

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Kielce, dnia 30 lipca 2007r.

Nr 139

TREŚĆ:

Poz.:

UCHWAŁY:

- 2026** — Nr VII/46/07 Rady Gminy Gowarczów z dnia 26 kwietnia 2007r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu umarzania, odraczania lub rozkładania na raty należności pieniężnych do których nie stosuje się przepisów ustawy - Ordynacja podatkowa oraz wskazania organów do tego uprawnionych..... 7949
- 2027** — Nr VII/47/07 Rady Gminy w Gowarczowie z dnia 26 kwietnia 2007r. w sprawie wprowadzenie zmian w budżecie Gminy na 2007 rok..... 7950
- 2028** — Nr VII/48/07 Rady Gminy Gowarczów z dnia 26 kwietnia 2007r. w sprawie uchwalenia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2006-2013” 7952

2026

UCHWAŁA Nr VII/46/07 RADY GMINY GOWARCZÓW

z dnia 26 kwietnia 2007r.

w sprawie szczegółowych zasad i trybu umarzania, odraczania lub rozkładania na raty należności pieniężnych do których nie stosuje się przepisów ustawy - Ordynacja podatkowa oraz wskazania organów do tego uprawnionych

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.) oraz art. 43 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 roku o finansach publicznych (tj. Dz. U. z 2005r. Nr 249, poz. 2104 ze zm.) Rada Gminy uchwala co następuje:

§ 1. Uchwała niniejsza określa szczegółowe zasady umarzania, odraczania terminu zapłaty oraz rozkładania na raty należności pieniężnych, do których nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005r. Nr 8, poz. 60 ze zm.), zwanych dalej „należnościami” wobec osób fizycznych, osób prawnych, a także jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, zwanej dalej „dłużnikiem”.

§ 2.1. Należność może być umorzona w całości lub w części, jeżeli:

- 1) należności nie ściągnięto w toku zakończonego postępowania likwidacyjnego lub upadłościowego,
- 2) nie można ustalić dłużnika lub dłużnik zmarł nie pozostawiając spadkobierców,

- 3) ściągnięcie należności zagraża egzystencji dłużnika,
- 4) zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwoty wyższej od kosztów postępowania i egzekucji tej należności,
- 5) przemawiają za tym uzasadnione względy społeczne i gospodarcze,

2. Umorzenie należności w przypadkach określonych w ust. 1 pkt. 3 może nastąpić na wniosek dłużnika, a w przypadkach określonych w ust. 1 pkt. 1, 2, 4 również z inicjatywy wierzyciela.

3. Podjęcie stanowiska o umorzeniu należności musi być poprzedzona postępowaniem wyjaśniającym, które wykaże przynajmniej jedną z przesłanek umorzenia wymienionych w ust. 1.

4. Jeżeli umorzenie dotyczy części należności, w stanowisku o umorzeniu oznacza się termin zapłaty pozostałej części należności. W razie niedotrzymania tego terminu wierzytelność podlega spłacie w całości..

5. Umorzenie należności, za którą odpowiada solidarnie więcej niż jeden dłużnik, może nastąpić, gdy okoliczności uzasadniające umorzenie wymienione w ust. 2 zachodzą co do wszystkich dłużników.

§ 3.1. Do umorzenia należności uprawniony jest Wójt Gminy lub upoważniona przez niego osoba.

2. Przez kwotę należności, o której mowa w ust. 1, rozumie się należność główna wraz z odsetkami ustawowymi, a w przypadku zastrzeżenia odsetek umownych należność główna wraz z odsetkami umownymi - ustalone na dzień podjęcia stanowiska lub zawarcia porozumienia.

§ 4.1. W przypadkach uzasadnionych względami społecznymi lub gospodarczymi Wójt działając na zasadach określonych w § 3, na wniosek dłużnika, może jednorazowo odraczać terminy zapłaty całości lub części należności lub rozłożyć płatności całości lub części należności na raty na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy licząc od dnia złożenia wniosku. Do wniosku należy dołączyć dokumenty potwierdzające sytuację ekonomiczną wnioskodawcy.

2. Jeżeli dłużnik nie spłaci w terminie albo w pełnej wysokości należności, której termin płatności odroczone, albo nie spłaci w pełnej wysokości ustalonych rat, należność pozostała do zapłaty staje się wymagalna natychmiast wraz z odsetkami ustawowymi lub umownymi.

§ 5. Umorzenie należności, a także udzielanie ulg w ich spłacie, o których mowa w § 4 następuje:

- 1) w odniesieniu do należności o charakterze administracyjnym w drodze decyzji administracyjnej,
- 2) w odniesieniu do należności wynikających ze stosunków cywilno-prawnych w drodze porozumienia,
- 3) w sytuacjach przewidzianych w § 2 ust. 1 pkt. 2 w drodze jednostronnego oświadczenia woli.

§ 6. Do umarzania lub udzielania ulg w spłacie należności przez przedsiębiorców, stosuje się dodatkowo przepisy ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 roku o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2004r. Nr 123, poz. 1291 ze zm.)

§ 7. Traci moc uchwała Nr XXIV/55/2002 Rady Gminy w Gowarczowie z dnia 26 czerwca 2002 roku w sprawie szczególnych zasad i trybu umarzania, odraczania lub rozkładania na raty należności pieniężnych, do których nie stosuje się przepisów ustawy - Ordynacja podatkowa.

§ 8. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Gowarczów.

§ 9. Uchwała podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Gowarczów.

§ 10. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego

Przewodniczący Rady Gminy: S. Konieczny

2027

UCHWAŁA Nr VII/47/07 RADY GMINY W GOWARCZOWIE

z dnia 26 kwietnia 2007r.

w sprawie wprowadzenie zmian w budżecie Gminy na 2007 rok

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jedn. z 2001r Dz. U. Nr 142 poz. 1591 z póź. zm.), art. 5 ust 5 ustawy z dnia 30 czerwca 2005r o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249. poz. 2104 z póź. zm.), pisma Ministra Finansów Nr ST3-4820-6/2007/507 z dnia 15 marca 2007r uchwała się co następuje:

§ 1.1. Zwiększa się plan wydatków budżetu o kwotę 68.112 zł w tym:

Dział 600 - Transport i łączność

Rozdział 60013 - drogi publiczne wojewódzkie

§ 6050 wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych o kwotę 7.732 zł

Dział 801 - oświata i wychowanie

Rozdział 80110 - Gimnazja

§ 4270 - zakup usług remontowych o kwotę 31.100 zł

Dział 851 - Ochrona zdrowia
Rozdział 85121 - lecznictwo ambulatoryjne
§ 6050 - wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych o kwotę 29.280 zł

2. Źródłem pokrycia wydatków określonych w § 1 jest nadwyżka budżetowa z lat ubiegłych § 957 w kwocie 68.112 zł

3. Limit wydatków na wieloletnie programy inwestycyjne stanowi kwotę 3.627.234 zł zgodnie z załącznikiem Nr 1

§ 2. Zmniejsza się wydatki budżetu:
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza
Rozdział 85401 - świetlice szkolne
§ 3020 - wydatki osobowe nie zaliczone do wynagrodzeń 1.500 zł
§ 4010 - wynagrodzenia osobowe pracowników 20.000 zł
§ 4110 - składki na ubezpieczenia społeczne 3.000 zł
§ 4120 - składki na fundusz pracy 500 zł
§ 4440 - odpisy za ZFŚS - 1.000 zł

na zwiększenie wydatków:
Dział 801 - oświata i wychowanie
Rozdział 80110 - gimnazja
§ 4010 - wynagrodzenia osobowe o kwotę 25.000 zł
§ 4440 - odpisy na ZFŚS o kwotę 1.000 zł

§ 3. Zmniejsza się dochody budżetu:
Dział 758 - różne rozliczenia
Rozdział 75831 - część równoważąca subwencji ogólnej dla gmin
§ 2920 - subwencje z budżetu państwa o kwotę 5.626 zł
na zwiększenie dochodów:
Dział 750 - administracja publiczna
Rozdział 75023 - urzędy gmin
§ 0970 - wpływy z różnych dochodów o kwotę 5.626 zł

§ 4. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady Gminy: **S. Konieczny**

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr VII/47/07
Rady Gminy w Gowarczowie
z dnia 26 kwietnia 2007r.

Limity wydatków na wieloletnie programy inwestycyjne w latach 2007-2009

w złotych

Lp.	Dział	Rozdz.	Nazwa zadania inwestycyjnego i okres realizacji (w latach)	Łączne nakłady finansowe	wydatki poniesione do 31.12.2006r.	Planowane wydatki						Jednostka org. realizująca zadanie lub koordynująca program		
						rok budżetowy 2007 (8+9+10+11)	w tym źródła finansowania				2008r.		2009r.	wydatki do poniesienia po 2009 roku
							dochody własne jst	kredyty i pożyczki	dotacje i środki pochodzące z innych źr.	środki wymienione w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 u.f.p.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	13	
1.	600	60013	Budowa chodnika w Korytkowie	165232	15464	149768	149768							
2.	600	60016	Budowa ulic: Działkowa, Ar. Krajowej, Południowa, St. Żuka, A. Ludowej	3020000		70000	70000					1400000	1550000	Urząd Gminy
3.	801	80101	Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Gowarczowie	3581458	35537	75921	75921				3470000			Urząd Gminy
4.	851	85121	Budowa budynku Ośrodka Zdrowia w Gowarczowie	829280		29280	29280				400000	400000		Urząd Gminy
5.	900	90001	Budowa oczyszczalni ścieków w Rudzie Białaczowskiej wraz z kanalizacją sanitarną w Gowarczowie - etap I	7671914	301764	3278244	3278244				4091906			Urząd Gminy
6.	900	90001	Budowa kanalizacji sanitarnej w Gowarczowie etap II	18928407								6309469	12618938	Urząd Gminy
7.	900	90001	Budowa kanalizacji sanitarnej w Rudzie Białaczowskiej i Miłakowie etap III	4860875									4860875	Urząd Gminy
8.	921	92109	Budowa domu wiejskiego o charakterze świetlicy w Skrzyszowie	253991	229970	24021	24021							
Ogółem				39311157	582735	3627234	3627234				7961906	8109469	19029813	x

2028

UCHWAŁA Nr VII/48/07 RADY GMINY GOWARCZÓW

z dnia 26 kwietnia 2007r.

w sprawie uchwalenia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2006-2013”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.), art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64 poz. 593 ze zm.) Rada Gminy uchwala co następuje:

§ 1. Uchwala się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów

na lata 2006-2013” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego

Przewodniczący Rady Gminy: S. Konieczny

Załącznik do uchwały Nr VII/48/07
Rady Gminy w Gowarczowie
z dnia 26 kwietnia 2007r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów na lata 2006-2013

Spis treści:

1. Wstęp
2. Przebieg procesu planowania strategicznego w Gminie Gowarczów
3. Metodyka procesu planowania strategicznego w Gminie Gowarczów
4. Analiza społeczna Gminy Gowarczów
5. Analiza ankiety
6. Analiza SWOT
7. Przyszłość wsi
8. Podsumowanie i wnioski z analiz
9. Misja polityki społecznej w Gminie Gowarczów
10. Priorytety, cele strategiczne, cele operacyjne i ich realizacja

1. Wstęp

Strategia, termin używany od dawna w naukach o wojsku, wszedł do języka pomocy społecznej jako narzędzie rozwiązywania problemów społecznych.

„Strategia to zaplanowany i często realizowany w praktyce sposób osiągnięcia jakiegoś wyznaczonego celu”, ale również „teoria, a także metody i techniki rozwiązywania określonych problemów badawczych”¹.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w zasadach określających budowę strategii podaje: „Nie każdy plan jest strategią. Strategia powinna określać cel, jakim jest rozwiązywanie określonych problemów społecznych (czyli np. poprawa sytuacji ludzi starych, niepełnosprawnych lub zmiana na lepsze wybranych obszarów życia społecznego /.../ oraz sposób, w jaki można go osiągnąć...”²

Metodą ograniczania państwa opiekuńczego jest decentralizacja, czyli proces za pomocą, którego świadczenia i usługi socjalne są przenoszone z rządu centralnego do mniejszych, lokalnych jednostek czy władz i agencji, o których sądzi się, że są bliżej obywateli i użytkowników. Decentralizacji przypisuje się kilka

¹ Olechnicki K., Załęski P.(red) Słownik socjologiczny, Toruń 1997, s. 205

² Informacje o strategii, MPiPS, Warszawa, 2006, www.mpips.gov.pl

zalet m.in. sprawniejsze rządy przez przybliżenie władzy społecznościom lokalnym, zwiększenie społecznej kontroli nad elitami politycznymi i środkami publicznymi oraz decyzjami alokacyjnymi, kształtowanie większej odpowiedzialności za sprawy społeczności lokalnych, zdjęcie z państwa troski o sprawy społeczne. Dlatego jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej jest przygotowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia niniejsza uwzględnia ewolucję instytucji pomocy społecznej, jej przejście od realizacji funkcji ratowniczej do prewencyjno-usługowej oraz malejącą opiekuńczą rolę państwa na rzecz pomocy samorządowej i organizacji pozarządowych. W nowej roli pomoc społeczna będzie instytucją opartą na kapitale społecznym lokalnej społeczności, uwzględniając tym samym nową rolę świadczeniobiorców - od biernego klientyzmu do aktywnej partycypacji w procesie pomocy³.

W głównych założeniach metodycznych Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Gowarczów składa się:

- z diagnozy aktualnego stanu pomocy społecznej w gminie,
- prognozy potrzeb społecznych społeczności lokalnej,
- celu strategicznego ogólnego i celów szczegółowych (operacyjnych),
- metod realizacji celów,
- harmonogramu,
- przedstawia całościową wizję polityki społecznej w perspektywie czasowej do 2013 roku.

Projekt związany z opracowaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Gowarczów rozpoczęto w lipcu 2006 roku, zgodnie z umową podpisaną pomiędzy gminą Gowarczów, reprezentowaną przez Pana Tomasza Słokę - Wójta Gminy Gowarczów, a Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej z Kielc, reprezentowaną przez Dyrektora Panią Agnieszkę Migoń-Barczyk.

Opracowanie niniejszej Strategii było wymogiem ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz. U. z 2004 Nr 64, poz. 593), która w art. 17 ust. 1. pkt. 1 mówi:

„Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

- opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Znowelizowana ustawa o pomocy społecznej stanowi kolejny etap budowy nowego systemu aktywnej polityki społecznej w Polsce mając na celu stworzenie solidnego fundamentu polityki opartej na trzech zasadach:

- po pierwsze, w sposób systematyczny i kompleksowy budowana jest sieć bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, oparta na realnych podstawach utrzymania gospodarstw domowych,
- po drugie, tworzy się spójny system wspierający aktywizację osób bezrobotnych na rynku pracy i na polu pomocy społecznej, tak aby każdemu zagwarantować szansę aktywizacji i godnego życia,
- po trzecie, tworzy się skoordynowany system instytucjonalny, jasno prezentujący odpowiedzialność instytucji rządowych i samorządowych, otwierający jednocześnie przestrzeń dla aktywności obywatelskiej organizacji sektora pozarządowego.

Niniejsza Strategia jest także istotną potrzebą i wymogiem nowej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Gowarczów, regionu świętokrzyskiego i Polski, związanej głównie z wstąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej (maj 2004r.) oraz zupełnie nowymi możliwościami związanymi z pozyskiwaniem funduszy strukturalnych na rozwój lokalny, w tym politykę społeczną. Oparcie funkcjonowania polityki społecznej w gminie na długofalowym planowaniu, na przejrzystych celach o różnym horyzoncie czasowym, pomaga zarządzać sferą polityki społecznej i ułatwia pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na realizację zadań tejże polityki. Strategia pomaga także skoordynować działania różnych instytucji działających na polu polityki społecznej w gminie wokół głównego kierunku działań i głównych problemów w tej sferze.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Gowarczów nie ogranicza się w swych zapisach tylko do zadań realizowanych bezpośrednio przez instytucje gminy: Urząd Gminy i Ośrodek Pomocy Społecznej. Strategia proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na polu polityki społecznej w gminie Gowarczów. Taka zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Okres realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Gowarczów przyjęto na osiem lat (2006-2013), co ułatwi władzom gminy formułowanie zadań do realizacji w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Strategia posiada ścisłą korelację z kluczowymi dokumentami planistycznymi na szczeblu

³ Krzyszkowski J. Lokalna polityka wobec biedy (red) Warzywoda Kruszyńska W. Instytut Socjologii UŁ, Łódź, 2003 s. 167-8

lokalnym - Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Gowarczów i Programem Gospodarki Odpadami dla Gminy Gowarczów.

Ponadto Strategia zgodna jest:

- z tezami Sektorowego Programu Operacyjnego „Rozwój Zasobów Ludzkich”, którego finansowanie odbywa się ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego, promowania aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka, aktywnej polityki rynku pracy i wyrównywania szans kobiet na rynku pracy,
- z działaniami przewidzianymi do realizacji w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w zakresie rozwoju umiejętności powiązanego z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie,
- na płaszczyźnie ogólnokrajowej i wojewódzkiej Strategia pozostaje w zgodności ze Strategią Polityki Społecznej na lata 2007-2013 przyjętą przez Radę Ministrów 13 września 2005r.,
- Strategią Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2007-2013,
- Strategią Rozwoju Edukacji na lata 2007-2013,
- Strategią Państwa dla Młodzieży na lata 2003-2012,
- Narodową Strategią Rozwoju Kultury na lata 2004-2013,
- Narodowym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2006-2015 zgodnie z projektem z końca stycznia 2006r.,
- Ustawą o Przeciwdziałaniu Narkomanii z 29 lipca 2005r. (Dz. U. 2005 Nr 179, poz. 1485),
- Krajowym Planem Działań na Rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006, przyjętym przez Radę Ministrów 21 września 2004r.,
- Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego z 30 czerwca 2000r.,
- Strategią Lizbońską,
- Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia 2007-2013, wstępny projekt zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2006r.,
- Poakcesyjnym Programem Wsparcia Obszarów Wiejskich
- Założeńmi do reformy systemu integracji społecznej oraz służb społecznych (projekt), Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, czerwiec 2006

Przed rozpoczęciem procesu planowania strategicznego w gminie Gowarczów powołano Grupę Roboczą, w skład której weszli sołtysi gminy Gowarczów, przedstawiciele: Rady Gminy, Urzędu Gminy, Ośrodka Pomocy Społecznej i reprezentanci lokalnych organizacji i instytucji zajmujących się polityką społeczną. Ostateczny kształt Strategii został wypracowany z uwzględnieniem zwrotnych uwag i komentarzy reprezentantów społeczności lokalnej, co stanowiło podstawę do wypracowania finalnych rekomendacji dla lokalnej polityki społecznej.

Ze strony FRDL prace związane z opracowaniem Strategii wykonywali:

Agnieszka Migoń-Barczyk
Dagmara Rutkowska
Zdzisław Skuza

Zespół pragnie złożyć gorące podziękowania wszystkim członkom Grupy Roboczej za poświęcony czas i pomoc merytoryczną w trakcie opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów.

Lista członków Grupy Roboczej pracującej nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Gowarczów

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja
1.	Tomasz Słoka	Wójt Gminy Gowarczów
2.	Wojciech Banasik	Z-ca Wójta Gminy Gowarczów
3.	Dorota Lachowicz	Sekretarz Urzędu Gminy Gowarczów
4.	Jadwiga Bobińska	Skarbnik Urzędu Gminy Gowarczów
5.	Barbara Kucharska	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie
6.	Agnieszka Migoń-Barczyk	Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w Kielcach
7.	Dagmara Rutkowska	Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w Kielcach
8.	Zdzisław Skuza	Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w Kielcach

2. Przebieg procesu planowania strategicznego w Gminie Gowarczów

Organizacja procesu planowania strategicznego i diagnoza sytuacji - lipiec, sierpień 2006r.

Proces uspołeczniania

Uspołecznienie procesu planowania strategicznego jest wymogiem Unii Europejskiej i wiąże się w praktyce z zastosowaniem w procesie planowania, co najmniej dwóch z czterech niżej podanych zasad polityki strukturalnej Unii Europejskiej:

- programowanie - obowiązek tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju na poziomie narodowym, wojewódzkim i wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami lokalnymi - także na poziomie powiatów i gmin,
- subsydiarność - jasne określenie kompetencji władzy wykonawczej różnych szczebli i upoważnienie (na mocy stosowanych aktów prawnych) samorządów do programowania i realizacji polityki społecznej regionu,
- partnerstwo - statutowy obowiązek konsultowania polityki społecznej z partnerami społecznymi na każdym poziomie programowania polityki społecznej,
- koncentracja - wybór i ustalenie hierarchii priorytetów w ramach programów operacyjnych i systematyczne zwiększanie przydziału środków na te działania w obszarach, na których koncentrują się problemy społeczne i ekonomiczne.

W poniższej Strategii zostały uwzględnione wszystkie 4 zasady.

Ponadto Strategia zgodna jest z zasadami polityki społecznej, do których należą:

- „1. zasada pomocniczości - najpierw sobie sam, potem liczysz na pomoc rodziny, następnie społeczności lokalnej (organizacje pozarządowe, samorząd), a na końcu państwa. Państwo pojawia się dopiero wtedy, gdy działania na „niższych szczeblach” okazały się niewystarczające
2. zasada efektów odłożonych w czasie - np. zmiana nauczania przynosi efekty, kiedy nowe pokolenie, inaczej wykształcone, zastępuje poprzedników. Zapowiedź zmian organizacyjnych czy prawnych z reguły powoduje wzrost oczekiwań. „Odkładany w czasie” efekt zmian często wywołuje rozgoryczenie, niepokój, pretensje, odruchy protestu, buntu, nawet rozruchy
3. zasada szerokiego zasięgu skutków, inaczej zasada promieniowania efektów. Oto przykład: w pierwszej połowie lat 90-tych w Niemczech wprowadzono ubezpieczenia pielęgnacyjne, obowiązkowe i powszechne. Spowodowało to wzrost zatrudnienia niskokwalifikowanych kobiet w średnim wieku, odciążenie rodziny od bezpośredniej opieki nad niepełnosprawnymi członkami rodziny, zwiększyło poczucie bezpieczeństwa socjalnego
4. zasada akceptacji społecznej - jeżeli działania władz budzą pozytywne emocje społeczne (np. organizowanie wakacji dla dzieci czy rozgrywek sportowych), efekt jest szybki. Jeśli natomiast władza lokalna musi zabiegać o akceptację swoich zamiarów, wówczas należy przygotować plan, który powinien zawierać:
 - wyjaśnienie celu podjętego działania,
 - jawność wszelkich poczynań,
 - poparcie uznanych w środowisku autorytetów,
 - akcję informacyjną poprzedzającą decyzje,
 - zaangażowanie do realizacji celu jak największej liczby osób i instytucji,
 - obserwowanie, wskazywanie i podkreślanie pierwszych sukcesów, wspólne ich świętowanie,
 - ujawnianie trudności i ewentualnych niepowodzeń.
5. zasada kontroli społecznej - każda zbiorowość lokalna rozwija własny system „miar”, ocen, nakazów i zakazów, sankcji, a także uznania.
6. zasada aktywności, zaangażowania społecznego, polega na włączaniu w lokalne życie społeczne jak największej grupy mieszkańców. Przykładem są np. organizacje pozarządowe, skupiające rodziców dzieci niepełnosprawnych, ale także towarzystwa regionalne (np. Przyjaciół Żywca) i wspólnoty mieszkaniowe
7. zasada kompleksowości i sprzężenia zwrotnego - zmiany dokonane w jednym obszarze życia zawsze powodują zmiany w innych jego dziedzinach. Np. taki ciąg skutków: brak wykształcenia - brak pracy - brak dochodu - zasilek - utrata poczucia wartości - niechęć do otoczenia - obniżenie poziomu życia - konflikty z rodziną - przestępczość, alkoholizm. Takie „ciągi” zdarzeń to częste schematy biografii podopiecznych pomocy społecznej
8. zasada pozornego altruizmu (pomoc tzw. osobom wykluczonym w interesie osób niewykluczonych) - wprowadzając jakieś działania społeczne, argumentujemy dobrem powszechnym: musimy pomóc ludziom starym i niepełnosprawnym, bezradnym (dzieciom), bezdomnym. Trzeba mieć na uwadze, że jest także inna strona wyrażająca się w pytaniu: „Co ja z tego będę mieć?”. Obie są ważne. Żadnej nie można ani lekceważyć, ani oceniać jako gorszej⁴.

⁴ Informacje o strategii... (op. cit. s. 2-4)

1. Cele działań:

- Prezentacja zakresu planowanych prac warsztatowych w gminie Gowarczów oraz zakresu odpowiedzialności poszczególnych podmiotów biorących udział w projekcie;
- Przedstawienie klucza doboru członków Grupy Roboczej;
- Zebranie danych statystycznych i informacji niezbędnych do opracowania analizy społecznej gminy Gowarczów oraz opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych;
- Opracowanie analizy społecznej gminy Gowarczów;
- Omówienie metodologii procesu budowania Strategii metodą partnerską oraz znaczenia partycypacji społecznej w planowaniu strategicznym;
- Określenie Misji polityki społecznej w gminie Gowarczów;
- Identyfikacja obszarów priorytetowych polityki społecznej w gminie Gowarczów i głównych zagadnień strategicznych w poszczególnych obszarach;
- Weryfikacja obszarów priorytetowych polityki społecznej w gminie i zagadnień strategicznych w poszczególnych obszarach;
- Przeprowadzenie analizy silnych i słabych stron polityki społecznej w gminie Gowarczów oraz identyfikacja szans i zagrożeń - analiza SWOT;
- Formułowanie celów strategicznych i celów operacyjnych w poszczególnych obszarach priorytetowych polityki społecznej w gminie;
- Formułowanie zadań w poszczególnych obszarach priorytetowych polityki społecznej w gminie;
- Określenie założeń organizacyjnych dla poszczególnych zadań - instytucja koordynująca, partnerzy, termin realizacji, źródła finansowania.

3. Ostateczna redakcja Strategii - wrzesień 2006

- Konsultacje zespołu roboczego z samorządem terytorialnym;
- Konsultacje z Radą Gminy.

3. Metodyka procesu planowania strategicznego w Gminie Gowarczów

Przyjęta metodyka opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów oparta została na partnersko-eksperckim modelu budowy planów strategicznych, w pełni oddającym oczekiwania krajowych oraz unijnych instytucji wspomagających rozwój lokalny w Polsce. Metodyka FRDL uwzględniała szersze, ponadlokalne i długoletnie doświadczenia konsultantów w tworzeniu długofalowych planów rozwoju, zarówno strategii ogólnych, jak również branżowych (polityki społecznej, rozwoju przedsiębiorczości, rynku pracy, oświaty).

Organizacja procesu

Władze Gowarczowska uznały, że planowanie procesu rozwiązywania problemów społecznych w gminie powinno być wspierane zarówno przez lokalne instytucje i grupy społeczne, jak również przez konsultantów zewnętrznych. Do prac nad Strategią zaproszeni zostali przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji społecznych z terenu gminy, tworząc Grupę Roboczą. W jej skład, z uwagi na pełnioną rolę współtworzenia Strategii, weszli sołtysi gminy Gowarczów, przedstawiciele: Rady Gminy, Urzędu Gminy, Ośrodka Pomocy Społecznej, a także reprezentanci lokalnych organizacji i instytucji zajmujących się polityką społeczną.

Obraz środowiska lokalnego - analiza sytuacji społecznej gminy

Planowanie strategiczne oparte jest na obiektywnej ocenie społecznego i ekonomicznego charakteru społeczności lokalnej i jej miejsca na mapie regionu. W ramach realizacji tychże działań przeprowadzona została ekspercka analiza struktury społecznej gminy Gowarczów w ujęciu dynamicznym (lata 1999-2005) oraz porównawczym (w stosunku do gmin regionu świętokrzyskiego, dysponujących podobnym potencjałem społeczno-ekonomicznym). Potencjał społeczny gminy Gowarczów porównano z walorami innych gmin powiatu. W efekcie prac eksperckich powstał opis sytuacji społecznej gminy, będący punktem wyjścia do prac planistycznych i stanowiący element niniejszej Strategii. Praca analityczna ekspertów FRDL prowadzona była w oparciu o materiały i dokumenty uzyskane z Urzędu Gminy w Gowarczowie, Ośrodka Pomocy Społecznej w Gowarczowie, Powiatowego Urzędu Pracy w Końskich, Policji, Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Regionalnych) oraz Urzędu Statystycznego w Kielcach.

Analiza badania ankietowego: „Faktyczne funkcjonowanie ludzi w gminie Gowarczów”

Ankiety za pośrednictwem Urzędu Gminy i przedstawicieli sołectw na terenie gminy, skierowano w ilości 346 egzemplarzy do reprezentatywnej grupy (metodą losowo-warstwową) mieszkańców poszczególnych

sołectw. Wypełnione ankiety w ilości 327 egzemplarzy stanowiąc próbę 7 % populacji gminy, stały się podstawą do analizy społecznej faktycznego funkcjonowania społeczności w gminie Gowarczów.

Analiza uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych - analiza strategiczna przeprowadzona metodą SWOT

Wykorzystanie podstawowych informacji Urzędu Gminy i Ośrodka Pomocy Społecznej, w stosunku liczby mieszkańców gminy ogółem do ilości osób otrzymujących wsparcie z pomocy społecznej - tzw. stopy biedy, pozwoliło na identyfikację zasadniczych problemów społecznych w gminie, ułatwiając przejście do kolejnego ważnego etapu prac, którą była analiza zasobów wewnętrznych polityki społecznej gminy (silne i słabe strony polityki społecznej) oraz analiza otoczenia zewnętrznego pod kątem szans i zagrożeń dla dalszego rozwoju polityki społecznej w gminie. W tym celu przeprowadzono analizę SWOT, która stała się podstawą do sformułowania podstawowych zagadnień strategicznych. W otoczeniu zewnętrznym zidentyfikowano i uszczegółowiono trendy: polityczne, ekonomiczne, społeczne, technologiczne, ekologiczne i prawne, rozumiane jako szanse, ale także zagrożenia.

Określenie Misji polityki społecznej gminy

Kluczowym elementem niniejszej Strategii jest Misja - naczelnny cel polityki społecznej gminy, wokół którego powinny koncentrować się działania różnych lokalnych instytucji publicznych, środowisk i organizacji społecznych. Członkowie Grupy Roboczej zaproponowali swoje propozycje misji, które stały się podstawą dla jej końcowej wersji, w pełni oddającej aspiracje mieszkańców i służącej długofalowemu rozwojowi społecznemu gminy.

Sformułowanie obszarów priorytetowych polityki społecznej w gminie

Zasadniczą rolą Grupy Roboczej było zidentyfikowanie obszarów priorytetowych (kierunków rozwoju) polityki społecznej w gminie Gowarczów, czyli takich obszarów, które odzwierciedlają zasadnicze pola działań w zakresie tej polityki. Wybór obszarów priorytetowych był wynikiem analizy bieżącej sytuacji społecznej w gminie, analizy otoczenia zewnętrznego oraz wymogów ustawowych. Określanie obszarów priorytetowych dla gminy Gowarczów nastąpiło na głównym spotkaniu w sierpniu mającym także charakter warsztatowy. Dzięki temu umożliwiono uczestnikom spotkań całościową refleksję nad perspektywami rozwoju polityki społecznej w gminie. W efekcie zidentyfikowano i przeanalizowano pod kątem zagadnień strategicznych trzy obszary priorytetowe polityki społecznej w gminie Gowarczów:

Dzieci i młodzież
Rodziny z dziećmi

Plany operacyjne - cele strategiczne, cele operacyjne, zadania

Kolejną ważną rolą Grupy Roboczej było formułowanie planów operacyjnych dla zidentyfikowanych dwóch obszarów priorytetowych polityki społecznej w gminie Gowarczów. Dla ukazania hierarchii i powiązań łączących poszczególne poziomy planów operacyjnych, opisano je w następującym układzie:

- cele strategiczne (odpowiadające na pytanie: co chcemy osiągnąć?)
- cele operacyjne (w jaki sposób to osiągnąć?)
- zadania (co zrobimy?)

W ciągu intensywnej sesji o charakterze warsztatowym z członkami Grupy Roboczej powstały plany operacyjne w trzech zdefiniowanych obszarach priorytetowych, wieńcząc tym samym prace nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Gowarczów. Ostateczna wersja Strategii jest dokumentem perspektywicznym i długofalowym, a jednocześnie zawierającym priorytety i narzędzia realizacji, które na najbliższe lata wydają się stwarzać największe możliwości dla rozwoju społecznego w gminie Gowarczów.

Z biegiem czasu, w ciągłym procesie wdrażania, Strategia będzie ulegać modyfikacjom i aktualizacjom tak, aby jego realizacja odpowiadała potrzebom i aspiracjom lokalnej społeczności.

Warsztat z członkami Grupy Roboczej prowadzono metodą moderowanej dyskusji pozwalającej uczestnikom indywidualnie i grupowo identyfikować, następnie analizować i proponować możliwe rozwiązania. Ten sposób pracy traktuje uczestników spotkań jako ekspertów posiadających znaczące doświadczenie, a rolą konsultantów jest prowadzenie procesu budowy Strategii oraz proponowanie narzędzi i podawanie przykładów rozwiązań sprawdzonych w innych samorządach.

Proces wdrażania

Proces wdrażania to „przejście” od planowania strategicznego do zarządzania strategicznego, czyli realizacja zapisów Strategii. Konsultanci FRDL określili dla niniejszej Strategii rekomendacje wdrożeniowe, czyli ele-

menty, które powinny zostać spełnione, aby jej realizacja odbywała się efektywnie. Rekomendacje te - zawarte w końcowej części Strategii - dotyczą trzech poziomów:

- organizacyjnego - zarządzanie Strategią,
- merytorycznego - ocena i przegląd zapisów Strategii,
- społecznego - promocja i pozyskiwanie partnerów.

4. Analiza społeczna Gminy Gowarczów

Wprowadzenie

W rezultacie zmian ustrojowych wystąpił bardzo wyraźny spadek dochodów gospodarstw domowych powiązanych z rolnictwem i szerzej - mieszkańców wsi. Niekorzystna sytuacja jest konsekwencją kilku nakładających się zjawisk. W latach transformacji zmniejszyła się opłacalność produkcji rolnej wskutek likwidacji dotacji budżetowych do żywności i usług rolniczych. Uwolnienie cen środków niezbędnych do produkcji rolnej: nasion, sadzonek, nawozów, maszyn i usług rolniczych wystąpiło w okresie konkurencji ze strony importerów żywności z innych krajów.

Nastąpiły zmiany na lokalnych wiejskich rynkach pracy zarówno na początku, jak i przez cały okres lat 90. wskutek restrukturyzacji i prywatyzacji państwowych zakładów przemysłowych zlokalizowanych w bliskim i dalszym sąsiedztwie obszarów wiejskich. Redukcji uległo zatrudnienie w pozarolniczych zakładach działających w gminie i w sąsiadujących z nią miastach ze względu na niską konkurencyjność produkowanych w nich towarów w porównaniu do produktów zachodnich i wytwarzanych w dużych zakładach w mieście.

Ograniczona została na początku lat 90. troska państwa o dziedzictwo kulturowe. Nastąpiła redukcja zatrudnienia w organizacji transportu na potrzeby mieszkańców wsi - w związku z ograniczeniem liczby kursów PKS na lokalnych liniach ze względu na ograniczenie dojazdów mieszkańców wsi do pracy - w związku z rosnącym bezrobociem na wsi - w okolicznych miejscowościach. W przeszłości miasto Końskie, w którym był bardzo mocno rozwinięty przemysł metalurgiczny i odlewniczy było głównym miejscem zatrudnienia dla znacznej części mieszkańców gminy Gowarczów.

Tracili zatrudnienie właściciele małych gospodarstw rolnych - dwuzawodowcy: chłoporobotnicy i chłopourzędnicy. Ich zwalniano z pracy w pierwszej kolejności uznając, że mają alternatywne źródło utrzymania. W rezultacie zmian na rynku pracy na wsi powstała kategoria jawnych i ukrytych bezrobotnych. Zarejestrowani bezrobotni rekrutowali się spośród ludności bezrolnej, zatrudnionej w zakładach sektora pozarolniczego i obsługi rolnictwa. Natomiast indywidualne rolnictwo stawało się „przechowalnią” dla osób nie znajdujących pracy poza rolnictwem, a jednocześnie nie uzyskujących statusu bezrobotnych.

Na wsi, podobnie jak w innych rejonach kraju, w związku z wycofaniem się państwa z subsydiowania szeregu dóbr i usług, zasadniczym dla bieżących wydatków rodziny: opału i energii elektrycznej, leków i artykułów szkolnych, nastąpił wzrost kosztów utrzymania.

Nie przestały także oddziaływać historyczne uwarunkowania biedy wiejskiej⁵, do których należy zaliczyć utrzymujące się praktycznie przez cały okres powojenny - z wyjątkiem procesów zapoczątkowanych w ostatniej dekadzie - rozdrobnienie wsi i duży udział małych gospodarstw rolnych oraz niski poziom techniczny⁶.

Dla potrzeb analizy istotny jest fakt nowej strukturyzacji rolnictwa w aspekcie ekonomicznym i społecznym. W gminie Gowarczów ukształtowały się obecnie dwa z trzech segmenty, które określają i różnicują poziom życia związanej z nimi ludności:

1. segment rolnictwa „socjalnego”, obejmujący gospodarstwa domowe, których podstawę utrzymania stanowią dochody ze świadczeń socjalnych, a ich działalność rolnicza (jeśli jest prowadzona) zorientowana jest wyłącznie na potrzeby żywieniowe
2. segment rolnictwa drobnego, tradycyjnego, obejmujący gospodarstwa o niskiej produkcji towarowej przeznaczonej głównie na lokalny rynek.

Z tych sektorów rekrutują się obecnie, ale i w przyszłości, ludzie wymagający wsparcia ze strony instytucji pomocy społecznej. O trzecim sektorze rolnictwa wysokotowarowego rozwiniętego pod względem technicznym i ekonomicznym napiszemy w prognozie rozwoju rolnictwa, obecnie nie występuje na terenie gminy.

⁵ Przed transformacją 1989 roku socjalistyczne zasady organizacji życia społecznego poprzez gwarancje zatrudnienia i socjalne funkcje realizowane przez zakłady pracy zabezpieczały choć na niskim poziomie, podstawowe potrzeby chłoporobotników. Sytuacja uległa zmianie w ostatnich dwóch dekadach, ale duża część pokolenia zstępującego korzysta z wypracowanych wcześniej dochodów, obecnie w postaci rent i emerytur.

Jeszcze wcześniej, sięgając do czasów zaborów, świętokrzyskie poddane wtedy Rosji cechowało się relatywnie najniższym poziomem rozwoju cywilizacyjnego. Spuścizna porozbiorowa nie została usunięta przez miniony system komunistyczny, a zdaniem wielu socjologów została wręcz utrwalona.

⁶ Warzywoda Kruszyńska W. Bieda poza granicami wielkiego miasta (w:) Lokalna polityka wobec biedy (red) Warzywoda Kruszyńska W. Instytut Socjologii UŁ, Łódź, 2003 s. 13-14.

W analizie przyjęliśmy, stosując ogólnie przyjętą metodologię badań społecznych oraz wzorując się na metodologii Instytutu Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego, że:

1. Ludność biedną stanowi ogół członków gospodarstw domowych wspieranych przez pomoc społeczną. Przedmiotem zainteresowania są zatem „zarejestrowani biedni” (klienci pomocy społecznej) wraz z członkami ich rodzin/gospodarstw domowych.
 2. Enklawa biedy jest obszar, na którym zamieszkująca ludność w co najmniej 30 % składa się z członków rodzin/gospodarstw domowych wspieranych przez pomoc społeczną, a więc gdzie stopa biedy jest równa lub większa od 30 %⁷. Podstawową jednostką analizy przestrzennej uczyniono sołectwo. Do obszarów szczególnie zagrożonych biedą przyjęliśmy 16 % udział klientów pomocy społecznej w badanej populacji sołectw.
 3. Stopą biedy jest procentowy udział ludności biednej wśród ogółu mieszkańców badanego sołectwa.
- Ponadto, zgodnie z metodologią stosowaną przez Główny Urząd Statystyczny, przyjęliśmy kryterium ubóstwa subiektywnego, ustalone na podstawie określenia przez respondenta własnej sytuacji materialnej jako raczej złej lub bardzo złej.

Gmina Gowarczów w układzie powiatowym⁸

Gmina Gowarczów położona jest w północnej części województwa świętokrzyskiego, należy do powiatu koneckiego. Graniczy z:

- województwem mazowieckim od północnego-wschodu (i położonymi w nim gminami Gielniów i Przystucha),
- województwem łódzkim od zachodu (i położonymi w nim gminami Białaczów i Opoczno),
- gminą Końskie w województwie świętokrzyskim.

Powierzchnia gminy Gowarczów wynosi 10198 ha. Swoim obszarem obejmuje 16 sołectw: Bernów (400,70 ha), Bębnow (1080,00 ha), Borowiec (392,78 ha), Brzeźnica (2158,42 ha), Gielzów (677,81 ha), Gowarczów (1202,66 ha), Kamienna Wola (570,29 ha), Komaszycy (543,00 ha), Korytków (365,44 ha), Kupimierz (897,22 ha), Kurzacze (559,24 ha), Miłaków (216,26 ha), Morzywół (258,14 ha), Rogówek (143,97 ha), Ruda Białaczowska (348,41 ha), Skrzyszów (383,41 ha). Około 40,0 % powierzchni gminy (4139 ha) zajmują lasy.

Demografia

Ludność

Gmina Gowarczów liczy ogółem 4927 mieszkańców (dane: UG Gowarczów) przy gęstości zaludnienia 48 osób/km². Przyrost naturalny w 2003r. był dodatni i wyniósł + 1 osobę, ale generalnie w poprzednich latach można było zaobserwować tendencję spadkową liczby ludności. Ludność w wieku produkcyjnym do 30.12.2003r. stanowiła 54,5 % (2686 osoby), przedprodukcyjnym 24,9 % (1226 osoby), poprodukcyjnym 20,6 % (1015 osób).

Tabela 1. Charakterystyka demograficzna gminy Gowarczów (2005)

L.p.	Wyszczególnienie	rok		
		1996	2000	2005
1	Urodzenia	45	43	49
2	Zgony	67	52	70
3	Przyrost naturalny	-22	-9	-21

Źródło: Dane z GOPS w Gowarczowie

Zasoby mieszkaniowe

Liczba mieszkań w gminie Gowarczów wynosi 1399 (Rocznik statystyczny, 2003), ogółem jest to 103397 m² powierzchni użytkowej. Na 1 mieszkańca przypada ok. 21 m² powierzchni użytkowej.

Liczba izb wynosi 5070, na 1 izbę przypada 0,97 osób.

W 2002r. oddano do użytku 3 mieszkania o łącznej powierzchni użytkowej 318 m². Jest to bardzo mała liczba mieszkań w stosunku do potrzeb.

⁷ Udział biednych wśród mieszkańców terenu na poziomie co najmniej 30 % jako kryterium określające enklawę biedy jest zgodny z metodologią badań zachodnich. W Polsce taka wartość wskaźnika znajduje dodatkowe wzmocnienie w fakcie, że stanowi ona dwukrotność średniej stopy biedy w kraju (15 %) ustalonej na podstawie oficjalnej linii biedy, obliczonej przez GUS (op. cit. s. 19)

⁸ Rozdział opracowany został na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Gowarczów (2004), Przedsiębiorstwo Geologiczne, Kielce, 2004

Tabela 2. Zasoby mieszkaniowe w gminie Gowarczów

Liczba mieszkań ogółem	1399
w tym wyposażonych w: wodociąg	1202
ustęp splukiwany	795
łazienkę	826
instalację ciepłej wody	722
gaz z sieci	69
gaz z butli	1074
Liczba izb w mieszkaniach	5070
Powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem	103397 m ²
Mieszkania oddane do użytku ogółem (w 2002r.)	3
Mieszkania oddane do użytku - powierzchnia użytkowa	318 m ²
Ludność w mieszkaniach ogółem	4862

Źródło: GUS Kielce

Oświata i wychowanie

W gminie Gowarczów czynne są obecnie 2 szkoły podstawowe: SP w Gowarczowie, SP w Kamiennej Woli, w których naukę pobiera 423 dzieci, 1 Gimnazjum w Gowarczowie, w którym naukę pobiera 228 dzieci.

Tabela 3. Placówki oświatowe w gminie Gowarczów

Nazwa placówki	Liczba nauczycieli w przeliczeniu na etaty	Liczba uczniów	%ogółu uczniów
SP Kamienna Wola			
2000 rok	11,30	104	15,20 %
2005 rok	10,00	62	9,52 %
Gimnazjum			
2000 rok	10,12	148	21,64 %
2005 rok	15,20	228	35,03 %
SP Gowarczów			
2000 rok	20,10	338	49,42 %
2005 rok	27,80	361	55,45 %
SP Gielzów			
2000 rok	5,60	46	6,73 %
2005 rok	-	-	-
SP Ruda Bałaczewsk			
2000 rok	2,11	23	3,36 %
2005 rok	-	-	-
SP Korytków			
2000 rok	3,30	25	3,65 %
2005 rok	-	-	-
Razem			
2000 rok	54,7	684	100 %
2005 rok	53,00	651	100 %

Źródło: Urząd Gminy Gowarczów

W gminie Gowarczów brak jest szkół zawodowych, licealnych lub innych placówek oświatowych.

Zdrowie i opieka społeczna

W gminie funkcjonują: 1 ośrodek zdrowia w Gowarczowie i oddział zamiejscowy w Kamiennej Woli i 2 apteki. Obsługę w zakresie ochrony zdrowia zapewnia 2 lekarzy, 1 stomatolog + pomoc dentystyczna i 5 pielęgniarek. Ponadpodstawową obsługę w zakresie ochrony zdrowia sprawuje szpital powiatowy w Końskich.

Kultura

W gminie Gowarczów funkcjonuje Centrum Kultury i Aktywizacji Lokalnej oraz 1 biblioteki o łącznej ilości 20 tys. woluminów.

Administracja i łączność

Obsługę administracyjną gminy w zakresie podstawowym zapewnia Urząd Gminy w Gowarczowie. W gminie funkcjonuje też Bank Spółdzielczy. W zakresie szczebla ponadpodstawowego gminę Gowarczów obsługują instytucje powiatowe w Końskich i wojewódzkie w Kielcach.

W Gowarczowie funkcjonuje Urząd Poczty z automatyczną centralą telefoniczną.

Liczba ludności

Tabela 4. Ludność w woj. świętokrzyskim i gminach ościennych (stan na 1.01.2005r.)

Wyszczególnienie	Pow. w km	Sołectwa	Miejscowość	Ogółem ludn.
Województwo	11672	2874	2874	1289,4 tys
Końskie	268	40	47	38659
Stąporków	231	35	36	19500
Falków	102	19	26	4840
Gowarczów	102	16	16	4955
Radoszyce	147	35	32	9736
Smyków	62	12	14	3741
Słupia Konecka	110	18	20	3780
Ruda Maleniecka	110	18	18	3509

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIP /www.powiat.końskie.pl/

Ludność zamieszkuje w 16 sołectwach, przy czym wsi zamieszkujących przez mniej niż 100 osób jest 2, liczących od 100-300 mieszkańców - 8, powyżej 300 mieszkańców - 6

Tabela 5. Ludność w 2004 roku Gowarczów

Gmina	10-letnia grupa wiekowa							
	Ogółem	0-14	15-19	20-29	30-39	40-59	60-64	65 i więcej
Gowarczów	4976	914	422	809	603	1306	168	754

Źródło: www.stat.gov.pl

Na przestrzeni ostatnich 10 lat zaobserwowano znaczny spadek liczby ludności zamieszkałej na terenie gminy, co spowodowane jest głównie malejącym przyrostem naturalnym i ujemnym saldem migracji. Liczba osób zameldowanych stanowi odpowiednio:

Tabela 6. Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym (w tysiącach)

Wyszczególnienie	Ogółem		w wieku (kobiety i mężczyźni razem)		
	Mężczyźni	Kobiety	Przedprodukcyjnym	Produkcyjnym	Poprodukcyjnym
Woj. świętokrzyskie	633,8	663,7	300,9	779,1	217,1
Powiat konecki	42,2	43,3	19,7	50,9	14,9
Gm. m-w. Końskie	18,0	18,9	8,4	23,0	5,5
Gm. m-w Stąporków	9,2	9,7	4,0	2,1	0,6
Gm. w Falków	2,4	2,4	1,1	2,7	1,0
Gm. w Gowarczów	2,5	2,5	1,3	2,8	0,8
Gm. w Radoszyce	4,7	4,6	2,3	8,9	2,8
Gm. w Smyków	1,9	1,8	0,9	1,9	0,8
Gm. w Słupia Konecka	1,9	1,8	0,9	1,9	0,8
Gm. w Ruda Maleniecka	1,7	1,8	0,8	5,3	1,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu z wyników spisu powszechnego 2002r. (Urząd Statystyczny w Kielcach)

Spadek przyrostu naturalnego i odpływ mieszkańców zaobserwowano w kolejnych latach w malejącej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym, jak także produkcyjnym. Niepokojącym zjawiskiem jest dużo niższa niż w województwie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym co potwierdza wcześniejsze spostrzeżenia dotyczące odpływu ludzi młodych do miasta w poszukiwaniu lepszej perspektywy życiowej.

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna pełni funkcję domykającą w systemie zabezpieczenia społecznego w naszym kraju. Jednocześnie działalność pomocy społecznej obejmuje wstępne rozeznanie potrzeb i inicjowanie sposobów ich zaspokajania, co w konsekwencji sprowadza się do przygotowywania podstawy do nowych, doskonalszych rozwiązań organizacyjno-prawnych w tym zakresie. Przedmiotem pomocy społecznej w ostatnich latach są działania ukierunkowane na łagodzenie skutków głębokich przemian w innych obszarach życia społecznego. Wychodząc naprzeciw nowym potrzebom, 1 maja 2004r. weszła w życie nowa ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. zastępując ustawę o pomocy społecznej z 29 listopada 1990r. Obszernym aktem praw-

nym (161 artykułów) na nowo określono system wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących. Ustawodawca pozostawił w nim trzy podstawowe formy zasiłków: zasiłek stały, zasiłek okresowy i zasiłek celowy.

Działaniami z zakresu pomocy społecznej w gminie Gowarczów zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, utworzony w 1990r. Ośrodek jest jednostką organizacyjną gminy, realizującą zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej, jak również zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej. Zatrudnienie GOPS w Gowarczowie obejmuje:

- kierownik OPS (wykształcenie wyższe, specjalizacja organizacji i zarządzania w pomocy społecznej)
- pracownik socjalny
- główna księgowa
- aspirant pracy socjalnej
- administrator - obsługa świadczeń rodzinnych

Celem pomocy społecznej jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej pomoc udzielana jest osobom i rodzinom, w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które uzyskały status uchodźcy,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza:

- osobie samotnie gospodarującej - 461 zł
- na osobę w rodzinie - 316 zł

Kwoty te podlegają waloryzacji i ogłaszane są w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej.

Do zadań własnych gminy należy m.in. (zgodnie z art. 17 ustawy o pomocy społecznej):

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i celowych specjalnych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- udzielanie schronienia, posiłku osobom tego potrzebującym,
- praca socjalna,
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach wsparcia dziennego i mieszkaniach chronionych,
- dożywianie dzieci,
- sprawienie pogrzebu,
- kierowanie do domów pomocy społecznej i ponoszenie kosztów utrzymania mieszkańca gminy.

Do zadań zleconych gminie należy m.in. (zgodnie z art. 18 ustawy o pomocy społecznej):

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym,
- świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej,

inne zadania z pomocy społecznej wynikające z rozpoznanych potrzeb gminy.

Zasiłki

Wszystkie wypłacone zasiłki poprzedzone są wywiadem środowiskowym przeprowadzonym przez pracownika socjalnego, na podstawie, którego wydawane są decyzje administracyjne. Pomimo, że z roku na rok ilość wypłacanych świadczeń systematycznie wzrasta to i tak w ocenie mieszkańców wysokość środków na ten cel jest stanowczo za mała.

Różny jest okres korzystania z pomocy GOPS i wynosi (wg stanu na 31 grudnia 2005r.):

do jednego roku - 419

powyżej 1 roku - 210 (bieda długotrwała)

powyżej 5 lat - 82 (bieda chroniczna)

Tabela 7. Sołectwa: enklawy biedy i zagrożone pauperyzacją wg wskaźnika pauperyzacji (WP)

l.p	Sołectwa	Ilość środowisk	Ilość osób w środowiskach			
			Ilość osób w środowiskach ogółem	w tym do 17 lat	Liczba mieszk. (2005r)	% osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców
1	Bernów	19	57	17	168	34
2	Bebnów	32	93	28	529	18
3	Borowiec	15	58	18	173	34
4	Brzeźnica	10	31	12	85	36
5	Gielzów	36	116	45	390	30
6	Gowarczów	100	374	120	1433	26
7	Kamienna Wola	28	99	43	312	32
8	Komaszyce	11	38	10	197	19
9	Korytków	33	97	40	304	32
10	Kupimierz	15	60	26	143	41
11	Kurzacze	17	43	12	142	30
12	Miłaków	15	59	22	170	35
13	Morzywół	11	37	12	110	34
14	Rogówek	9	30	6	97	31
15	Ruda Białaczowska	44	164	60	501	32
16	Skrzyszów	24	65	20	179	36
Razem		438	1421	491 (WP -9,95)	4933	WP 28,81

... enklawa mocno skoncentrowanej biedy (40 % i więcej osób wspieranych przez GOPS)

... sołectwa zaliczone do enklaw biedy (30-39,99 %)

... sołectwa zagrożone pauperyzacją (16-29,99 %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji GOPS w Gowarczowie

Ubóstwo

Istnieją dwa podejścia do zagadnienia ubóstwa. Jedno, stare, związane z doktrynalnym liberalizmem, mówiące, że człowiek ubogi jest sam sobie winien własnego losu. Każda pomoc państwa w tym zakresie jest szkodliwa, gdyż zwalnia beneficjenta potencjalnych korzyści socjalnych od własnej samozaradności i przeczności.

Drugie podejście wiąże się ze świadomością, że ubóstwo i bieda stanowią zagrożenie dla społecznego bytu (zwłaszcza bogatych) zbiorowości i wymagają przeciwdziałania. Bieda rodzi procesy dezintegracji i marginalizacji społecznej, a te bezpośrednio rzutują na efektywność ekonomiczną gospodarki. Ludzie ubodzy, najbardziej upraszczając, są to osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej.

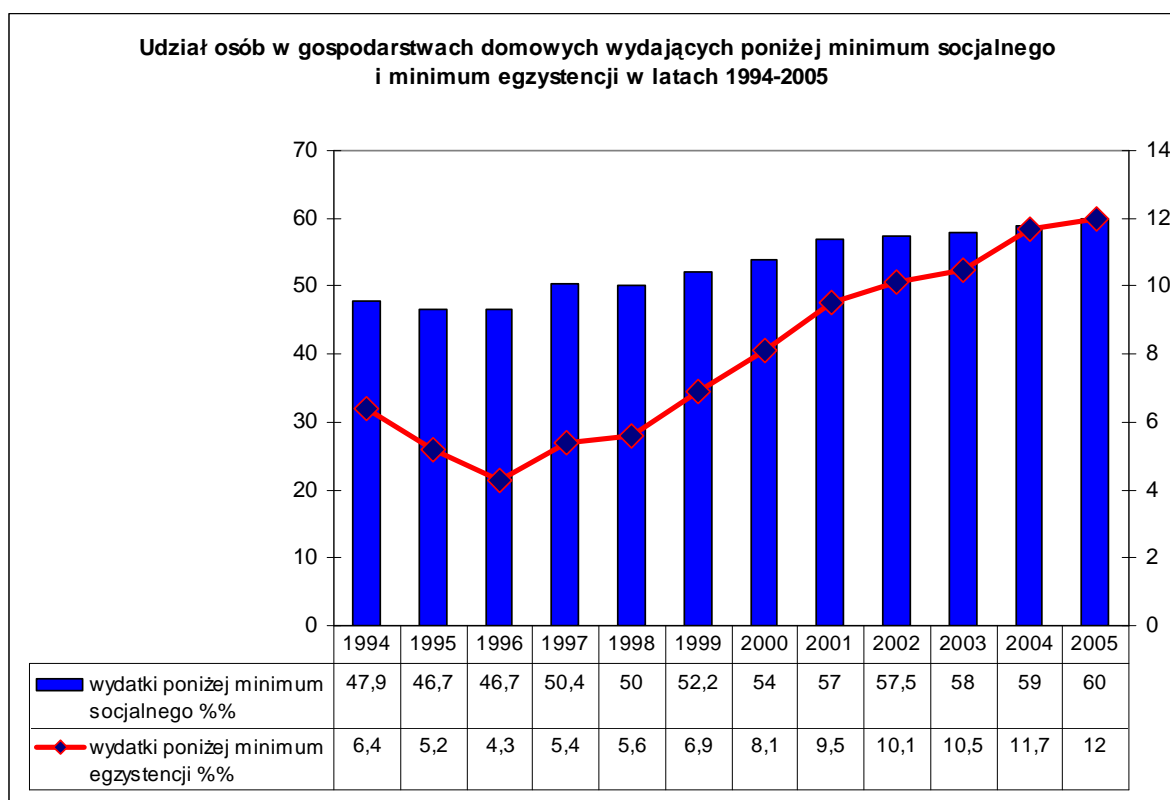
Ubóstwo w Polsce to w przeważającej mierze stan nabyty w ciągu ostatnich lat. Przez dziesięciolecia okresu przed transformacją skupiska biedy obejmowały tylko znaczną część klasycznego marginesu społecznego oraz w niewielkiej liczbie ludzi starych. Teraz bieda wtargnęła szeroko do gospodarstw domowych utrzymujących się dotychczas na poziomie umiarkowanym, ale wystarczającym do godnego życia o własnych siłach. Większość przypadków degradacji materialnej dokonała się szybko i niespodziewanie.

Ubóstwo to coś o wiele więcej niż niski dochód, nie występuje wyłącznie w wymiarze materialnym i majątkowym, a tym samym tylko w kategoriach minimów np. socjalnego czy egzystencji. Bieda odzwierciedla również niedostateczne zdrowie i edukację, depryzację pod względem wiedzy i komunikacji społecznej, niezdolność do cieszenia się ludzkimi i politycznymi prawami i niski poziom zaufania i szacunku do samego siebie. Profesor Wielisława Warzywoda-Kruszyńska, autorytet naukowy w europejskich i polskich badaniach ubóstwa, mówi: „To, że wzrost gospodarczy zmniejszy problem biedy jest oczywistym mitem. Od 1992r. w Polsce mamy do czynienia ze stałym wzrostem gospodarczym, a jednocześnie wzrasta procent ludzi ubo-

gich (wykres poniżej) dlatego, jest to problem przede wszystkim polityczny. To politycy decydują o tworzeniu polityki edukacyjnej, zatrudnienia, mieszkaniowej itd. Kolejny mit to ten, że powstawanie nowoczesnych zakładów pracy na terenie powiatu czy gminy przyczyni się do zmniejszenia biedy. Nowoczesne firmy zatrudniają lepiej wykształconych, a biedni nie mają odpowiednich kwalifikacji i cech poszukiwanych przez pracodawców⁹.

W roku 2005 około 60 % mieszkańców Polski (a więc ponad połowa ludności) żyło w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy od minimum socjalnego. W miastach było to ok. 51 % osób, a na wsi - ponad 70 %.

Wykres 1. Udział osób w gospodarstwach domowych wydających poniżej poziomu minimum socjalnego i minimum egzystencji w latach 1994-2005

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań IPISS-GUS /www.ipiss.com.pl/

Wydatki rodzin żyjących w sferze niedostatku były średnio o 34 % niższe od poziomu minimum socjalnego. Zasięg ubóstwa skrajnego oszacowano w 2002 roku na około 11 % (około 7 % w miastach, 17 % - na wsi), a co druga z osób w takiej sytuacji pozostawała w sferze ubóstwa skrajnego przynajmniej od roku 2001. Wskaźnik średniej luki wydatkowej, obliczony dla gospodarstw pozostających w latach 2001-2002 poniżej granicy ubóstwa skrajnego, wynosił 24 %, co oznacza, że ubóstwo trwałe jest głębsze niż przeciętne w danym roku. Poziom wydatków gospodarstw domowych ze sfery ubóstwa skrajnego był w 2002 roku niższy średnio o 20 % od minimum egzystencji¹⁰.

Według W. Toczyskiego i A. Zielińskiej⁶ ubóstwo to:

- brak dostatecznych środków materialnych do życia, bieda i niedostatek,
- stan poniżej pewnego zmiennego w czasie progu dochodowego lub progu realizacji potrzeb w odniesieniu do jednostki rodzinnej lub grupy społecznej.

⁹ Wywiad dla Gazety Wyborczej z dn. 14.11.2005r.

¹⁰ Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski z dn.14.04.2003 www.ipiss.com.pl., s.33

⁶Toczyski W.: Natura i kwestia ubóstwa, Warszawa-Gdańsk 1999, s. 12

Definicje te wyraźnie wskazują na funkcjonowanie w społeczeństwie uznawanego poziomu potrzeb, do których odnosi się osiągnięty przez jednostkę, rodzinę dochód.

Rozróżniamy dwa ujęcia rozumienia ubóstwa. Ubóstwo absolutne dotyczy stanu niezaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, uznanych za minimalne w danym społeczeństwie i czasie. Jest to taki „stan warunków bytowych (...), który uniemożliwia lub w istotnym stopniu utrudnia realizację podstawowych funkcji życiowych”⁷. Podstawowym kryterium przyjętym dla takiego rozumienia ubóstwa jest poziom egzystencji biologicznej człowieka lub grupy społecznej.

Z kolei w ujęciu względnym, ubóstwo rozumiane jest jako naruszenie zasad sprawiedliwości społecznej przez istnienie nadmiernego dystansu pomiędzy poziomem życia poszczególnych grup ludności - „ludzie są dotknięci ubóstwem, kiedy ich dochód - nawet jeśli jest wystarczający na to by przeżyć - spada istotnie poniżej tego, który przeciętnie dostępny jest w danej społeczności”⁸.

W podejściu klasycznym ustalenie kryteriów ubóstwa odbywa się poprzez ocenę poziomu zaspokojenia potrzeb wyłącznie przez pryzmat dochodów - wydatków. Innymi aspektami pomiaru ubóstwa są: sposoby ustalenia progno ubóstwa (linii ubóstwa), który oddziela ubogich od reszty społeczeństwa; sposób pomiaru zasięgu i głębokości ubóstwa; rozstrzygnięcie czy za ubogie uznać należy osoby, które tylko chwilowo znalazły się w tej sferze, czy jedynie takie, u których zjawisko to ma charakter przewlekły.

Ze względu na przyczyny, można wyróżnić trzy kategorie ubóstwa:

1. losowe - spowodowane zdarzeniami niezależnymi od woli człowieka (wypadki, choroby, klęski żywiołowe),
2. subiektywne - powstałe na skutek małej aktywności i zaradności lub całkowitej bezradności ludzi, niskich kwalifikacji, słabego wykształcenia, niechęci do wykonywania pracy czy uzależnienia od zasiłków z pomocy społecznej, a także z powodu różnych patologii: alkoholizmu, narkomanii itp.,
3. strukturalne - wynikające z zewnętrznych przyczyn gospodarczych, przede wszystkim bezrobocia, niskich wynagrodzeń, polaryzacji dochodów, wysokich cen.

Do czynników, które mają wpływ na ubóstwo polskiego społeczeństwa należą ponadto: niepełnosprawność lub długotrwała choroba, sieroctwo, wielodzietność lub niepełność rodziny, trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej czy zakładu karnego, podeszły wiek. Według ekspertów EWG⁹ przyczynami ubóstwa są: bezrobocie, bezdomność, brak wykształcenia, brak komunikacji społecznej, niewłaściwa i niewystarczająca ochrona socjalna, nadmierne zadłużenie rodzin, odrzucenie pozytywnego modelu rodziny, nieodpowiednie i niewystarczające środki przeznaczone dla ludzi starych. Linią ubóstwa w Polsce wyznacza minimum egzystencji (biologiczne)¹⁰ jako dolną jego granicę, zaś minimum socjalne¹¹ - górną. Odsetek osób żyjących w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy od minimum socjalnego, a więc poniżej granicy określającej sferę niedostatku i ostrzegającej przed ubóstwem, kształtował się w 2005r. na poziomie ponad 60 %.

Jak alarmują eksperci, główne skutki ubóstwa to:

- ograniczenie perspektyw życiowych dzieci,
- powstawanie sytuacji konfliktowych w rodzinie,
- zagrożenie bezpieczeństwa publicznego,
- konflikty między ludźmi.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Opieka nad dzieckiem i rodziną

Opublikowany w 1998r. raport o sytuacji polskich rodzin wskazał na szereg zagrożeń w obliczu, których stają obecnie rodziny. Wiele z tych problemów domaga się rozwiązań w skali makro, na poziomie polityki społecznej państwa. Wiele jest jednak i takich, którymi można i należy zajmować się na szczeblu lokalnym.

Znaczący wpływ na warunki życia i sposób funkcjonowania rodziny ma wysokość dochodów, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, istniejące patologie (zwłaszcza uzależnienia), konflikty z prawem oraz przemoc w rodzinie. Rodzina dysfunkcyjna nie spełnia podstawowych zadań, które przynależą do jej istoty: nie zapewnia odpowiedniego klimatu emocjonalnego, nie zaspokaja potrzeb materialnych i duchowych, nie daje zaplecza dla zaspokojenia potrzeb psychicznych czy choćby warunków realizacji podstawowego obowiązku szkol-

⁷ op. cit. s. 16.

⁸ op. cit. s. 16.

⁹ op. cit. s. 61.

¹⁰ Minimum egzystencji ustalone przez IPISS uwzględnia jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia. W 2004 roku średnia wartość tego wskaźnika wynosiła 371 zł dla samotnej dorosłej osoby, dla osoby w wieku emeryckim - 367,70 zł, dla małżeństwa z dwójką dzieci - 1 210,10 zł.

¹¹ Minimum socjalne ustalone przez IPISS uwzględnia taki koszyk dóbr i usług, aby rodzina danego typu mogła zaspokoić potrzeby biologiczne, kulturalne i społeczne na poziomie uznanym za niezbędny. W miesiącu grudniu 2005r. minimum socjalne dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym wynosiło - 845,20 zł, dla samotnego emeryta - 782,60 zł, dla rodziny z trójką dzieci wynosiło 3093,70 zł na osobę. /www.ipiss.com.pl/

nego. Według sprawozdania za 2005 rok, ze względu na niewydolność opiekuńczo-wychowawczą objętych było 197 osób w 42 rodzinach.

Jak wynika z obserwacji pracowników GOPS, w wielu rodzinach dotkniętych bezrobociem istnieje patologiczny problem - alkoholizm. Marzeniem młodych wiejskich kobiet jest małżeństwo z pracującym kandydatem na męża, ale w okolicy nie ma takich kandydatów. Brak pracy i niemożność utrzymania rodziny wywołuje frustrację topioną w alkoholu dotykającą często obojga małżonków, najbardziej cierpią na tym dzieci pozbawione właściwej opieki.

Problemy związane z zapewnieniem opieki nad dzieckiem przekładają się bezpośrednio na efekty procesów transformacji ekonomiczno-politycznej. To powoduje, że zjawisko rosnącej dwubiegowości społeczeństwa polskiego zaczyna się już na etapie edukacji szkolnej. Szkoła nie jest jedynym miejscem pobierania instrukcji dydaktycznej, w procesie tym bierze udział przede wszystkim rodzina. Niestety wzrasta liczba dzieci pozbawionych podstawowej opieki, następuje brutalizacja życia rodzinnego i społecznego. Coraz częściej rodziny dotknięte ubóstwem, bezrobociem, patologiami, tracąc perspektywy życiowe, degradują się i podlegają wykluczeniu społecznemu. Pauperyzacja większości społeczeństwa w Polsce (ponad 60 % ludzi żyje na granicy minimum socjalnego) powoduje konieczność włączenia się w proces socjalizacji instytucji powołanych do łagodzenia skutków restrukturyzacji gospodarki.

Rodzina wielodzietna

Ponad 47 % dorosłych mieszkańców gminy ma dzieci na wychowaniu, najczęściej po dwoje w rodzinie, ale wśród osób mających dzieci 22,3 % wychowuje ich troje lub więcej.

Rodziny z trojgiem i więcej dzieci w ponad 90 % określają swoją sytuację materialną jako złą lub bardzo złą.

Niepełnosprawność

Osoby niepełnosprawne stanowią dużą i dość zróżnicowaną część polskiego społeczeństwa. W 2001r. liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosiła prawie 4,5 mln osób. Szacuje się, że liczba ta podwoiła się w porównaniu z danymi spisu ludności z 1988r. Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego, w 2010r. liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wzrośnie do 6 mln osób.

Zbiorowość osób niepełnosprawnych dzieli się na 2 podstawowe grupy:

- osoby niepełnosprawne prawnie, tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony,
- osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolności wykonywania czynności podstawowych.

Według danych Urzędu Statystycznego w Kielcach, pochodzących ze spisu powszechnego 2002, liczba osób niepełnosprawnych w województwie świętokrzyskim wynosiła 187,1 tys. co stanowiło 14,4 % ogółu ludności województwa. Zbiorowość osób niepełnosprawnych prawnie liczyła 144,4 tys., osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie 97,9 tys., zaś niepełnosprawnych tylko biologicznie 42,7 tys. Wśród osób niepełnosprawnych najliczniejszą grupą były osoby z orzeczonym lekkim stopniem niepełnosprawności (27,6 % ogółu niepełnosprawnych) oraz osoby o umiarkowanym stopniu - 23,1 % zbiorowości.

Wśród niepełnosprawnych tylko biologicznie było 4,7 tys. osób z całkowicie ograniczoną zdolnością do wykonywania podstawowych czynności, natomiast poważne ograniczenie sprawności zadeklarowało 38,0 tys. osób. Ogółem liczba osób niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców w naszym województwie w 2002r. wynosiła 144 osoby. Na 1000 kobiet niepełnosprawność zadeklarowało 147, natomiast dla mężczyzn wskaźnik ten wyniósł 141.

Natężenie zjawiska niepełnosprawności nasila się wraz z wiekiem. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią ponad 45 % niepełnosprawnych. Ponadto, w grupach wiekowych do 65 roku życia przeważają mężczyźni, a dopiero powyżej tego wieku liczba niepełnosprawnych kobiet jest wyższa niż mężczyzn.

Interesująco przedstawia się porównanie poziomu niepełnosprawności polskiego społeczeństwa z ludnością krajów Unii Europejskiej. Okazuje się, że w krajach Unii Europejskiej około 14,5 % osób będących w wieku 15-64 lata ma ograniczoną sprawność, w tym 4,5 % poważnie; natomiast szacuje się, że w Polsce jest to odpowiednio: 13,4 % oraz 4,9 % [GUS].

Tendencja wzrostowa dotycząca zjawiska niepełnosprawności jest odnotowana również w orzecznictwie do celów pozarentowych.

Analizując sytuację osób niepełnosprawnych należy również uwzględnić sytuację ludzi starych. Przedstawione powyżej dane statystyczne dotyczące stanu ludności, jak i długoterminowe prognozy demograficzne wskazują, że w Polsce wrasta odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Są to osoby, które również potrzebują szczególnych rozwiązań w dziedzinie polityki społecznej, ułatwiających im funkcjonowanie i integrację ze społeczeństwem. W Gminie Gowarczów problem ludzi starych jest zdecydowanie większy niż w innych gminach.

Alkoholizm

Na terenie gminy Gowarczów działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA). Według informacji GOPS w Gowarczowie przekazanej do GKRPA, ze względu na trudną sytuację życiową spowodowaną uzależnieniem od alkoholu i problemami z tego wynikającymi w 2005 roku udzielono pomocy 6 rodzinom w ogólnej liczbie 28 osób, w tym 9 dzieci. Na wypoczynek letni przeznaczona została kwota 4500 zł. W ramach współpracy GOPS i GKRPA zorganizowano w 2005 roku spotkanie wigilijne, w którym brało udział 60 dzieci z rodzin patologicznych.

Nadużywanie alkoholu bardzo często wynika z nieumiejętności radzenia sobie z problemami jakie niesie życie i w ostateczności prowadzi do fizycznego i psychicznego wyniszczenia jednostki. Alkoholik jest osobą niedojrzałą emocjonalnie, skłoną do wahań i wybuchowych reakcji radości lub rozpacz, które mogą prowadzić do gwałtownych, nieprzemyślanych zachowań. Cechuje go także mała odporność na frustracje, kryje w sobie lęk przed wyjściem na jaw jego uzależnienia. Jego kontakty z innymi ludźmi zazwyczaj dość płytkie i luźne, nasycone są wysokim poziomem niepokoju.

Nadmierne spożywanie alkoholu znajduje swoje odbicie nie tylko w życiu jednostki, ale także w życiu społeczeństwa. Problemy, których przyczyną jest alkohol mogą pojawić się w różnych dziedzinach. Można mówić o następstwach rodzinnych, problemach w pracy, łamaniu porządku publicznego.

Nadużywanie alkoholu w Polsce jest jedną z głównych przyczyn rozwodów. Bardzo ważnym skutkiem nadużywania alkoholu jest pogarszanie się sytuacji ekonomicznej i społecznej rodziny. Nie bez znaczenia jest wpływ alkoholizmu rodzica na rozwój dzieci, które żyją w atmosferze ciągłego niepokoju, lęku i napięcia. Uczą się destruktywnych dla siebie i otoczenia zachowań.

W wyniku trudnych doświadczeń życiowych grozi im dezintegracja osobowości manifestująca się w różnego typu zaburzeniach emocjonalnych. Badania ukazują, że co najmniej u 50 % dzieci chorych na nerwicę źródłem choroby jest alkoholizm jednego z rodziców. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyka wielu mieszkańców wsi i nie respektuje coraz częściej płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiar i niszczycielskie działanie daje się zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej. Z problemem nadużywania alkoholu pracownicy socjalni spotykają się od wielu lat, niepokojącym jest jednak fakt wzrastania liczby osób uzależnionych od alkoholu i obniżania wieku pierwszego z nim kontaktu. W rodzinach, które objęte są pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej pracownicy dość często obserwują stwarzanie sytuacji sprzyjających picciu alkoholu, stosowanie zachęty do jego spożywania i przedstawianie łatwości jego zdobywania. Szczególnego znaczenia w tych rodzinach nabiera wzorzec picia alkoholu i niekorzystny wpływ rozbieżności między zachowaniem rodziców a wymaganiami stawianymi wobec dzieci, co do spożywania alkoholu, brak kontroli ze strony rodziców i stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych. W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko „dziedziczenia” alkoholizmu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, problemy wychowawcze i zdrowotne. Osoby dotknięte chorobą alkoholową mogą liczyć na pomoc specjalistów w ramach funkcjonującego Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Jest on realizowany od 2000 roku, poprzez współpracę Urzędu Gminy z Policją. Zapleczem do realizacji Programu są:

- Poradnia Odwykowa w Końskich ul. Gimnazjalna
- Grupa Samopomocowa AA - Końskie

Ponadto Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych współpracuje z:

- Szkołami
- Policją
- Sądem Rodzinnym
- Innymi gminami
- Pełnomocnikiem Zarządu Województwa

Profilaktyka koncentruje się na działalności informacyjnej i edukacyjnej w szczególności dla dzieci i młodzieży, której głównym celem jest pogłębianie wiedzy, świadomości na temat szkodliwości nadużywania alkoholu i ukazanie problemów wynikających z picia, o wiele głębiej niż tylko w sferze biologicznej. Poruszane są także problemy związane z uzależnieniem od nikotyny i narkotyków - realizowany jest również Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii. Organizowane są liczne szkolenia, obozy profilaktyczne, festyny i koncerty. Dzieci, szczególnie ze środowisk ubogich uczestniczą w koloniach i wycieczkach. Ze środków programu finansowany jest zakup np. upominków mikołajkowych dla najmłodszych, organizowane są ferie na wesoło itp. Zapraszani są eksperci i konsultanci, prowadzone są kursy i szkolenia np. dla sprzedawców napojów alkoholowych. Program będzie kontynuowany i rozwijany w następnych latach, i będzie częścią niniejszej Strategii.

Długotrwała choroba

Mimo bezspornej poprawy stanu zdrowia ludności po II wojnie światowej, sytuacja zdrowotna mieszkańców Polski przedstawia się niekorzystnie na tle przeciętnej europejskiej. Korzystne zmiany, które dało się zauważyć w pierwszym okresie powojennym związane były głównie ze spadkiem umieralności spowodowanej chorobami zakaźnymi. Od połowy lat 60 stan zdrowia mężczyzn w średnim wieku zaczął pogarszać się i proces ten postępował w kolejnych latach. Wśród kobiet pogorszenie się sytuacji zdrowotnej nastąpiło w latach 70. W 1991r. sytuacja zdrowotna zaczęła się poprawiać i zaznaczył się spadek ogólnego natężenia zgonów, ale poziom przedwczesnej umieralności jest nadal bardzo wysoki. Obecnie w Polsce 1/3 zgonów przypada na osoby poniżej 65 lat i gdyby sytuacja taka utrzymywała się, to spośród osób urodzonych w 1994r. 36 % mężczyzn i 16 % kobiet nie dożyłoby 65 roku życia. W przypadku mężczyzn zagrożenie przedwczesnym zgonem przekracza średnie ryzyko europejskie o ok. 60 %, w przypadku kobiet - 30 %. W 1995r. przeciętna długość życia mężczyzn wynosiła 67,6 lat, natomiast w przypadku kobiet - 76,4 lat.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 1996r. województwo świętokrzyskie znajdowało się na 1 miejscu pod względem występowania chorób przewlekłych wśród osób dorosłych. Odsetek tych osób wynosił 66,1 % (przy wielkości ogólnopolskiej 62,1 %), w tym największy udział procentowy dotyczył chorób układu krążenia (choroba nadciśnieniowa, niedokrwienne choroby serca, inne choroby serca, miażdżyca) - 48,3 %, a w następnej kolejności: chorób kości (w tym kręgosłupa) - 23,4 %, reumatoidalnego zapalenia stawów lub innych przewlekłych chorób stawów - 18,4 %, nerwic - 17,4 %, alergii - 7,8 %, chorób wątroby - 7,6 %, zapalenia nerwów i nerwobólí - 7,5 %, wrzodów żołądka i dwunastnicy - 7,1 %.

Najczęstszymi przyczynami zgonów mieszkańców województwa świętokrzyskiego są choroby układu krążenia, nowotwory oraz pozostałe przyczyny niewypadkowe [Świętokrzyskie Centrum Monitorowania Ochrony Zdrowia w Kielcach: 2003].

Przemysław Piotrowski z Centrum Statystycznego SPSS Polska¹¹, opierając się na danych z Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia (www.csioz.gov.pl) opisujących poziom zachorowalności w Polsce w 2003r., stwierdza: liczba wykonywanych świadczeń zdrowotnych jest zdecydowanie niższa w województwach: świętokrzyskim i wielkopolskim w porównaniu z resztą kraju, natomiast np. w przypadku zapadalności na zapalenie wątroby województwo świętokrzyskie odnotowuje sześciokrotnie więcej przypadków niż województwo podlaskie (na ostatnim miejscu wśród województw). Najczęściej też świętokrzyskie odnotowuje zapadalność na gruźlicę i na nowotwory. Analizując przypadki zatrucí, województwo świętokrzyskie jest na poziomie średniej krajowej.

Budżet GOPS Gowarczów

Środki na realizację zadań pomocy społecznej pochodzą ze środków gminy i dotacji rządowych, a zadania dzieli się odpowiednio na zadania własne i zadania zlecone. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gowarczowie udzielił w 2005r. łącznie 267 184 zł świadczeń społecznych, w tym w ramach zadań zleconych gminie 104 343 oraz 162 841 zł w ramach zadań własnych gminy. Wśród wszystkich działań GOPS w Gowarczowie wspierających osoby potrzebujące dominowały zasiłki stałe stanowiąc ponad 64 % wydatków. Średnia wysokość świadczeń wynosiła 298,12 zł przy najniższej 30 zł do kwoty najwyższej 418 zł. W dalszej kolejności zasiłki okresowe, na które przeznaczono 41 77 tj. 25 % ogółu wydatków GOPS w 2005r.

W ramach zadań zleconych wypłacono:

- zasiłki stałe dla 38 rodzin w wartości udzielonych świadczeń 104 343,00 PLN
- składka zdrowotna dla 21 rodzin w wartości udzielonych świadczeń 6 859,00 PLN

W ramach zadań własnych wyłacono:

- zasiłki celowe w ilości 218 za 49 933,00 PLN
- zasiłki okresowe w ilości 113 za 41 775,00 PLN
- posiłki 411 za 71 133,00 PLN

W stosunku do 2000r. wysokość wydatków GOPS zmniejszyła się i wiąże się to w głównej mierze ze wspomnianym wyżej przeniesieniem wypłat rent socjalnych z GOPS-ów do ZUS-ów, co w latach wcześniejszych było znaczącym wydatkiem GOPS. Tym samym sporemu zmniejszeniu uległy wydatki OPS w Gowarczowie na zadania zlecone - w stosunku do 2000r.. Z drugiej strony, wyraźnie wzrasta wartość wydatków GOPS na zadania własne gminy.

Prowadzone przez GOPS w Gowarczowie działania służą także zmianie wizerunku pomocy społecznej jako wypłaty różnego rodzaju świadczeń. W ramach świadczeń niepieniężnych prowadzonych przez GOPS dominuje praca socjalna, z której w 2005r. skorzystało 412 rodzin.

¹¹ Piotrowski P. Kategoryzacja wizualna, czyli dlaczego warto mieszkać w Województwie Śląskim?, Internetowy Biuletyn Informacyjny SPSS Polska, Kraków 2005.

Tabela 8. Świadczenia niepieniężne udzielane rodzinom w gminie Gowarczów w latach 2001-2005

Powody udzielenia pomocy	Liczba rodzin korzystających z pomocy				
	2001	2002	2003	2004	2005
Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych	92	113	137	181	203
Praca socjalna	237	309	356	397	412
Razem	329	422	493	578	615

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GOPS Gowarczów

Dodatki mieszkaniowe

Liczba osób pobierających dodatki mieszkaniowe wypłacone przez GOPS w latach 2004-2005

- 2004r. - 1
- 2005r. - 1

Bezpieczeństwo publiczne

Komenda Powiatowa Policji w Końskich obejmuje zasięgiem swojego działania 8 gmin, przyporządkowanych do 3 Komisariatów Policji w: Końskich, Radoszycach, Stąporkowie. W gminie Gowarczów odnotowano w 2005r. ogółem 8 przestępstw. Wśród stwierdzonych w gminie Gowarczów zdarzeń; dominują kradzieże cudzej rzeczy - 7 stwierdzonych przypadków w 2005r.

Tabela 9. Wybrane przestępstwa i wykroczenia w gminie Gowarczów

Wyszczególnienie	2004	2005	% wzrostu w latach* 2004-2005
Kradzież cudzej rzeczy	25	5	Spadek 80 %
Kradzież z włamaniem	13	2	Spadek 85 %
Przestępstwa rozbójnicze	1	0	Spadek 100 %
Kradzieże pojazdów	Dane nie uwzględniają gminy Gowarczów		
Bójki i pobicia	3	1	Spadek 77 %
Przestępstwa gospod.	Dane nie uwzględniają gminy Gowarczów		
Nietrzeźwi kierujący	- dotyczą całego powiatu		

* wzrostu „+”, spadku „-”

Źródło: Komisariat Policji w Końskich

Priorytetowe obszary działania KPP w powiecie koneckim na lata następne:

- doskonalenie działań zmierzających do zapewnienia mieszkańcom powiatu koneckiego pełnego poczucia bezpieczeństwa,
- podnoszenie kwalifikacji zawodowych wszystkich policjantów, a także kultury obsługi interesantów,
- podniesienie zaufania do działań Policji jako formacji otwartej dla potrzeb obywateli,
- wzrost wykrywalności czynów popełnianych przez nieletnich,
- poprawa wykrywalności w kategorii przestępstw rozbójniczych,
- organizacja służby patrolowej i obchodowej w celu zwiększenia ilości policjantów na ulicach,
- poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym ograniczenie wypadków drogowych oraz ofiar śmiertelnych,

Organizacje pozarządowe w gminie Gowarczów

W gminnym rejestrze organizacji pozarządowych wpisanych są 3 podmioty - Związek Harcerstwa Polskiego, działający na różnych polach i wyróżniający się dużym poziomem aktywności swoich członków (np. na terenie gminy działa jedna świetlica pod patronatem ZHP Końskie, z której trzy razy w tygodniu stale korzysta 52 dzieci w tym 12 dzieci z rodzin patologicznych), Akcja Katolicka koncentrująca swoje działania na rzecz ubogich dzieci i Stowarzyszenie Społeczny Ruch Matek

Przedmiotem współpracy władz gminy Gowarczów z organizacjami pozarządowymi jest:

1. Realizacja zadań własnych gminy, określonych w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 08 marca 1990r. o samorządzie gminnym, a w szczególności zadań własnych gminy obejmujących następujące obszary:
 - a. kultury fizycznej i turystyki,
 - b. kultury,
 - c. pomocy społecznej,
 - d. rozwijanie współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.
2. Określenie potrzeb społecznych i najlepszego sposobu ich zaspakajania.
3. Budowanie programów rozwiązywania ważnych problemów społecznych.

5. Analiza ankiety

W procesie planowania strategicznego istotnym elementem uspołecznienia były skierowane do mieszkańców ankiety. Procesem ankietowania objęto 346 osób - mieszkańców Gminy Gowarczów. Ankiety skierowano do mieszkańców za pośrednictwem instytucji administracji publicznej, GOPS oraz Sołtysów gminy Gowarczów co gwarantowało dotarcie do wybranych i reprezentatywnych grup docelowych. Poniżej, w formie wykresów przedstawiono wyniki. Analizę dotyczącą konsultacji społecznych w ramach planowania „Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych”, opracowano na podstawie 327 odesłanych i wypełnionych ankiet.

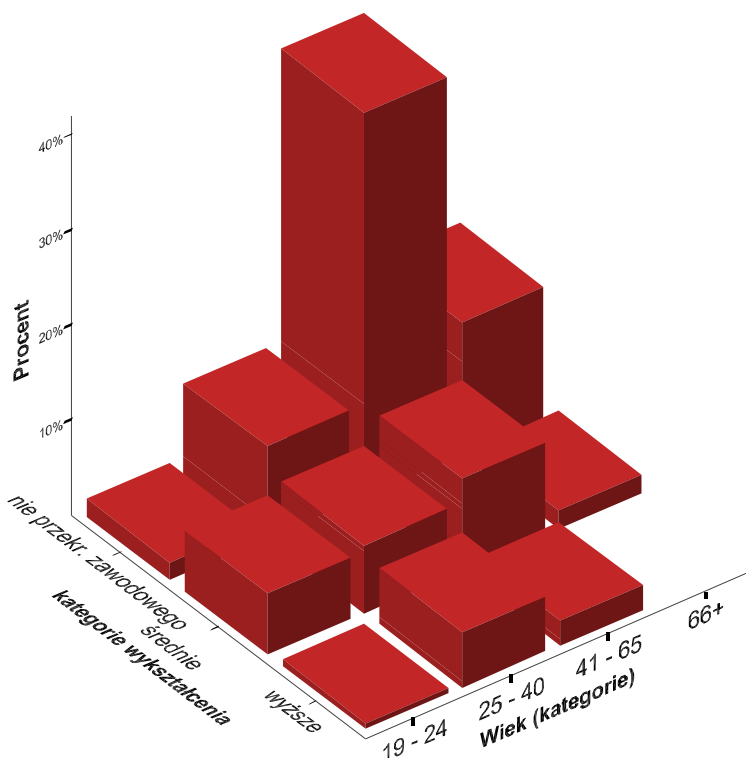
Tabela 10. Płeć

		Częstość	Procent
Ważne	nie podaje	6	1,8
	kobieta	170	52,0
	mężczyzna	146	44,6
Ogółem		322	98,5
Braki danych	Systemowe braki danych	5	1,5
Ogółem		327	100,0

Źródło: Opracowanie własne

W badaniu wzięło udział 327 osób: 52 % kobiet i 44,6 % mężczyzn co w przybliżeniu odpowiada proporcji płci w całej populacji gminy.

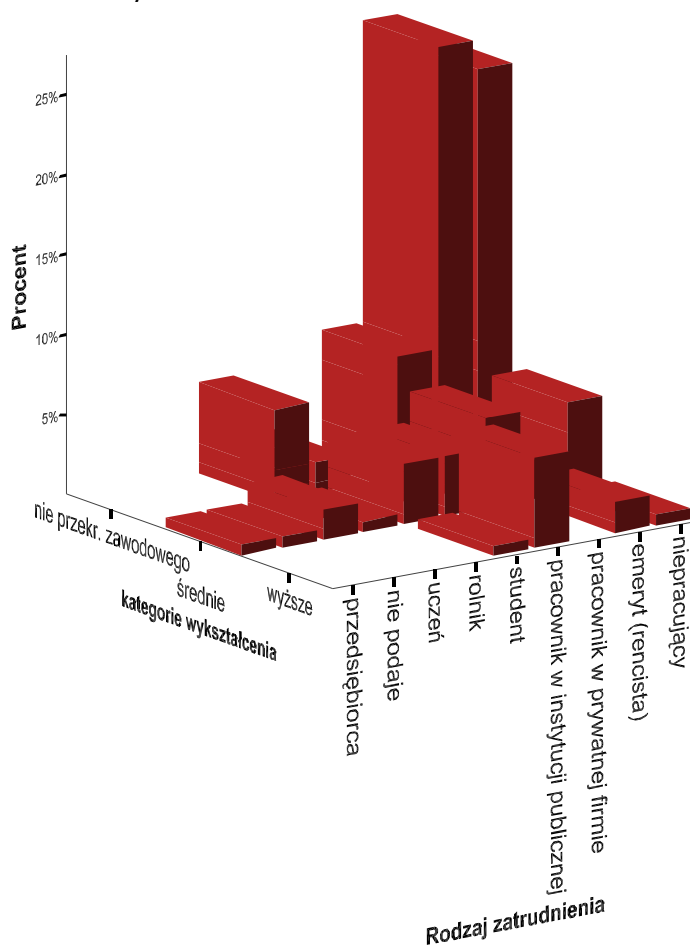
Wykres 2. Kategorie wykształcenia i wiek

Źródło: Opracowanie własne

Liczebność mieszkańców jest zróżnicowana w poszczególnych kategoriach wiekowych i wykształcenia. Najliczniejsza kategoria osób w wieku od 41 do 65 lat legitymuje się wykształceniem nie przekraczającym zawodowego, a w młodszych kategoriach wiekowych najwięcej osób posiada wykształcenie średnie.

Wykres 3. Struktura zawodowa i wykształcenia

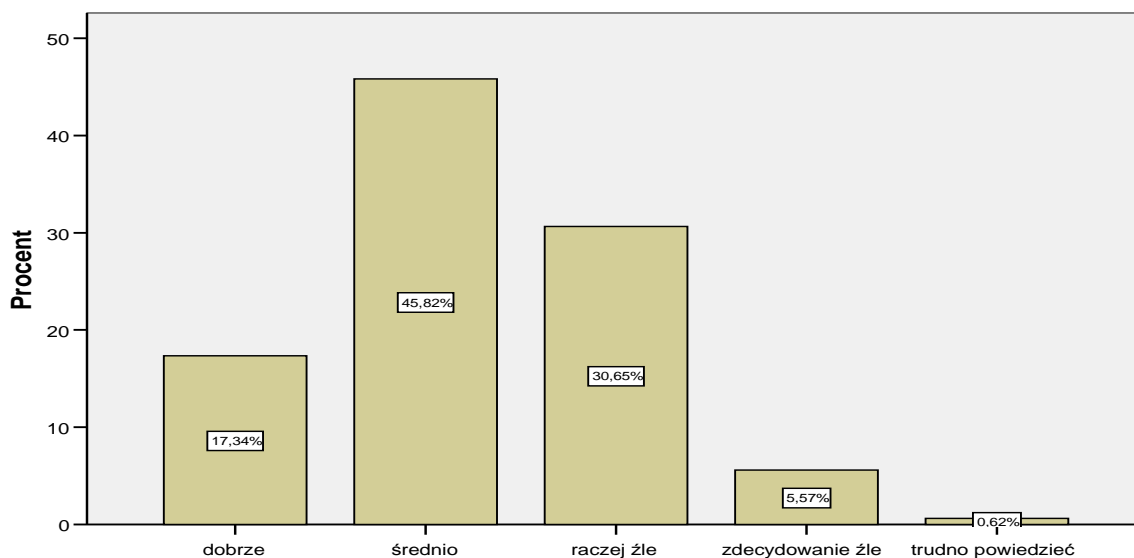

Źródło: opracowanie własne

W kategoriach aktywności zawodowej zwraca uwagę najliczniej występująca grupa osób niepracujących (31 %), która to wielkość niemal dokładnie odpowiada liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Końskich (31,1 %) Występuje również silna zależność między statusem niepracującego (bezrobotnego) a wykształceniem nie przekraczającym zawodowego.

Wykres 4. Jak ocenia Pan(i) własną sytuację materialną?

Jak ocenia Pan(i) własną sytuację materialną

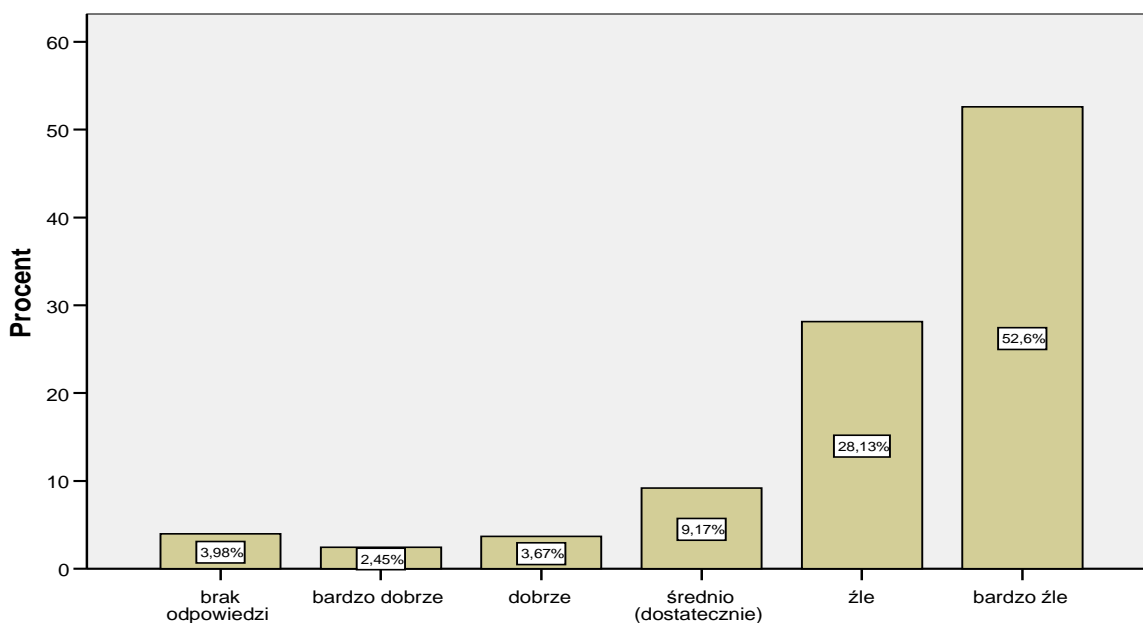

Źródło: Opracowanie własne

W większości osoby bezrobotne (niepracujące) określają swoją sytuację materialną jako raczej złą lub bardzo złą (45,8), co według metodologii stosowanej przez GUS zalicza je do grupy ludzi znajdujących się w kategorii ubóstwa subiektywnego. Ponadto na pytanie dotyczące możliwości znalezienia, podjęcia pracy w gminie Gowarczów aż 80,73 % mieszkańców odpowiedziało: „złe” lub „bardzo złe”.

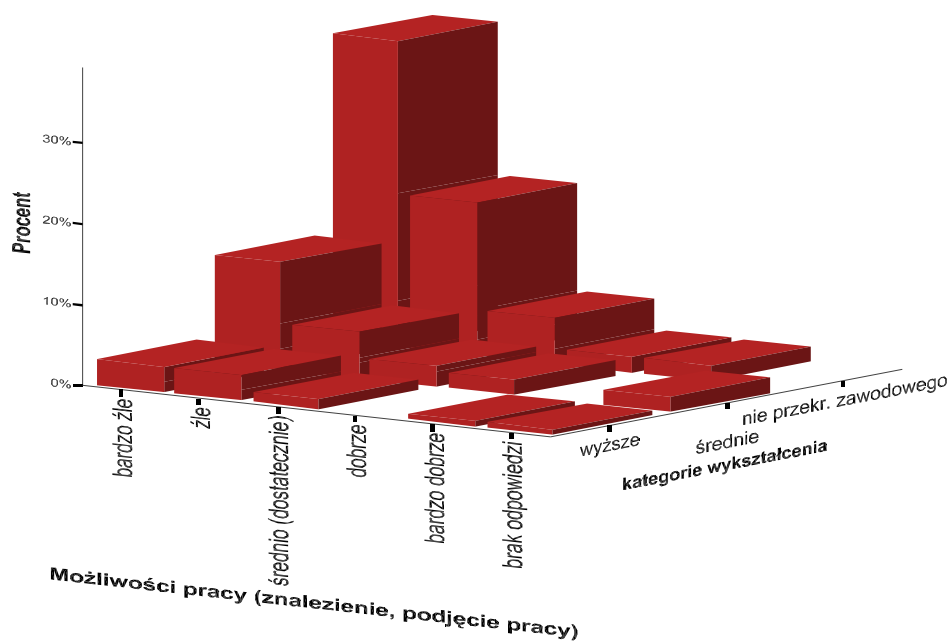
Wykres 5. Możliwości pracy (znalezienie, podjęcie pracy)

Możliwości pracy (znalezienie, podjęcie pracy)

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 6. Zależność poziomu wykształcenia od możliwości znalezienia, podjęcia pracy

Źródło: Opracowanie własne

Wyjaśnijmy zależności między wiekiem, poziomem wykształcenia, aktywności zawodowej, z przyczyną występowania tak licznej grupy osób o niekorzystnym statusie społecznym.

Problem, wbrew pozorom nie można wytłumaczyć jedynie tradycyjnie słabym wykształceniem mieszkańców wsi zajmujących się rolnictwem i w dobie wchodzenia Polski w „społeczeństwo wiedzy”, gdzie czynnikiem najsilniej stratyfikującym jednostkę w strukturze społecznej jest poziom osiągniętego przez nią wykształcenia (kwalifikacji z nim związanych), który przekładają się na jej status materialny.

Gmina Gowarczów od ponad dwustu lat nie jest gminą typowo rolniczą. Obecnie z rolnictwa utrzymuje się symboliczny odsetek ludności. Na przestrzeni wieków coraz liczniej mieszkańcy gminy Gowarczów wiązali się z rozwijającym się przemysłem, nas jednak bardziej interesują społeczne skutki jego funkcjonowania. Przemysł „wchodził” do gospodarstw i rodzin chłopskich, formował spośród ludności chłopskiej nabywców narzędzi, wypierał rzemiosło lokalne ze wsi i odbierał społeczności wioskowej cechy samowystarczalności. Zmieniał zamknięty charakter wiejskiej społeczności, w której dotychczas całość potrzeb była zaspakajana.

Jako drugi czynnik (związany zresztą z pierwszym) wymienić należy proces wchodzenia gospodarstw chłopskich w system gospodarki towarowo-pieniężnej i wiązanie wsi z miastem. Gospodarstwo z samowystarczalnego, naturalnego stawało się towarowe i urynkowane. Ten proces, zdawałoby się wyłącznie ekonomiczny, dotyczący tylko gospodarstwa rolnego, wywołał szereg skutków w obrębie samej społeczności lokalnej, a z drugiej strony prowadził do wchodzenia chłopów w życie ogólnonarodowe i państwowe, co z kolei wpływało na układ stosunków wewnątrz społeczności lokalnej.

Skutkami tych zmian było uniezależnienie się gospodarstw od siebie i od całej wsi, zaniechanie zwyczajów obdarowywania się i różnych świadczeń sąsiedzkich nie przeliczalnych na pieniądze, utrwalenie się nowych zasad gospodarowania, kalkulacji, racjonalizacji. Rozsadzały one dotychczasowy system wartościowania, zmieniały kryteria oceny i wzory obyczajowe, które dawniej nakazywały produkować wszystko, co niezbędne, aby rodzina mogła żyć. Funkcje ekonomiczne i zabezpieczające wsi uległy ograniczeniu.

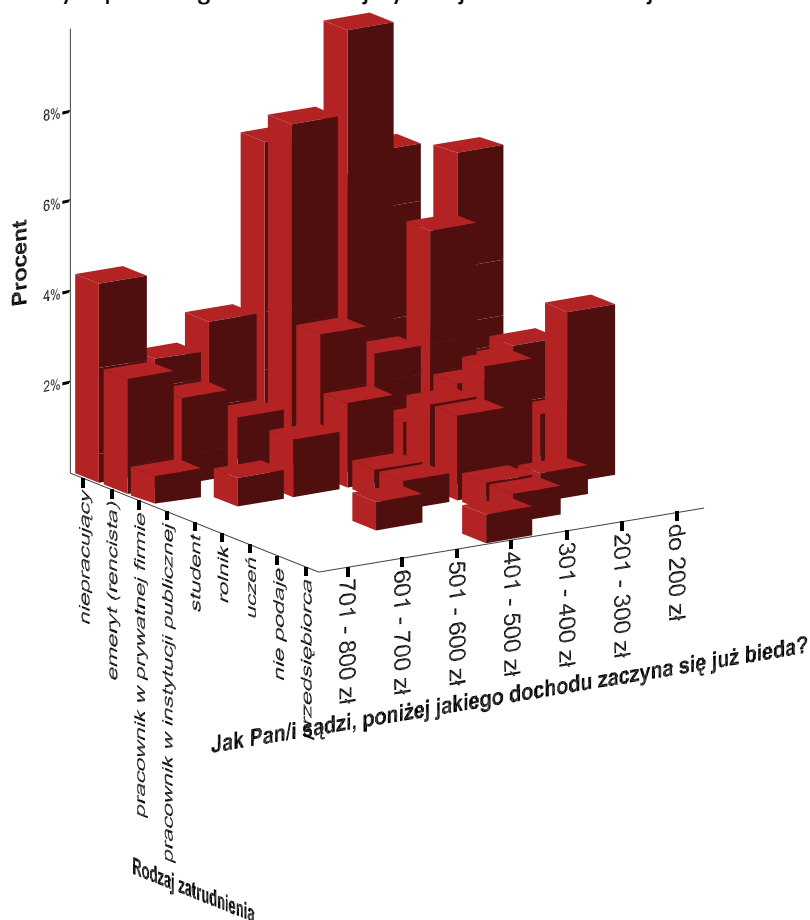
W okresie międzywojennym tradycyjna społeczność lokalna była jeszcze dość silna. Widomymi znakami jej trwania były: często patriarchalny charakter rodziny chłopskiej, utrzymywanie się jeszcze grup krewniaczych i sąsiedzkich, trwanie organizacji wioskowej opartej na dominowaniu pokolenia ludzi starszych. Wskutek niewystarczalności nieformalnej organizacji wsi i wraz z rozwojem zrzeszeń i związków tworzyły się na wsi komórki organizacyjne tych zrzeszeń, które podejmowały działalność w celu zaspokojenia różnych potrzeb ludności wiejskiej. Na tym tle również zaznaczało się wyrastanie nowych autorytetów w osobach lokalnych działaczy ideowych, gospodarczych czy kulturalnych.

Po II wojnie światowej nastąpił okres decydujący dla zmian w tradycyjnej społeczności lokalnej. W PRL wprowadzony został centralistyczny i monopartyjny system zarządzania, sięgający do najniższych szczebli struktur organizacyjnych. Chodziło o to, by pozbawić ludność wiejską własnych organizacji, które mogłyby być barierą w strategii „socjalistycznej rekonstrukcji”. W latach pięćdziesiątych wszystkie organizacje społeczne, związki, zrzeszenia społeczno-gospodarcze na terenach wiejskich zostały rozwiązane lub odgórnie „jednoczone” i zawsze pod kierownictwem wyższych hierarchicznie instytucji partyjnych. Zrzeszenia te stały się ideologicznie obce ludności, zniechęcały do udziału w nich i aktywnego uczestnictwa. Uprzemysławiana gospodarka okazała się pompą ssącą w stosunku do pozostających na wsi zasobów siły roboczej. Towarzyszyło temu poczucie społecznego awansu migrantów. Decydowały o nim osiągnięty wyższy niż rodziców i pozostających na wsi w zawodach rolniczych rówieśników poziom wykształcenia i kwalifikacje, a przede wszystkim przejście do pracy poza rolnictwem. Młodzi, którzy na wsi byli zbędni, stosunkowo łatwo zdobywali pracę przy budowie sztablarowych obiektów socjalizmu. Czynności jakie musieli wykonać, były bardzo proste i niewiele różniły się od tych, które były ich codziennym zajęciem w rodzinnych gospodarstwach. Był to jednocześnie czas pewnego dualizmu. Pracą szczególnie cenioną była praca rąk, praca fizyczna, robotnika i chłopca (byle nie kułaka). Inteligencja pracująca występowała zawsze na trzecim miejscu, po prawdziwych przedstawicielach ludu, mimo, że dla odbudowy kraju, bardziej niż rąk do pracy były potrzebne wysokie, bardzo specjalistyczne kwalifikacje. Bohaterem tego czasu był robotnik, robotnica, przodujący traktorzysta z kółka rolniczego itp. a z inteligentów - inżynier budujący „nowe”. Stare, przedwojenne zakłady nie modernizowano, eksploatując do kresu wytrzymałości. Spuścizną minionej epoki pozostało wielu ludzi niewykształconych, szczególnie na wsi, miasto już na początku lat pięćdziesiątych zablokowane zostało, dla migrantów ze wsi, własnym bezrobociem.

Ostatnie dziesięciolecie upowszechniły wśród szerokich mas ludności nastroje negacji, pasywności i bierności, które w odrodzonym państwie z wielkim trudem są przełamywane. Zahamowanie procesów integracji horyzontalnej na terenach wiejskich przez totalitarne państwo jest i będzie w pokoleniach ludności wiejskiej wychowywanej w PRL poważną barierą socjopsychiczną w rozwoju ruchu obywatelskiego na wsi.

Jak oceniane jest postrzeganie własnej sytuacji ekonomicznej?

Wykres 7. Status zawodowy a postrzeganie własnej sytuacji ekonomicznej

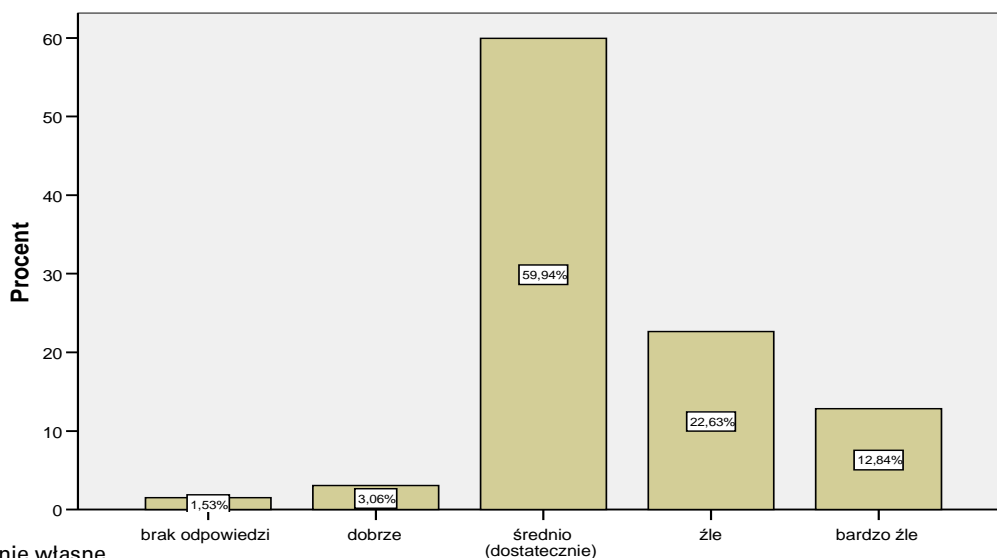

Źródło: Opracowanie własne

Najliczniejsze kategorie zawodowe: niepracujący i emeryci uważają, że bieda zaczyna się przy dochodach poniżej 300 zł na osobę w rodzinie. Obiektywnie taka kwota oznacza już zagrożenie biologicznej egzystencji. Ogólnie, mieszkańcy gminy Gowarczów uważają, że bieda zaczyna się najczęściej poniżej kwoty 401-500 zł. Wyraźnie widać przyzwyczajenie do niskich dochodów i w wielu wypadkach akceptację tego stanu rzeczy, w większości określający taki próg potrzeb uważają, że żyje im się średnio lub dobrze. Dodać należy w tym miejscu, że kwota zbliżona do 800 zł oznacza górną granicę obiektywnego standardu życia na poziomie minimum socjalnego.

Wykres 8. Ocena poziomu zamożności mieszkańców

Ocena poziomu zamożności mieszkańców

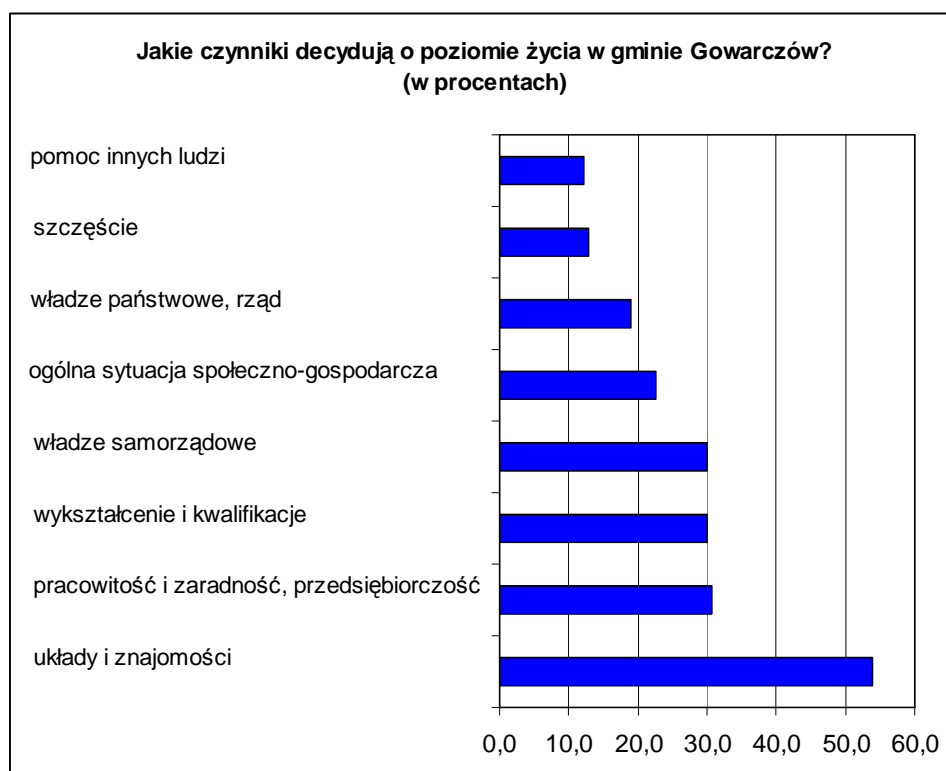

Źródło: Opracowanie własne

Zamożność mieszkańców gminy postrzegana jest średnio (dostatecznie) w 59,9 %, oraz jako zła lub bardzo zła w 35,47 %.

Obiektywnie, poziom życia mieszkańców sąsiednich gminy niezbyt odbiega od ogólnie niskiego standardu życia na wsi świętokrzyskiej. Dla porównania; w rankingu poziomym zamożności województw za 2004 rok, świętokrzyskie znajduje się na przedostatnim miejscu przed warmińsko-mazurskim ze stopą biedy 23 % dla wszystkich mieszkańców województwa. Prawie 30 % wskaźnik pauperyzacji dla gminy Gowarczów oddaje u ponad 1/3 mieszkańców, poczucie deprywacji, niemożności wpływu na własny los. Znajduje to również potwierdzenie w odpowiedzi na kolejne pytanie ankiety: Jakie czynniki decydują o warunkach, poziomie życia mieszkańców w gminie Gowarczów?

Wykres 9. Jakie czynniki decydują o warunkach, poziomie życia mieszkańców w gminie Gowarczów?

Źródło: Opracowanie własne

Jakie czynniki decydują o poziomie życia w gminie Gowarczów? (w zależności od poziomu wykształcenia)	pracowitość i zaradność	szczęście	„układy i znajomości	wykształcenie i kwalifikacje	pomoc innych ludzi	ogólna syt. społeczno-gospodarcza	władze państwowe	władze samorządowe
nie przekraczające zawodowego	60	24	132	66	30	54	48	72
średnie	32	16	32	22	8	14	10	18
wyższe	8	2	12	10	2	6	4	8
razem:	100	42	176	98	40	74	62	98

Źródło: Opracowanie własne

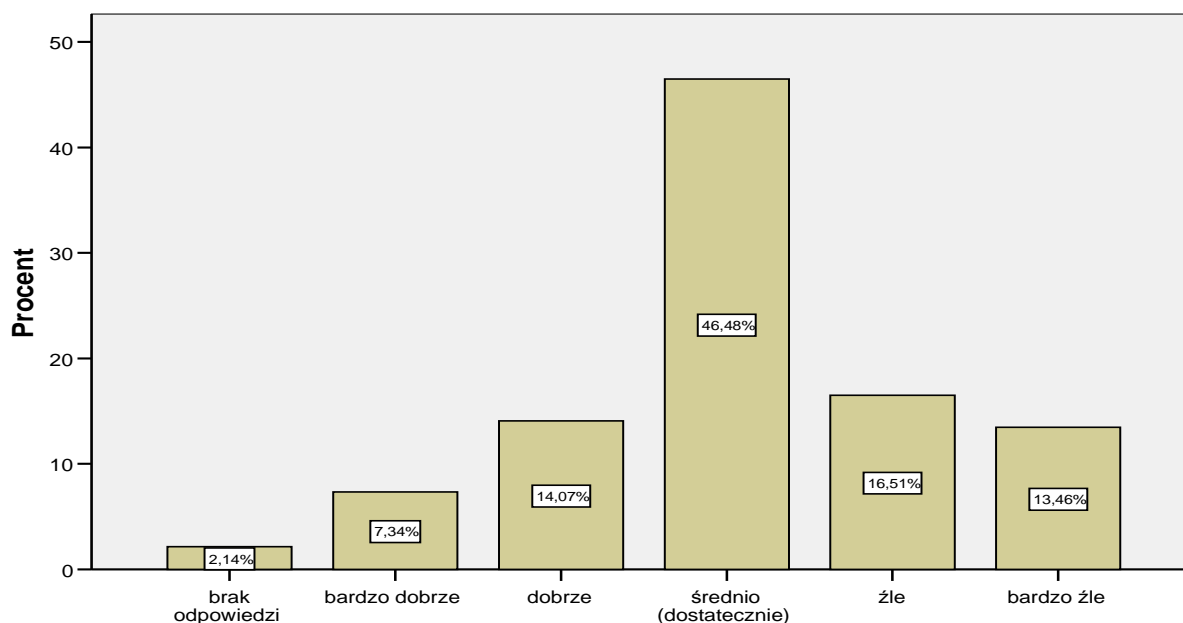
Sto siedemdziesiąt sześć osób na trzysta dwadzieścia siedem ankietowanych uważa, że bez układów i znajomości człowiek w gminie nic nie osiągnie. Tylko trzydzieści osób (z 327) liczy na pomoc innych ludzi. Nawet władze samorządowe (30 %) mają ograniczony wpływ na poziom i jakość życia mieszkańców gminy. W drugiej kolejności (22 %) ludzie uznają, że ogólna sytuacja społeczno-gospodarcza w kraju (na świecie) determinuje ich jakość życia. Natomiast na trzecim miejscu, (30 %) o powodzeniu w życiu decydują kwalifikacje i wykształcenie, pracowitość, zaradność i przedsiębiorczość. Apolityczność wyraża się w stosunku do władz państwowych i rządu - decydują w niewielkim stopniu (18 %), od szczęścia zależy 12 %.

Wyraźnie wraca kwestia poczucia obywatelskości, wspomnianej bariery socjopsychicznej. W wyniku zmian politycznych i ustrojowych, jakie nastąpiły w Polsce w 1989 i 1990r., samorządom przywrócono instytucję

samorządu terytorialnego. Zmieniona Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, iż „samorząd terytorialny jest podstawową formą organizacji życia publicznego w gminie” oraz że „gmina zaspakaja zbiorowe potrzeby społeczności lokalnej”. To oznacza, że obecnie gmina nie jest traktowana jako jednostka administracji w państwie, ale jako społeczność lokalna zrzeszająca ludność z wielu wiosek. Podmiotowość mieszkańców gminy jest zagwarantowana przez prawo wyborcze do organów władzy gminnej, przez szeroko określone uczestnictwo partycypacyjne, polegające na rozstrzyganiu różnych spraw w drodze referendum, jako rodzaju powszechnego głosowania w gminie, oraz nowe określenie roli sołectwa w realizacji potrzeb i załatwiania wspólnych spraw poszczególnych wsi. Jak można mniemać, uprawnienia sołectwa nie zostały wystarczająco określone. Jedno z pytań w ankiecie dotyczyło oceny działalności władz samorządowych. Źle i bardzo źle oceniła co trzecia osoba z ankietowanych, a średnio (dostatecznie) prawie połowa badanych (46,5 %).

Wykres 10. Ocena działalności władz samorządowych

Działalność lokalnych władz samorządowych

Źródło: opracowanie własne

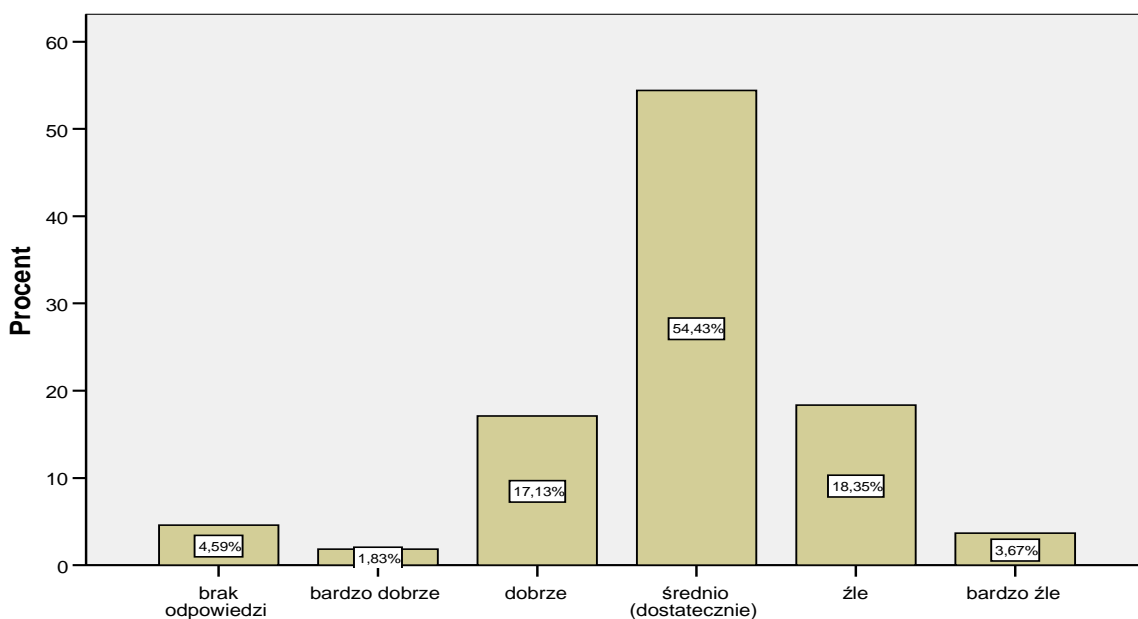
Jest to wyraźny sygnał, że samorząd napotyka na różne trudności i bariery. Ważną przeszkodę stanowią trudności gospodarcze i finansowe. Gmina nie odbudowała jeszcze swojej gospodarki komunalnej po znacjonalizowaniu majątku. Ważniejsze jednak, jak się wydaje we wcześniejszym kontekście, są bariery świadomościowe, pasywność i negatywne postawy ludności odnośnie do udziału w życiu publicznym. Badanie wykazuje wiele postaw pasywnych, traktowanie gminy i urzędu gminnego jako instytucji obcej, a nie swojej, która ściągą podatki. Nie jest instytucją „swoją”, „naszą”. Ta niechęć to fakt nikłej przynależności do stowarzyszeń (2,5 %), związków (0,5 %) i partii (2,8 %),¹² działających na wsi czy w gminie oraz obejmowania stanowisk i funkcji w tych organach. Powszechne przekonanie, że decyzje zapadały i będą zapadać poza wolą mieszkańców, a nawet wbrew ich interesom („decydują układy, znajomości”, patrz wykres 7.). Są to właśnie skutki świadomościowe „upaństwowienia” społeczeństwa, pozbawienia ludności inicjatywy przez kilka dekad, jak widać ciągle jeszcze obecne. Przełamywanie tych barier świadomościowych jest równie ważne jak odbudowa ekonomiczna, zwrotnie też na nią wpływa. Tematowi temu poświęcimy więcej miejsca w dalszej części Strategii.

Jak oceniane są przez mieszkańców poszczególne czynniki decydujące o jakości życia w gminie Gowarczów?

¹² SLD, Samoobrona, PSL, PO

Wykres 11. Infrastruktura i ogólne zagospodarowanie (cywilizacyjne warunki życia)

Infrastruktura i ogólne zagospodarowanie (cywilizacyjne warunki życia)

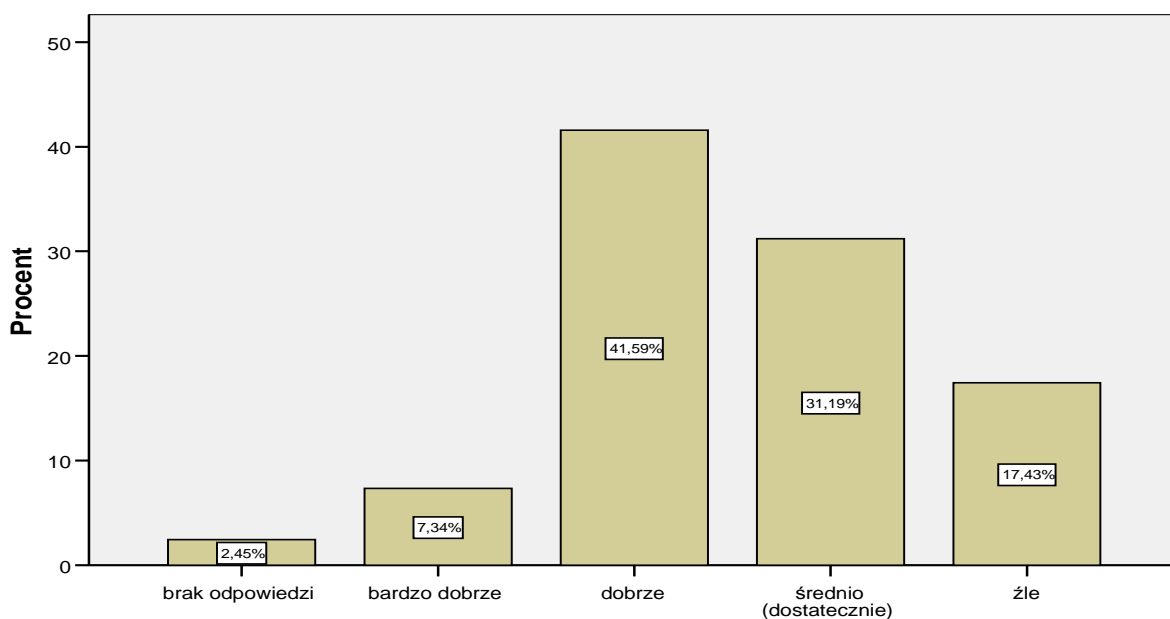

Źródło: Opracowanie własne

Infrastruktura i ogólne zagospodarowanie w większości opinii mieszkańców są oceniane średnio (54,43 %). Jest to także jeden z głównych priorytetów Strategii Lizbońskiej wpisującej się w społeczną politykę regionów, dlatego uzasadnione jest przypuszczenie, że cywilizacyjne warunki życia wspomagane funduszami unijnymi będą się dalej poprawiać.

Wykres 12. Dostępność komunikacyjna (łatwość dojazdu)

Dostępność komunikacyjna (łatwość dojazdu)

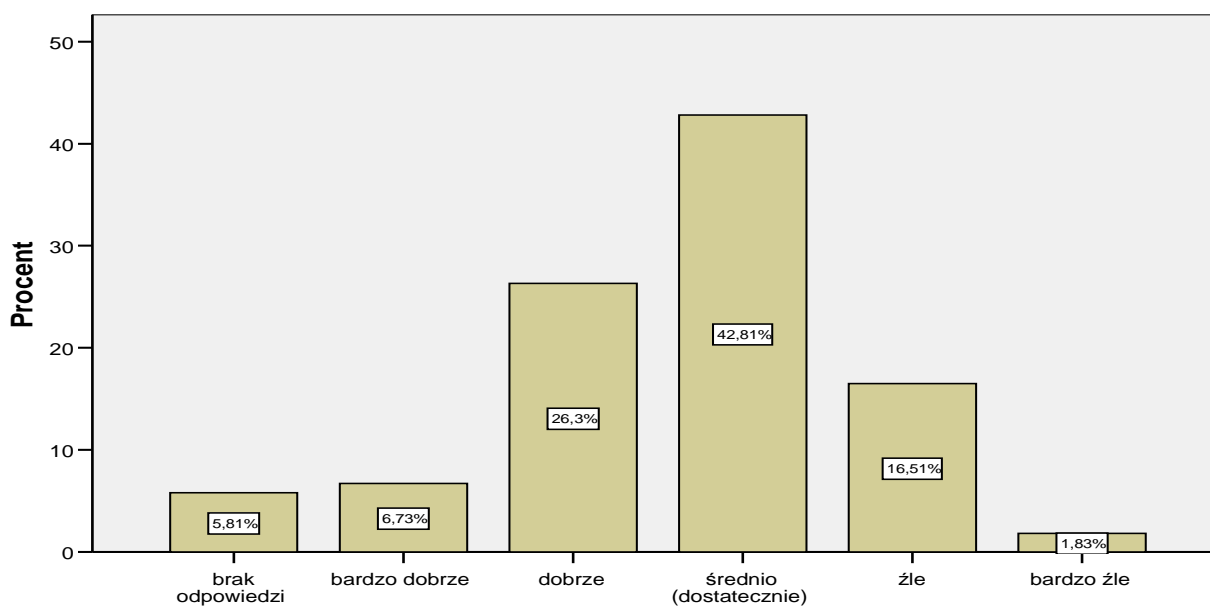
Źródło: Opracowanie własne

W nawiązaniu do poprzedniego, łatwość dojazdu, dobre drogi, czytelne oznakowania łatwiej mogą przyczynić się większej atrakcyjności gminy, ale bez dobrej promocji marketingowej gminy, której niewątpliwie brakuje (przybysz z zewnątrz nie podziela średniej i dobrej oceny mieszkańców - 72,8 %) nie przybędzie miejsc pracy w agroturystyce mogącej być kołem zamachowym rozwoju. Niepospolite walory gminy czekają, aby świat się o nich dowiedział.

To tu zamieszkała przecież „hipiska w butach w stokrotki” Katarzyna Gärtner. Po ciężkiej chorobie z zalecenia irydologa osiedliła się „na tutejszych piaskach kwarcowych”. „Recepta okazała się rewelacyjna. Już po roku wyzdrowiała i wróciła do pisania muzyki. Pozostała jednak w lesie. W otoczeniu wody i fortepianów. A teraz i komputerów”¹³. Gowarczowski unikalny mikroklimat wydaje się dotychczas niewykorzystanym atutem w sferze określanej mianem public relations.

Wykres 13. Wizerunek i promocja gminy na zewnątrz

Wizerunek i promocja gminy na zewnątrz

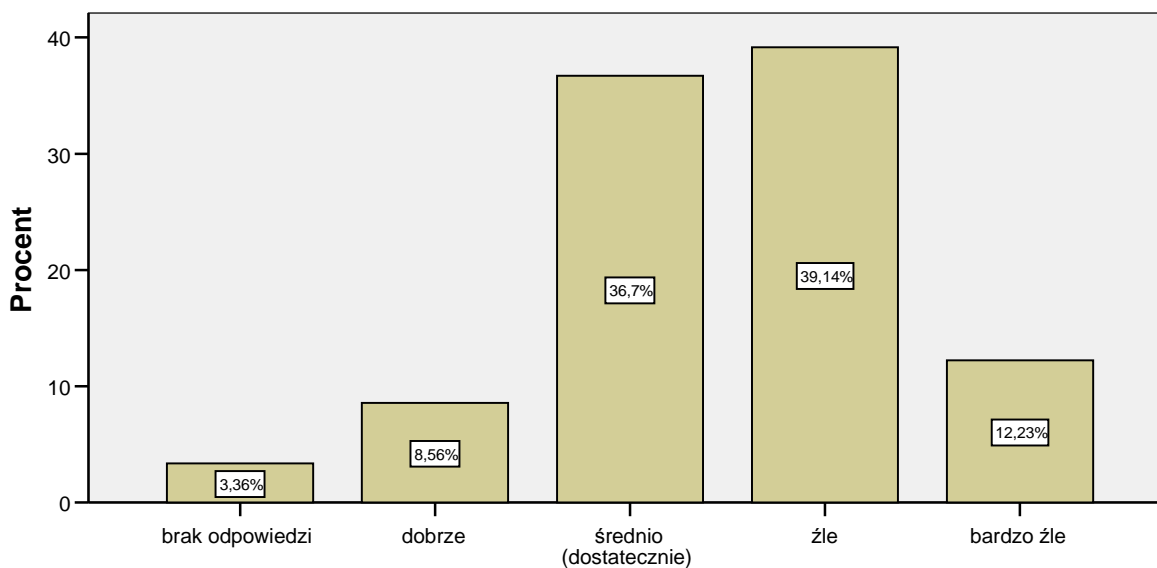

Źródło: Opracowanie własne

Mieszkańcy gminy dostrzegają jednak braki w życiu kulturalnym (średnio - 42,81 %, źle - 16,51 % i bardzo źle 1,83 %). To również kwestia wizerunku gminy: głośnych imprez, festynów, może happeningów. We współczesnym świecie większą wartość niż niekonkurencyjne rolnictwo ma symbol, marka. Jeszcze raz powtórzmy: wspaniałe, unikalne tradycje gminy czekają aby świat się o nich dowiedział.

Wykres 14. Atrakcyjność gminy dla inwestorów i przedsiębiorców z zewnątrz

Atrakcyjność gminy dla inwestorów i przedsiębiorców z zewnątrz

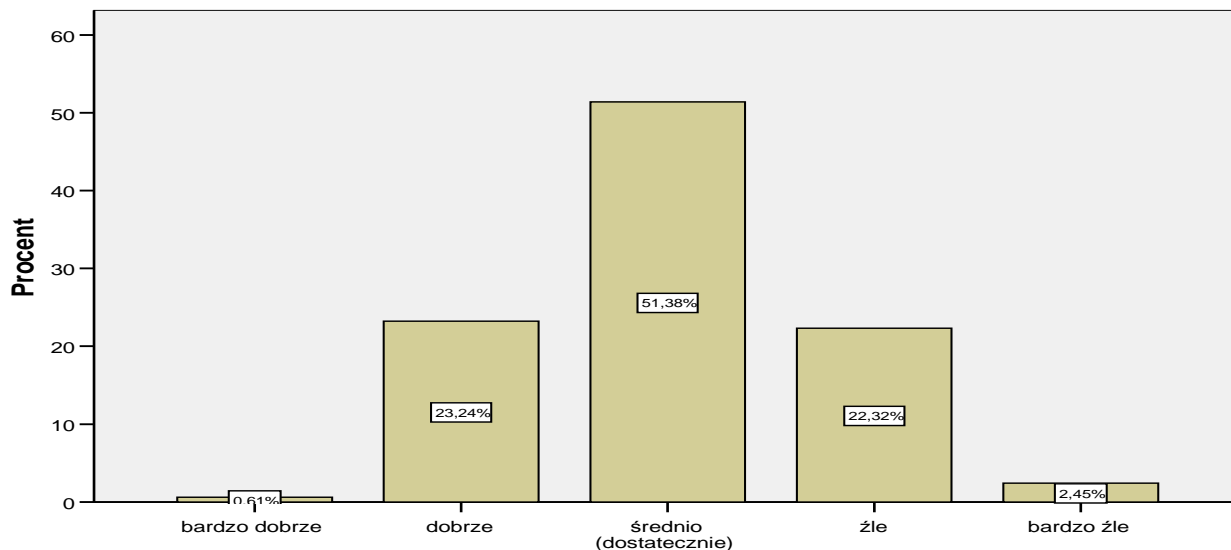
Źródło: Opracowanie własne

¹³ Gawiński T. Hipiska w butach w stokrotki, Angora, Nr. 41 z dn. 8.10.2006, s. 50, Warszawa

Najczęściej atrakcyjność gminy dla inwestorów oceniana jest źle (39,14 %), ale zdecydowanie więcej braków w tym względzie dostrzega 12,23 % mieszkańców uważając, że jest bardzo źle.

Wykres 15. Czystość, porządek, ład przestrzenny

Czystość, porządek, ład przestrzenny

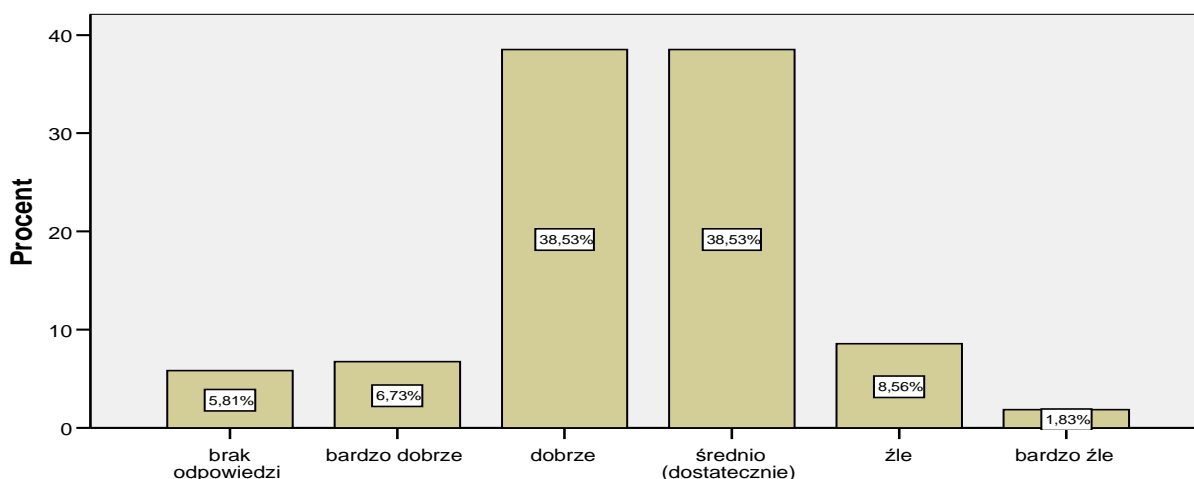

Źródło: Opracowanie własne

Natomiast rzeczywiście średnio respondenci oceniają czystość i porządek w gminie (51,38 %), odpowiedzi dobrze lub źle wzajemnie się równoważą (nieco ponad po 20 %).

Wykres 16. Dostępność sieci handlowej w gminie Gowarczów

Dostępność sieci handlowej

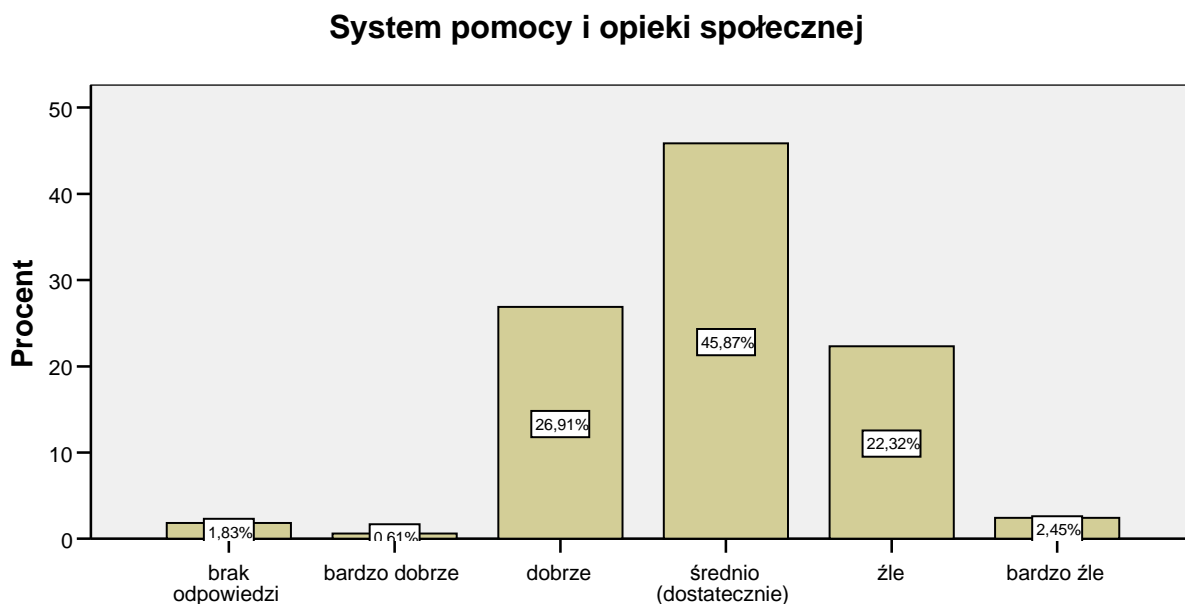

Źródło: Opracowanie własne

Średnio i dobrze (po 38,53 %) postrzegana jest dostępność sieci handlowej w gminie.

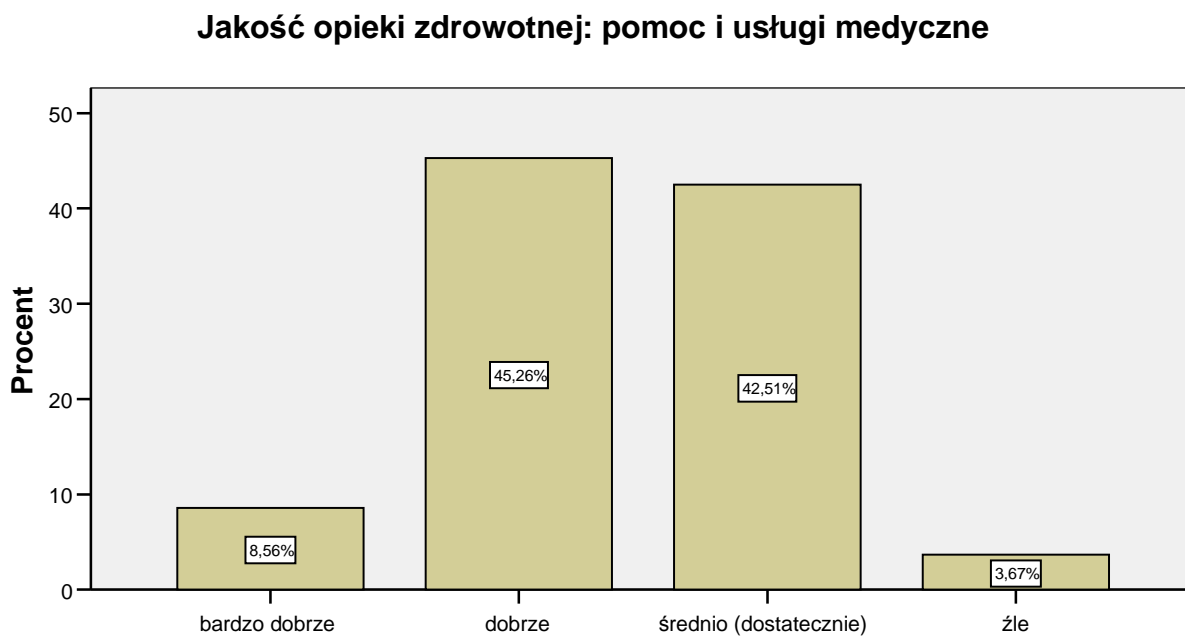
Natomiast system pomocy społecznej, jakość opieki zdrowotnej i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców oraz system edukacyjny, w większości przypadków oceniane są średnio i dobrze.

Wykres 17. System pomocy i opieki społecznej w gminie Gowarczów

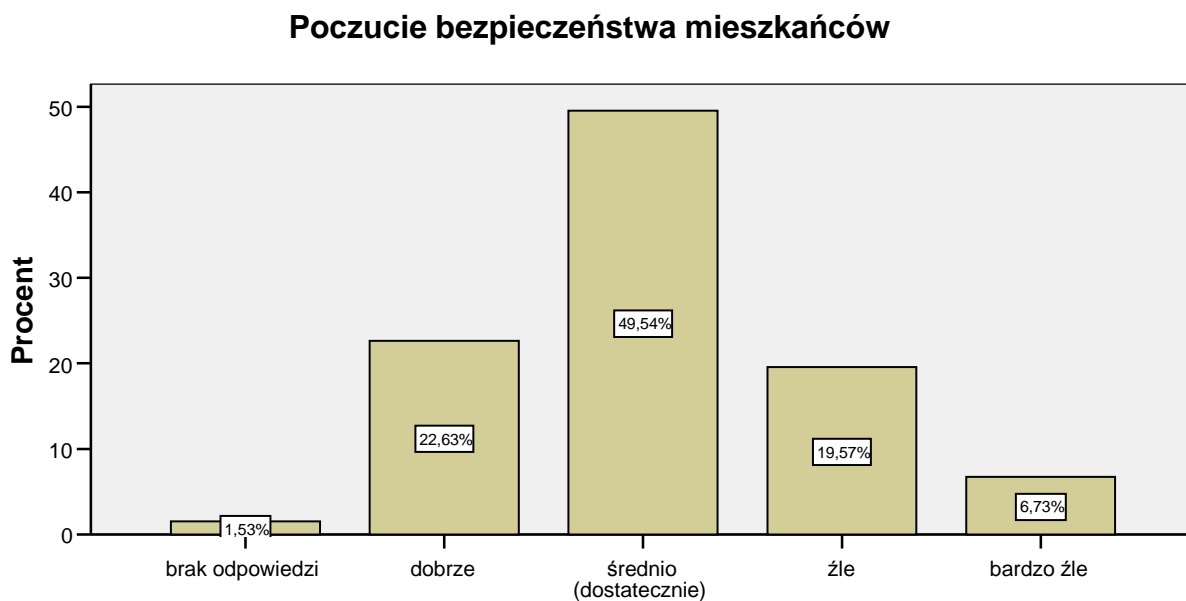
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 18. Jakość opieki zdrowotnej: pomoc i usługi medyczne w gminie Gowarczów

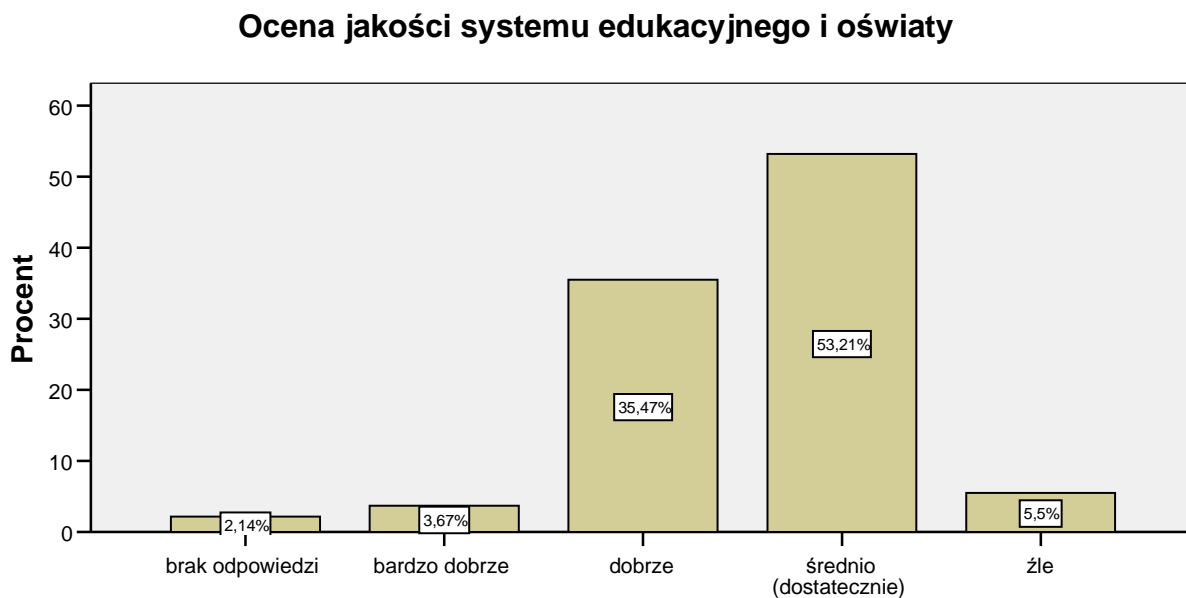
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 19. Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

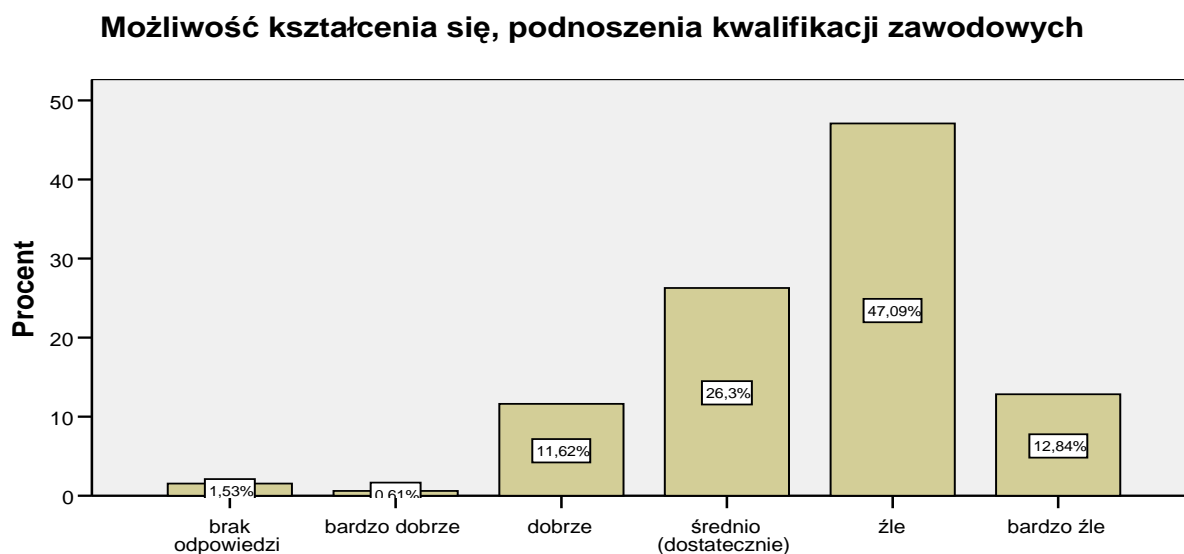
Wykres 20. Ocena jakości systemu edukacyjnego i oświaty w gminie Gowarczów

Źródło: Opracowanie własne

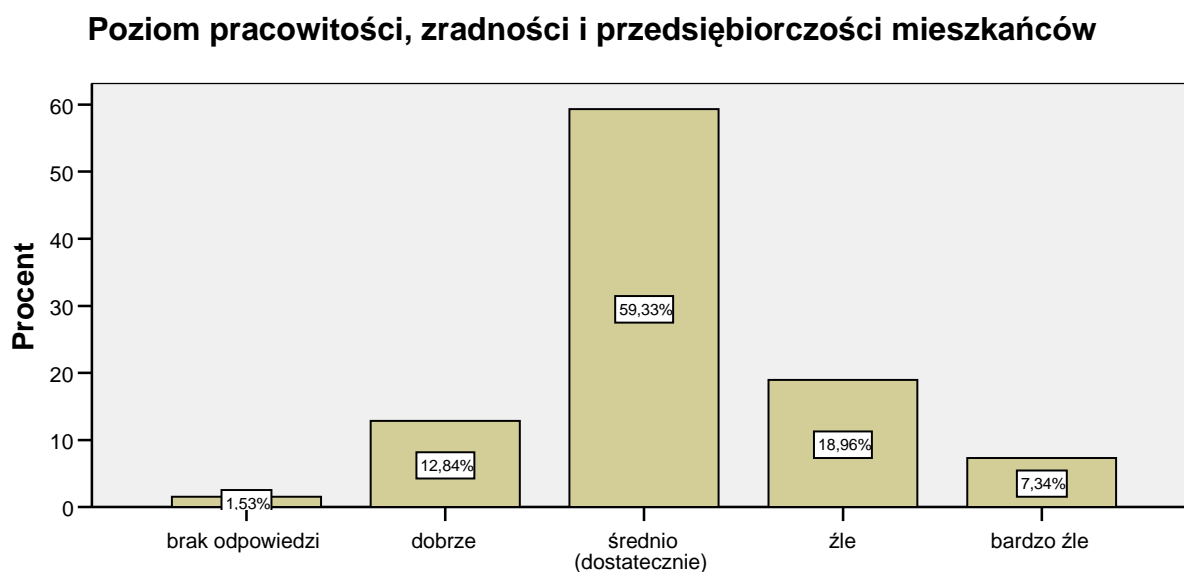
Wyraźnie tu widać preferencje mieszkańców gminy wyrażone w dbałości o podstawowe czynniki decydujące o jakości życia mieszkańców, niewątpliwie są to jedne z głównych atutów gminy.

Wykres 21. Możliwość uczenia się; kształcenia; zmiany i podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców w gminie Gowarczów

Źródło: Opracowanie własne

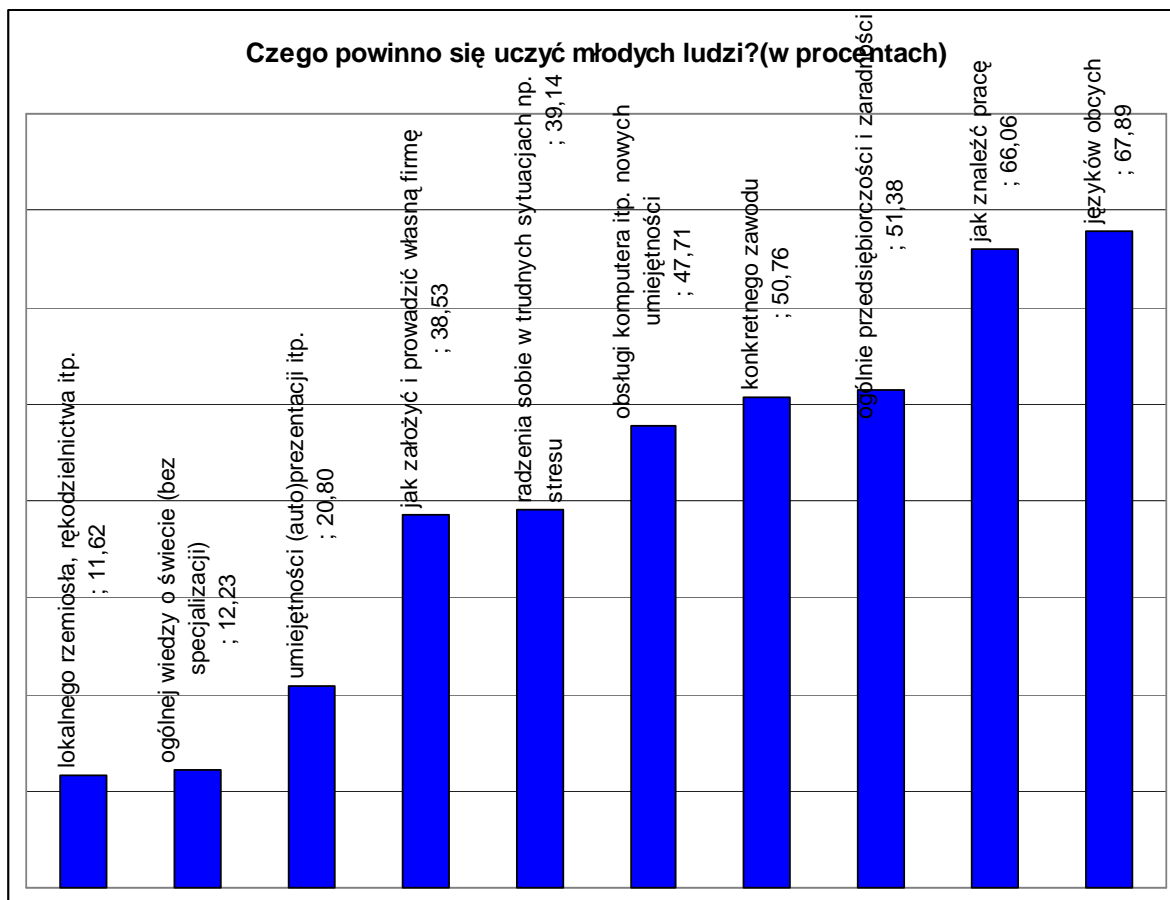
Wykres 22. Poziom pracowitości, zaradności, przedsiębiorczości mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Średnio (59,33 %) postrzegają własną pracowitość i zaradność mieszkańcy gminy, ta rośnie zawsze gdy pojawiają się liderzy - ludzie, którzy artykułując potrzebę zmian ukazują członkom społeczności konkurencyjny sens działania. Potrzebni są oni do pokonania tego, co daną społeczność paraliżuje (zacofanie, nieracjonalne nawyki, brak umiejętności społecznych i technologicznych) i nie pozwala mu istnieć w nowych, zróżnicowanych i pożądanym konfiguracjach. Lider będąc podmiotem potrafiącym nadać sprawstwo innym jednostkom i zbiorowościom społecznym sprawia, że zmiany społeczne określone są zawsze w konkretnych zastanych strukturach, które to struktury działanie samo z kolei kształtuje.

Wykres 23. Czego powinno się uczyć (zwłaszcza młodych) ludzi, aby byli lepiej przygotowani do radzenia sobie na rynku pracy i w ogóle do życia we współczesnym świecie?

Czego powinno się uczyć (zwłaszcza młodych) ludzi, aby byli lepiej przygotowani do radzenia sobie na rynku pracy i w ogóle do życia we współczesnym świecie?	Ilość wskazań (n-327)	procent
lokalnego rzemiosła, rękodzielnictwa itp.	38	11,62
ogólnej wiedzy o świecie (bez specjalizacji)	40	12,23
umiejętności (auto)prezentacji itp.	68	20,80
jak założyć i prowadzić własną firmę	126	38,53
radzenia sobie w trudnych sytuacjach np. stresu	128	39,14
obsługi komputera itp. nowych umiejętności	156	47,71
konkretnego zawodu	166	50,76
ogólnie przedsiębiorczości i zaradności	168	51,38
jak znaleźć pracę	216	66,06
języków obcych	222	67,89

Źródło: opracowanie własne

Mieszkańcy gminy Gowarczów „stawiają na młodzież” i to wyznacza priorytety, których powinna dotyczyć Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie.

Wykres 24. Co konkretnie należy zrobić, aby rozwiązać podstawowe problemy społeczne mieszkańców?

Co konkretnie należy zrobić, aby rozwiązać podstawowe problemy społeczne mieszkańców gminy?	Ilość Wskazań (n- 327)	procent
ograniczenie bezrobocia, poprawa rynku pracy	256	78,29
szkolnictwo dostosowane do potrzeb rynku pracy, dofinansowanie szkół	122	37,31
zapewnienie godnych warunków życia	100	30,58
pomoc młodym	100	30,58
lepsze gospodarowanie publicznymi pieniędzmi	98	29,97
kultura, sport, rozrywka, zagospodarowanie czasu wolnego młodzieży	80	24,46
większe inwestycje w budownictwo i infrastrukturę	76	23,24
lepsza praca policji	54	16,51
lepsza opieka medyczna	54	16,51
likwidacja szarej strefy	46	14,07
wsparcie pracodawców, przedsiębiorczości	46	14,07
nacisk na pomoc socjalną	42	12,84
wsparcie inicjatyw obywatelskich	40	12,23
większe bezpieczeństwo	40	12,23
promocja gminy	36	11,01
ekologia	28	8,56
likwidacja rad nadzorczych	14	4,28
profilaktyka uzależnień i przestępstw	14	4,28
likwidacja barier architektonicznych	4	1,22
likwidacja patologii społecznych	4	1,22

Źródło: opracowanie własne

Wypowiedzi swobodne

W części ankiet (6 %) pojawiły się pisemne wypowiedzi swobodne, które stanowią cenne uzupełnienie wywiadu skategoryzowanego. Najczęściej autorzy wypowiedzi krytycznie zwracają uwagę na następujące problemy:

- zły stan dróg w gminie; brak kanalizacji, systemu melioracji czy WC,
- brak poczucia bezpieczeństwa publicznego i zwrócenie uwagi na rosnącą liczbę młodych ludzi spędzających czas „przed sklepem na piwku,”

- potrzeba stworzenia miejsc rekreacyjnych np. budowy zbiornika wodnego w Rudzie Białaczowskiej, konieczna budowa mostu między Bębnowem a Rudą,
- brak miejsc pracy i wykorzystywanie tego faktu przez pracodawców,
- potrzeba zagospodarowania budynków po zlikwidowanych szkołach np. stworzenie domów pomocy społecznej (domów dziecka) i tym samym przynajmniej częściowe rozwiązanie problemu bezrobocia, a jednocześnie zabezpieczenie ludzi starych i niepełnosprawnych,
- emigracja młodych ludzi za granicę - za pracą,
- w każdej wsi powinien być klub a w Gowarczowie pływalnia,
- potrzeba zapewnienia opieki najmłodszym - organizacja ich wolnego czasu, pomoc samotnym matkom,
- konieczność zapewnienia ochrony socjalnej dla zwalnianych z pracy w wyniku upadłości zakładów, szczególnie dotyczy to osób w średnim wieku lub w wieku przedemerytalnym,
- potrzeba uczenia młodych ludzi przedsiębiorczości, pozyskiwania środków finansowych, nieograniczenie pomysłowości i innowacyjności,
- część pisemnych wypowiedzi nosi znamiona doniesień na złą organizację pracy urzędów i związaną z tym konieczność kontroli,
- zwrócenie uwagi na słabą komunikację między przedstawicielami samorządu a mieszkańcami gminy, co stwarza podejrzenia o nieformalne szkodliwe układy.

6. Analiza SWOT

Analiza SWOT¹⁴ to metoda zainspirowana koncepcją pola Kurta Lewina używana powszechnie w gospodarce do analizy strategicznej. Oparta jest na podziale wszystkich czynników wpływających na obecną i przyszłą pozycję organizacji na czynniki zewnętrzne i wewnętrzne negatywnie i pozytywnie oddziałujące na (w tym wypadku) rozwój polityki społecznej w gminie. Ze skrzyżowania tych podziałów powstają cztery kategorie, tj. szanse i zagrożenia zewnętrzne, słabe i mocne strony wewnętrzne badanego obszaru. Analiza SWOT jest ważnym elementem analizy zasobów gminy i podstawą do określenia priorytetów rozwoju. Opracowana została przez uczestników konsultacji społecznych w dniu 12 lipca, wykorzystane zostały również wyniki badania ankietowego.

Czynniki wewnętrzne

Mocne strony (siły)

1. Rosnący poziom wykształcenia i kwalifikacji społeczności lokalnej.
2. Funkcjonowanie punktów opieki i aktywizacji dzieci i młodzieży - świetlice szkolne, świetlice wiejskie.
3. Dobre wyposażenie szkół w pomoce naukowe.
4. Funkcjonowanie organizacji pozarządowych zajmujących się polityką społeczną.
5. Wzrost zainteresowania tworzeniem organizacji pozarządowych.
6. Korzystna atmosfera współpracy podczas akcji społecznych pomiędzy różnymi instytucjami: samorząd - organizacje pozarządowe.
7. Dobry odbiór przez mieszkańców instytucji społecznych na terenie gminy: pomocy społecznej, oświaty, służby zdrowia.
8. Dogodna komunikacja wewnątrz gminy.
9. Czyste powietrze, woda, (zalewy), niewielkie zanieczyszczenie gleb.
10. Unikalny mikroklimat związany z wielkimi obszarami piasków kwarcowych.
11. Duży potencjał turystyczny pod względem dziedzictwa kulturowego.
12. Bogactwa spożywcze lasów.
13. Malowniczy krajobraz, wysokie walory turystyczne i przyrodnicze krajobrazu rolniczego
14. Dobrze rozwinięta sieć telefoniczna i wodociągowa (96 %).
15. Tradycje koła gospodyń wiejskich, podtrzymywanie kultury regionu (np. stroje regionalne).
16. Dogodne warunki do wypromowania gminy.
17. Dogodne warunki do poprawy infrastruktury turystycznej, zakładania gospodarstw agroturystyczne.
18. Dogodne warunki do zakładania gospodarstw ekologicznych i szkółek leśnych.
19. Poprawa wizerunku gminy (zagospodarowanie rynku, budowa obwodnicy, promocja gminy, produkt lokalny).
20. Poprawa wiedzy społeczeństwa; stworzenie trwałej struktury: Klub Integracji Społecznej.
21. Inkubator Przedsiębiorczości.

¹⁴ Nazwa techniki pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

[zasoby gminy] Strengths- silne strony, atuty, Weaknesses - wady, słabe strony,
[otoczenie gminy] Opportunities - okazje, możliwości, szanse, Threats - trudności, zagrożenia.

22. Poprawa infrastruktury technicznej (kanalizacja, drogi, sieć telekomunikacyjna).
23. Doprowadzenie gazu.
24. Działalność Centrum Kultury: zajęcia dla młodzieży (2 kluby sportowe, zespół taneczny, zajęcia artystyczne, warsztaty plastyczne).
25. Dobrze rozwiązany system szkolnictwa (języki obce, wykwalifikowana kadra, hala sportowa); organizacje pozarządowe np.: Akcja Katolicka prowadzi chór, oazy.
26. Zabytki: 2 kościoły, 2 dwory szlacheckie, zbiornik wodny z mechanizmem 300 letnim.
27. Szlak komunikacyjny (budowa obwodnicy, budowa stacji benzynowej).
28. Rozbudowa gastronomii, zagospodarowanie rynku.
29. Ochotnicza Straż Pożarna prężnie organizująca emerytów i młodzież.

Słabe strony (słabości)

1. Brak usystematyzowanej współpracy z kościołem w zakresie polityki społecznej w gminie.
2. Mała ilość organizacji pozarządowych.
3. Brak strategii rozwiązywania problemów społecznych.
4. Niewystarczające środki finansowe do zatrudniania nowych pracowników i niskie zarobki w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej.
5. Niewystarczające doposażenie do realizacji zadań z zakresu polityki społecznej.
6. Ograniczone możliwości udzielania pomocy niefinansowej - mała sieć świetlic dla dzieci i młodzieży oraz miejsc aktywnego spędzania wolnego czasu dla ludzi starszych (np. Kluby Seniora), brak instytucji zatrudnienia socjalnego (np. Klub Integracji Społecznej, spółdzielnie socjalne, zatrudnienie wspierane).
7. Skutki restrukturyzacji zakładów przemysłowych gminy - ubytek miejsc pracy.
8. Wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych w gminie.
9. Niewystarczająca ilość aktywnych (m.in. pozyskiwanie środków zewnętrznych) organizacji pozarządowych działających na terenie gminy w zakresie pomocy społecznej.
10. Niewystarczające zrozumienie zasad funkcjonowania systemu polityki społecznej wśród społeczeństwa.
11. Brak aktywności własnej osób korzystających z pomocy społecznej.
12. Mały prestiż osób pracujących w polityce społecznej wśród społeczności lokalnej.
13. Niewystarczająca propozycja atrakcyjnego spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież - krótki czas pracy świetlic.
14. Zły stan dróg.
15. Brak oczyszczalni ścieków i niedostateczna gazyfikacja gminy.
16. Brak infrastruktury turystycznej i bazy rekreacyjno-wypoczynkowej.
17. Mała liczba placówek rozrywkowych (dyskoteki, puby, kawiarenki internetowe).
18. Słaby poziom wykształcenia mieszkańców gminy.
19. Słabe wykorzystanie środków finansowych z UE przez władze samorządowe.
20. Brak możliwości kształcenia, doksztalcenia młodzieży i dorosłych.

Czynniki zewnętrzne

Mocne strony (szanse)

1. Otwarcie rynków UE
2. Wykorzystanie efektów globalizacji dla rozwoju rynku usług.
3. Wzrost popytu na polskie produkty rolne na Jednolitym Rynku Europejskim.
4. Rosnąca otwartość gospodarki, coraz mocniejsze powiązania z UE.
5. Przyspieszenie modernizacji gospodarki poprzez usprawnienia i promocję transferu nowoczesnych technik i technologii.
6. Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację programów z zakresu polityki społecznej - środki Unii Europejskiej, środki rządowe, inne.
7. Wprowadzanie korzystnych przepisów prawnych w zakresie polityki społecznej.
8. Decentralizacja finansów publicznych, co może spowodować skierowanie większych środków finansowych na realizację polityki społecznej.
9. Rozwój technologii ułatwiających przepływ informacji - Internet, telefonia komórkowa, etc.), upowszechnienie na terenach wiejskich.
10. Rosnący poziom wykształcenia młodzieży i kadr zarządzających.
11. Możliwość współpracy z organizacjami pożytku publicznego, rosnące znaczenie wolontariatu.
12. Tworzenie właściwych warunków do wykorzystania aktywności społecznej.
13. Liczne oferty nauki i pracy za granicą.
14. Jednolitość kulturowa społeczeństwa polskiego, ugruntowana historycznie.

15. Zwiększające się zapotrzebowanie na wypoczynek na wsi.
16. Rozwój agroturystyki.
17. Powstanie zakładów pracy dających zatrudnienie miejscowej ludności.
18. Korzystne warunki rozwoju dla rolnictwa ekologicznego.
19. Wykorzystanie warunków i możliwości przyrodniczych dla rozwoju produkcji rybnej.
20. Systematyczne nasadzania lasów.

Słabe strony (zagrożenia)

1. Niespójność przepisów prawa i trudności w jego interpretacji.
2. Niekorzystne tendencje demograficzne - starzenie się społeczeństwa - wzrost problemów związanych z polityką społeczną.
3. Niewystarczające środki finansowe przeznaczane w kraju na zadania z zakresu polityki społecznej i edukacyjnej, przy jednocześnie rosnącej skali potrzeb.
4. Wysoki poziom bezrobocia w Polsce powodujący coraz silniejsze ubożenie i rozwarstwienie społeczeństwa - wzrost wydatków na pomoc społeczną.
5. Występowanie zjawiska przejmowania negatywnych wzorów i dziedziczenia biedy.
6. Brak miejsc pracy dla ludzi powyżej 45 roku życia.
7. Wzrost liczby osób niepełnosprawnych.
8. Wysoki odsetek ludzi młodych, wykształconych wyjeżdżających za granicę.
9. Ustawodawstwo utrudniające powstawanie i rozwój podmiotów gospodarczych.
10. Brak przekształceń struktury społeczno-gospodarczej dla polepszenia konkurencyjności regionów, szczególnie na obszarach najbardziej ubogich.
11. Brak możliwości dywersyfikacji zatrudnienia osób odchodzących z rolnictwa.
12. Polityka społeczna skierowana na „rozdawnictwo” a nie na pomoc w zmianie sytuacji życiowej.
13. Negatywny wpływ mediów na dzieci i młodzież
14. Niedostateczne wsparcie państwa dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego.
15. Kryzys wartości rodzinnych, patriotycznych i religijnych - relatywizm moralny.
16. Brak wykształconych ludzi, płatan nauka.
17. Bezrobocie, brak perspektyw rozwoju dla młodzieży.
18. Brak przedszkoli (szkoła w Rudzie).
19. Brak stołówki.
20. Zanik rolnictwa.
21. Brak inwestorów.
22. Słabe wykorzystanie środków z UE.
23. Brak kanalizacji.
24. Słabe gleby.
25. Brak większych inicjatyw społecznych.
26. Brak wystarczającego nadzoru policji
27. Słaba sieć telekomunikacyjna i ograniczony dostęp do Internetu.
28. Niewystarczający poziom aktywności społeczeństwa.
29. Brak tradycji edukacyjnych, nawyku uczenia się przez całe życie oraz korzystania z dóbr kultury.

7. Przyszłość wsi polskiej

Zbyt wiele osób bezrobotnych i wspieranych przez pomoc społeczną w gminie Gowarczów stwarza problem, z którym wiąże się z koniecznością aktywizacji zawodowej i stworzenia dużej ilości miejsc pracy w najbliższych latach realizacji strategii. Infrastruktura techniczna obszarów Gminy pozostawia wiele do życzenia - słaba jest sieć dróg i ich oznakowanie, brak kanalizacji i nierozwiązany problem śmieci i odpadów (dzięki wysypiska śmieci w okolicznych lasach są sygnałem alarmującym). Natomiast Gmina dysponuje relatywnie dużym potencjałem budynków mieszkalnych i rolniczo-produkcyjnych. Ten potencjał jest możliwy do wykorzystania dla różnych form aktywności gospodarczej. Może stanowić czynnik przyciągający kapitał. Skierowanie uwagi na rozwój agroturystyki wydaje się tu właściwym postulatem, z uwagi na unikalny mikroklimat będący pochodną naturalnych zasobów złóż krzemionkowych. To atut, który nie może nie być niewykorzystany. Stwarzanie w tej sytuacji odpowiednich zachęt jest obowiązkiem przede wszystkim regionalnych i lokalnych władz samorządowych, które winny starać się dobrze „sprzedać” istniejące zasoby infrastrukturalne na swoim terenie.

Przyszłości nie można przewidzieć, można natomiast wskazać na trendy, czyli rzutować zachowania społeczne (które, utrwaliły się w ostatnich latach) w przyszłość, zakładając trafność prognozy od stabilności warunków, w których będzie się ona realizować. W prognozach bierze się również pod uwagę potencjalne skutki decyzji politycznych lub administracyjnych, które mogą wpłynąć na życie społeczne w przyszłości. Stąd wariantów prognoz jest tym więcej im dalej sięgamy w przyszłość. Te warianty, tendencje, brane są pod uwagę przy opracowaniu strategii, czyli zaplanowanych działań w oparciu o to, czym dysponujemy dzisiaj. Strategia musi być stale korygowana, ponieważ nie zawsze zamierzenia są realizowane zgodnie z oczekiwaniami. Podstawą jest jednak dążenie do osiągnięcia założonych celów. Skuteczna realizacja zaplanowanych działań daje zwrotnie podstawy do następnych wizji dnia jutrzejszego.¹⁵

Wskazać można na cztery obszary warunkujące strategię rozwoju terenów wiejskich w Polsce. Stanowią je:

- a) strategia rozwoju gospodarki narodowej, systemu społeczno-gospodarczego i organizacji życia społeczeństwa polskiego;
- b) strategia „alokacji” polskiej gospodarki narodowej, rolnictwa polskiego w systemie światowej gospodarki, światowego systemu rolnictwa;
- c) strategia rozwoju rolnictwa jako działu gospodarki narodowej, rolnictwa, które w istotnym stopniu rozstrzygnie o rozwoju gospodarki narodowej i jej miejscu w gospodarce światowej;
- d) strategia funkcjonowania gospodarstwa rolnego, wiejskiej społeczności lokalnej, regionu rolniczego¹⁶.

Nas oczywiście najbardziej interesuje czwarty obszar, ale w dobie globalizacji (kompresji czasu i przestrzeni) nie można zapominać (w obszarze drugim), o strategii działania wielkich ponadnarodowych korporacji, funkcjonowania międzynarodowych organizmów politycznych oraz pojawienia się centrów i peryferii w światowym rozwoju społeczno-gospodarczym. Z kolei w obszarze trzecim interesujące są społeczne reakcje na politykę wobec wsi i rolnictwa, przeobrażenia struktur własności czy zmiany w wykorzystaniu siły roboczej. Wreszcie w obszarze czwartym zwracają uwagę strategię działania poszczególnych podmiotów gospodarczych, ich bezpośrednie społeczne zaplecze oraz infrastruktura charakteryzująca społeczność lokalną. Z tego zestawu wybieramy jedno, rodzinne, prywatne rolnictwo dominujące w gminie Gowarczów.

Mimo głoszenia od 16 lat przez liderów organizacji rolniczych niezmiennych poglądów, że zniszczenie drobnej rodzinnej gospodarki rolnej, które nie udało się - przynajmniej w Polsce - komunistom, może stać się udziałem zwolenników gospodarki rynkowej i liberalnej polityki ekonomicznej, gospodarstwa te wciąż trwają. Według koncepcji Czajanowa¹⁷ gospodarka małych gospodarstw wcale nie jest skazana na marginalizację w systemie kapitalistycznym ani w bliższej, ani w dalszej perspektywie. Wręcz przeciwnie, z racji swojej niepowtarzalnej logiki jest zdolna do aktywnego trwania i koegzystencji z kapitalistycznymi formami zarówno w rolnictwie, jak i innych działach gospodarki. Otóż produkcja rolna w dużej mierze (mimo postępu technologicznego) pozostaje uzależniona od przyrody, wymaga, zatem zamrożenia kapitału na długi czas, zwiększając jednocześnie ryzyko związane z nietrwałością produktów rolnych. Można stwierdzić, że inwazja kapitalistycznych przedsiębiorstw jest relatywnie nieopłacalna. Właściciele małych gospodarstw rolnych traktują swoje gospodarstwa nie jak dochodowe przedsiębiorstwa, ale jako własność rodzinną, umożliwiającą kontynuację tradycji minionych pokoleń, dającą poczucie bycia na swoim. Niemniej jednak idea niezależności jest prawdziwa jedynie w niewielkim odsetku gospodarstw. Utrata niezależności dokonuje się w wyniku zadłużenia gospodarstw w bankach, wchodzenia z przedstawicielami agrobiznesu w system kontraktacyjny itp.

Kończąc tą krótką charakterystykę indywidualnych gospodarstw rolnych, zauważmy, że choć gospodarstwa rodzinne stanowią elastyczny i zdolny do funkcjonowania element wśród konkurujących form produkcji, to jedynie wielkie gospodarstwa produkcyjne, dysponujące olbrzymim kapitałem są w stanie sprostać wymogom współczesnego, niesłuchanie kosztownego wyścigu technologicznego. Pojawiają się dwie odmienne wizje państwa, z jednej strony państwa opiekuńczego chroniącego drobnych rolników poprzez systemy preferencyjnych kredytów, cen minimalnych, dopłat unijnych czy powstrzymywania importu żywności; z drugiej strony zaś - o państwie przyzwalającym na nieskrępowaną konkurencję rynkową, która w dłuższej perspektywie może okazać się zabójcza dla relatywnie niewielkich gospodarstw rodzinnych. W efekcie precyzyjna odpowiedź na pytanie o przyszłość małych gospodarstw rodzinnych nie jest możliwa.

Wśród wielu opcji rozwoju wsi polskiej wymieńmy trzy podstawowe¹⁸.

- Pierwsza z nich to farmeryzacja polskiego rolnictwa. Działania części producentów rolnych polegałaby na wykorzystaniu wszelkich rodzajów sił adaptacyjnych; zdolności do wykorzystania posiadanego potencjału produkcyjnego przy pełnej świadomości rynkowych reguł gry, maksymalnym wykorzystaniu wszelkich dopłat i subwencji. Eliminacja znacznej liczby gospodarstw mniejszych, bardziej tradycyjnych, powoduje

¹⁵ Skuza Z, Kielecka bieda, Akademia Świętokrzyska, MOPR Kielce, 2005, s. 34

¹⁶ Gorlach K, Seręga Z. Wieś polska w procesie transformacji ustrojowej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1993, s. 12.

¹⁷ op. cit. s. 16

¹⁸ op. cit. s. 22-26

procesy koncentracji ziemi (a z pewnością ich drogę dzierżawną) na rzecz gospodarstw farmerskich, przy założeniu zachowania istotnych dla rolników norm prawnych, obyczajowych. Strategia oznacza bardziej umiejętność ograniczania konsumpcji na rzecz produkcji aniżeli skłonność do minimalizacji poziomu zaspokajanych potrzeb w imię utrzymania gospodarstwa. W strategii tej odpowiedzią na wymogi gry rynkowej i ekonomiczne naciski musi być intensyfikacja nakładów pracy, jednak nie w postaci prostej pracy fizycznej wywołującej oczywiste stany niezadowolenia z jej uciążliwości, ale pracy koncepcyjnej, w której przeważają elementy ekonomicznej kalkulacji, skłonność do ryzyka oraz szersze i aktywne otwarcie się na wpływy otoczenia zewnętrznego (uwarunkowania regionalne i lokalne). Realizacja tej strategii musi wymagać poszukiwania nowych form integracji z instytucjami ponadlokalnymi, zarówno produkcyjnymi jak i handlowymi. Z tego m.in. względu strategia farmeryzacji wymagać będzie oparcia takich form na schemacie działalności zrzeszeniowej. Rodzinne gospodarstwa rolne, wykorzystując szanse powiększania czynników wytwórczych (duży areal ziemi uprawnej, wysoki stopień mechanizacji, znaczny udział kapitału uzyskany w systemie kredytowym, elastyczność w wykorzystaniu pracy własnej i pracy najemnej) będą stanowiły rzeczywiste ramy do realizacji „ducha przedsiębiorczości”, ich podstawowym celem będzie zarówno wzrost efektywności gospodarowania, jak i wzrost produkcji.

- Druga opcja to „skansenizacja” polskiego rolnictwa rodzinnego. Podstawowym celem tej strategii jest obrona dotychczasowego posiadania, a wśród pewnej części gospodarstw rolnych - nawet za wszelką cenę, bez oglądania się na wymogi ekonomicznej racjonalności. Swoista forma rytualizacji charakterystyczna dla tych gospodarstw (np. ojciec siał zboże, to i ja będę siał) jest podporządkowana myśleniu w kategoriach „ducha przetrwania”. U podstaw działania zaznacza się silna orientacja na wartości nieekonomiczne. Wzrastające poczucie uzależnienia będzie kształtowało mocno artykułowaną potrzebę interwencji państwa za wszelką cenę i w odniesieniu do wszystkich, za pomocą szerokiego asortymentu środków (tanie kredyty, umorzenie zadłużenia, utrzymanie cen preferencyjnych, opieka socjalna, itp.) Ograniczenie źródeł dochodów rolniczych może być rekompensowane poszukiwaniem zatrudnienia w sektorze pozarolniczym. Jednak wobec trudności z zagospodarowaniem wolnej siły roboczej oraz znaczącej siły oddziaływania „ducha przetrwania”, strategię taką charakteryzować będzie tradycyjne pojęcie pracowitości, opartej na wysiłku fizycznym i niechętnym stosunku do nierolniczego wykorzystywania poszczególnych czynników wytwórczych. Opcja „skansenizacji” u podstaw, której leżeć będzie wiara w istnienie „sił adaptacyjnych” (w tym wiara w opatrność boską), utrwali w bliższej, a w dalszej perspektywie ograniczy poziom wytwórczy wielu gospodarstw rodzinnych. W efekcie doprowadzi do rezygnacji z takiej formy aktywności zawodowej i likwidacji części gospodarstw bądź - kreując postawy przetrwania - wzmocni naturalne i stagnacyjne formy produkcji.
- Opcja trzecia to próba podejmowania wyzwań konsumentów i wybór drogi budowania rodzinnego rolnictwa ekologicznego. Opcja ta wymagałaby, zwłaszcza w najbliższej perspektywie czasowej, podejmowania działań zwiększających dostęp do informacji o zasadach funkcjonowania takich gospodarstw, wiedzy o wymogach reżimu technologicznego i stosowania odmiennych technik produkcji¹⁹. Wymagałaby przełamania obaw przed wprowadzeniem zasadniczych innowacji, czy rzeczywiście można sprostać wysokim wymaganiom, co do jakości produktu, a także niejasności co do ostatecznych rezultatów finansowych takiego przedsięwzięcia. Zwiększone ryzyko i koszty pracy w podjęciu produkcji z zachowaniem walorów naturalnych musi być podporządkowane myśleniu w kategoriach „ducha przedsiębiorczości”. Niewielkie gospodarstwa byłyby w stanie wytwarzać produkty wysokiej jakości stanowiące konkurencję dla masowej i standardowej produkcji. Ta strategia wymaga porzucenia dotychczasowych standardów gospodarowania i istotnej reorientacji wzorów postępowania. Wymogi rodzinnego gospodarstwa ekologicznego prowadzą do funkcjonalnego wykorzystania niektórych właściwości gospodarki rodzinnej, w szczególności zasobów siły roboczej, a odmienności kryteriów oceny efektywności gospodarowania (parametry jakości, a nie ilości) utrwałać winny postawy odpowiedzialności, zasad moralnych i etyki pracy. Opcja ta pozwalałaby nie tylko na uniknięcie masowego zjawiska bezrobocia na wsi oraz związanych z tym napięć socjalnych, ale przede wszystkim na uniknięcie tego poziomu industrializacji i komercjalizacji, jaki cechuje rolnictwo krajów zachodnich. Można tę wersję rozwoju nazwać jako swoistą koncepcję „trzeciej drogi”.

Która opcja się sprawdzi? W perspektywie najbliższych siedmiu lat realizowania strategii dla gminy Gowarczów, pewnie będzie trochę tak, trochę tak. To, który ze scenariuszy bardziej będzie realizowany w gminie, zależy będzie od wielu czynników, wśród których istotną rolę odegrają nie tylko obiektywne, ekonomiczne uwarunkowania i możliwości, jak decyzje polityczne, ale także wola samych mieszkańców gminy i ich rodzin.

¹⁹ Polska posiada duże tradycje rolnictwa ekologicznego, niestety nieomal zapomniane. Chodzi tu szczególnie o pionierskie prace nad kompostami i próchnicą prof. S. Niklewskiego z lat 1928-1933, czy też praktyczne wprowadzenie rolnictwa ekologicznego (biodynamicznego) przez S. Karłowskiego w Szelejewie już w latach trzydziestych 20. wieku.

Odzwierciedli się ona nie tylko w najbliższych wyborach samorządowych, ale przede wszystkim w codziennych czynnościach związanych z prowadzeniem gospodarstw. Tym niemniej, następna część dotycząca już budowy strategii dla gminy Gowarczów zawierać będzie zarysowane teraz, trzy potencjalne scenariusze rozwoju. Od polityki społecznej prowadzonej przez samorząd w gminie Gowarczów zależeć będzie tempo rozwoju. To czy osoby znaczące w gminie, zarówno od strony formalnej jak i nie formalnej, będą w stanie zaktywizować lokalną społeczność w kierunku podnoszenia kwalifikacji lub zmiany, od tego współcześnie w dobie społeczeństwa opartego na wiedzy zależeć będzie przyszłość gminy. Podkreślić należy, że to ludzie tworzą rzeczywistość społeczną i zwłaszcza dzisiaj i jutro, o tym jak będzie ona wyglądać, decydować będzie kapitał ludzki - wiedza i kwalifikacje.

Byłoby nadmiernym uproszczeniem traktować rozwój gminy Gowarczów jedynie pod względem jej agrarności. Z danych, m.in. z wyników badania ankietowego wynika, że większość mieszkańców gminy stanowi ludność nierolnicza i para rolnicza, choć z pewnością o rolniczym rodowodzie. Mamy tu postać często rodziny 3-pokoleniowej, w której pokolenie starsze, tj. dziadków, zajmuje się z reguły gospodarką rolną, zaś pokolenie młodsze przede wszystkim wykonywaniem pracy zarobkowej lub pozostawianiem na bezrobociu już według kryteriów miejskich. Świadczy o tym także badanie aktywności zawodowej, gdzie wśród młodszej kategorii wiekowej do 35 lat dominują zawody nierolnicze np. pracownik w prywatnej firmie, w instytucji publicznej, przedsiębiorca czy nawet - zatrudniony w „szarej strefie”. Można mówić również nowej kategorii rolników np. rolników - kupców i handlowców, rolników - rzemieślników prowadzących zakłady usługowe²⁰.

8. Podsumowanie i wnioski z analiz

Do dziś zachowała się w gminie Gowarczów specyficzna chłopska mentalność charakteryzująca się pewną zamkniętością, nadrzędnością własnego interesu oraz samowystarczalnością. Silne więzi społeczne mieszkańców wiejskiej gminy paradoksalnie stały się hamulcem w rozwoju. W sytuacji, gdy co trzeci mieszkaniec gminy jest klientem pomocy społecznej można już właściwie mówić o wielkim niebezpieczeństwie tworzenia się specyficznej subkultury ubóstwa na wielu obszarach gminy. Podstawowe cechy takiego zjawiska ujawniły się tak podczas badania ankietowego, jak i wypowiedzi samych mieszkańców gminy w czasie konsultacji.

- Należy do nich ujawniająca się coraz częściej postawa roszczeniowa klientów pomocy społecznej wyrażająca się biernością zawodową i oczekiwaniem na załatwienie wielu spraw życiowych przez pracownika socjalnego.
- Pracownik socjalny wie, że do domów rodzinami korzystającymi z pomocy społecznej od lat, wybrać się należy z wizytą najlepiej około południa, wtedy to jest największa szansa zastać gospodarzy ubranych. Czasu jest nadmiar i najczęściej spędzany jest przed telewizorem. Kobiety rzadko wychodzą z domu. Potrafią całymi dniami snuć się po mieszkaniu w rozpiętej koszuli nocnej, palić papierosy. Pory dnia odmierza rytm programu telewizyjnego - oglądają wszystko: seriale, teleturnieje, obrady Sejmu, programy publicystyczne.
- Czasu jest nadmiar i dla mężczyzn żyjących w związkach rodzinnych, ale nie spędzają go w domu, trwała jest tradycja męskiej aktywności poza domem, ściślej - nie jest aktywnością zawodową, ale pewnym jej substytutem. Brak jest jakichkolwiek długofalowych planów zapewniających stabilność zaopatrzenia, dlatego gdy pojawią się trudności, „niemęską” rzeczą jest udanie się do pomocy społecznej - wysyłają żony.
- Patologiczną formą spędzania czasu, a ta dotyczy głównie samotnych mężczyzn nadużywających alkoholu, jest wystawanie pod sklepami często od wczesnej pory dnia. Pejoratywnie nazywani są żułami, chlorami, kucantami, menelami a najłagodniej pijaczkami i staczami.

Innym czynnikiem strukturalnym według określenia Maxa Schelera jest pojęcie polskiego resentymentu (duchowego zatrucia). To zjawisko powstaje wtedy, gdy określone odruchy społeczne ulegają systematycznie tłumieniu (zabory, komunistyczny system totalitarny), powodując sublimację wyrażającą się w uczuciach mściwości, nienawiści, zazdrości i szyderstwa. Zjawisko to w gminie Gowarczów przejawiało się w wielu wypowiedziach mieszkańców podkreślających tłumienie, wyszydzanie przez innych członków społeczności, wszelkich społecznych czy gospodarczych inicjatyw.

Mając już sporą liczbę danych z inwentarza zasobów gminy, badania ankietowego, analizy SWOT i zarysowania możliwych potencjalnych strategii rozwoju gminy, możemy skrótkowo podsumować i wyciągnąć wnioski potrzebne dla określenia priorytetów strategii a także dla sformułowania misji rozwoju społecznego gminy. Można narazić się na zarzut odrywania spraw dzieci i młodzieży od problemów rodzin, z których pochodzą. Należy jednak stwierdzić, że na reedukację starszego pokolenia (np. w kwestii konieczności zdobywania wy-

²⁰ Wśród zawodów wymienionych w ankiecie są zawody: pedagog, różni technicy, pracownik administracji, wyksz. licencjackie - ekonomista, pielęgniarstwo, politolog, wyksz. magisterskie w zakresie prawa, ekonomii, zarządzania i marketingu, bankowości i finansów

kształcenia), jest już za późno. Zresztą w ostatnich latach na wsi, generalnie nie obserwuje się już postaw niechętnych wykształceniu. Znacznie częściej mamy raczej do czynienia z bezradnością rodziców, których z powodów materialnych po prostu nie stać na posyłanie dzieci do szkół.

Uzasadnione wydaje się prowadzenie polityki przyciągającej kapitał na obszar gminy, aniżeli sprzyjanie migracjom młodych wykształconych ludzi, które nie przyczyniają się z pewnością do jej rozwoju. Współcześnie o rozwoju ekonomicznym decyduje kapitał ludzki (wiedza i kwalifikacje), a nie trzymanie się „na siłę” starych metod gospodarowania. Uznać zatem należy, że pierwszym priorytetem powinien być nacisk na kształcenie młodzieży. Realizacja tego priorytetu nie pozwoli na marginalizację i frustrację ludzi młodych, wchodzących na rynek pracy. Jedną z metod przeciwdziałania musi być stymulowanie jak najdłuższego kształcenia (np. przez system stypendialny), co spełniałoby cel podwójny: dawało lepsze przygotowanie oraz „przetrzy-mywałoby” część młodych w szkołach zamiast na zasiłku dla bezrobotnych²¹.

Potencjalny rozwój gospodarstw produkcyjnych, farmerskich dotyczyć będzie prawdopodobnie końca okresu 8-letniej strategii, a związany będzie z możliwością koncentracji ziemi po upadku gospodarstw małych. Dlatego warto wykorzystać naturalne walory gminy predestynujące je w kierunku rozwoju rolnictwa ekologicznego. Tym bardziej, że w połączeniu rozwojem agroturystyki traktowanej także priorytetowo, stworzyć można szansę na uznanie gminy Gowarczów za obszar nie tylko czysty ekologicznie, ale wykorzystując unikalne walory gminy (mikroklimat), za atrakcyjny turystycznie. To stanowić będzie podstawę przyciągnięcia kapitału z zewnątrz.

Realnie oceniając trzeba stwierdzić, że wielu bezrobotnych, zwłaszcza ludzi starszych do końca życia pozostanie klientami opieki społecznej, chyba że zorganizowana praca przyjdzie do nich (np. w gospodarstwach ekologicznych). Roboty publiczne nie są rozwiązaniem, gdyż najczęściej nie służą trwałej aktywizacji zawodowej, rotacyjnemu rozkładowi kosztów utrzymania tych osób między roboty publiczne a zasiłek dla bezrobotnych.

W programie pomocy dla gospodarstw należy szczególnie nacisk położyć na doradztwo, jednak ukierunkowane zupełnie inaczej. Współczesnym mieszkańcom gminy brak przede wszystkim wiadomości na temat zachowań na rynku, dopasowania swojej produkcji, usług do jego potrzeb, najbardziej racjonalnego zarządzania zasobami gospodarstwa, prowadzenia rachunkowości, od czego zależą przecież wspólnotowe subwencje.

Przeciwdziałanie międzygeneracyjnej transmisji biedy jest bezwzględnie koniecznością dla polityki społecznej w gminie. Strategia, w tym aspekcie musi być realizowana już od momentu przyjścia na świat dziecka w ubogiej rodzinie, poprzez system wspierania rzeczowego i usługowego dla dzieci (bezpłatny dostęp do przedszkola, dożywianie w szkole i dostęp do opieki zdrowotnej za pośrednictwem szkoły), wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów w wyniku wczesnego diagnozowania deficytów rozwojowych, wprowadzenie obowiązkowych lekcji wyrównawczych dla dzieci z deficytami edukacyjnymi. Pracownicy oświaty, służby zdrowia, policji, pomocy społecznej muszą przyjąć obowiązek - działając w ramach zespołów interdyscyplinarnych - identyfikowania zagrożeń dotyczących dzieci i młodzieży w gminie i natychmiastowego reagowania na nie.

Należy zwrócić uwagę na skutki społeczne długotrwałego braku pracy i związanej z tym biedy. Jednym z tych skutków jest odwrócenie ról związanych z płcią; zmiana pozycji głowy rodziny - z tradycyjnie męskiej na kobietę. W kategoriach biedy chronicznej to kobieta staje się de facto głową rodziny, zapewnia jej byt, zdobywa niezbędne pieniądze (niekiedy wraz z dziećmi, rzadziej z niepracującymi mężami) podejmują sezonowe prace, stanowiące niekiedy podstawę bytu rodziny: zbierają grzyby, jagody, zioła na sprzedaż, podejmują się każdej dorywczej pracy. Do kobiet należą inne sposoby zdobywania potrzebnych środków: pożyczanie pieniędzy, gdy ich zabraknie, kupowanie na kredyt i negocjowanie spłaty długu, zwracanie się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej czy organizacji charytatywnych. Do nich też należy takie gospodarowanie ograniczonymi zasobami, aby zaspokoić bieżące potrzeby rodziny. Kobiety najczęściej „trzymają kasę” dysponują pieniędzmi, co jednak w warunkach niedostatku nie tyle jest świadectwem władzy, co trudnym odpowiedzialnym i wyczerpującym obowiązkiem. W zmaganiu się z biedą kobiety są często osamotnione. Ich mężowie pracują gdzieś dorywczo bądź szukają pracy, albo też nie pracują i nie szukają pracy, tylko piją. Nadużywanie alkoholu, a w ślad za tym przemoc i złe stosunki rodzinne to niewątpliwie korelaty biedy, zwłaszcza długotrwałej, chronicznej²².

Kolejny problem to zmiana relacji między pokoleniami: ludzie starsi ze swych rent i emerytur utrzymują niekiedy całe rodziny dorosłych już dzieci, świadczą pomoc finansową dorosłym, niepracującym synom i wnukom, nie licząc na wzajemność w jakiegokolwiek postaci. To zjawisko finansowego wykorzystywania wręcz ludzi starych wydaje się coraz bardziej wyraźne i świadczy o zmieniających się wzorach kulturowych i przewartościowaniu takich zasad jak pomoc starszym i słabszym²³.

²¹ Halamska M. Obecne i przyszłe zróżnicowanie regionalne wsi (w:) Kolarska-Bobińska L, Rosner A, Wilkin J, Przyszłość wsi polskiej. Wizje, strategie, koncepcje., Warszawa 2001 s. 57

²² Tarkowska E. Co się dzieje z moralnością w warunkach ubóstwa, Instytut Filozofii i Socjologii PAN, 2005. s. 3

²³ Op. cit s. 4

Trudno przewidzieć, jakie dalsze konsekwencje społeczne w sferze wzajemnych stosunków między członkami rodzin, ale i w społeczności gminy, będą miały sygnalizowane tutaj problemy. Należy jednak mieć świadomość, że rozwiązywanie problemów społecznych w dużej mierze zależy i zależeć będzie jednak od samych mieszkańców gminy Gowarczów.

9. Misja polityki społecznej w Gminie Gowarczów

Misja polityki społecznej

Misja wskazuje naczelny cel polityki społecznej w gminie Gowarczów, wokół którego powinny koncentrować się działania lokalnych instytucji publicznych, środowisk i organizacji społecznych. Misja powinna w pełni oddawać aspiracje mieszkańców i stanowić czynnik integracji lokalnej społeczności wokół zasadniczych spraw służących długofalowemu rozwojowi społecznemu gminy. Misja to przesłanie będące podstawą podtrzymywania istniejących i tworzenia nowych, silnych więzi społecznych pomiędzy mieszkańcami gminy oraz ich różnymi reprezentacjami. W wyniku prac warsztatowych w gminie Gowarczów wypracowano następującą Misję polityki społecznej:

Aktywizacja środowisk lokalnych, budowanie publicznych służb społecznych, jak i rozwój sektora organizacji pozarządowych zasadą polityki integracji społecznej gminy Gowarczów dla zapobiegania zjawiskom wykluczenia społecznego

10. Priorytety, cele strategiczne, cele operacyjne i ich realizacja

Po uzyskaniu akceptacji społecznej wizji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gowarczów, do której będzie dążyć społeczność lokalna w wyniku wdrażania strategii oraz po przeprowadzeniu diagnozy przystąpiono do ustalenia priorytetów, celów operacyjnych i kierunków działań strategicznych (zadań).

Sytuacja gospodarcza, globalizacja kultury, spadek aktywności społecznej, narastanie problemów wśród dzieci i młodzieży oraz problemy wychowawcze rodziny wywołane trudnościami adaptacyjnymi młodego pokolenia nakazują przyjęcie jako priorytetu strategicznego gminnej polityki społecznej.

Dzieci i młodzież

Z kolei zjawiska społeczne:

- kryzys rodzin, przejawiający się rozluźnieniem lub rozpadem więzi, zwiększająca się liczba rodzin niewydolnych wychowawczo, patologizacja życia rodzinnego i demograficzne:
- starzenie się społeczeństwa, ujemny przyrost naturalny, spadek umieralności i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przemawiają za przyjęciem kolejnych dwóch priorytetów zadaniowych:

Rodziny z dziećmi

Osoby starsze

Uwzględniając natomiast dokonaną diagnozę problemów społecznych w gminie oraz w oparciu o analizę SWOT zidentyfikowano dominujący w gminie problem, jakim jest:

Bezrobocie

Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań strategicznych (zadania) w odniesieniu do priorytetu strategicznego oraz priorytetów zadaniowych określono dla trzech obszarów:

1. Edukacja publiczna i wychowanie.
2. Zdrowie i sprawność.
3. Pomoc społeczna.

Uwzględniając wyniki analizy SWOT wyznaczono następujące cele strategiczne dla obszarów:

Edukacja publiczna i wychowanie

Tworzenie warunków rozwoju kapitału ludzkiego opartego na wiedzy

Zdrowie i sprawność

Tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu

Pomoc społeczna

Profesjonalna pomoc społeczna, wzmacniająca świadomość społeczną, wspierająca jakość życia lokalnej społeczności, integrująca mieszkańców

Osiąganie tych celów odbywać się będzie poprzez realizację celów operacyjnych w poszczególnych latach.

Edukacja publiczna i wychowanie

Cel strategiczny

Tworzenie warunków rozwoju kapitału ludzkiego opartego na wiedzy.

Cele operacyjne:

- nowoczesny system oświaty,
- dostępność bogatej oferty edukacyjnej,
- wyrównywanie szans rozwojowych.

Problem

Społeczność lokalna jest słabo zmotywowana do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, brak szkolnictwa dla osób niepełnosprawnych, słaby dostęp do edukacji multimedialnej, słabo rozwinięta pomoc psychologiczna i pedagogiczna, brak oferty dla osób starszych.

Dzieci i młodzież

Zadania

1. Stała modernizacja bazy oświatowej i placówek kulturotwórczych.
2. Dopuszczenie szkół w nowoczesny sprzęt i środki dydaktyczne.
3. Rozwijanie/wspieranie bazy materialnej, intelektualnej i organizacyjnej służącej wdrażaniu idei społeczeństwa informacyjnego, w tym przede wszystkim wprowadzania/wykorzystywania technik informatycznych i Internetu w dydaktyce.
4. Opracowanie i wdrożenie zasad dostępu do usług edukacyjnych różnych grup społecznych.
5. Uruchomienie klasy na poziomie szkoły podstawowej dla dzieci z problemami emocjonalnymi jako alternatywy dla nauczania indywidualnego.
6. Zapewnienie dostępu do informacji o możliwościach kształcenia ogólnego i zawodowego.
7. Wczesna diagnoza uczniów z problemami w nauce połączona z tworzeniem grup edukacyjno-rozwojowych.
8. Wprowadzenie w placówkach oświatowych korepetycji w formie wolontariatu nauczycielskiego i uczniowskiego.
9. Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.
10. Rozwój sieci świetlic środowiskowych.
11. Promocja i wspieranie uzdolnionych uczniów.
12. Inicjowanie/premiowanie/wspieranie projektów dydaktycznych kształcących umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów, budowania kreatywności, otwartości i przedsiębiorczości.
13. Poradnictwo/informacja na temat oczekiwań pracodawców, potrzeb i możliwości rynku pracy.
14. Warsztaty służące nabywaniu umiejętności autoprezentacji i technik poszukiwania pracy oraz uruchamiania własnych przedsięwzięć gospodarczych.
15. Inicjowanie/organizowanie/promocja różnorodnych form działań sprzyjających kształtowaniu u dzieci i młodzieży postaw patriotycznych oraz poszanowania dla tradycji, historii oraz dorobku gminy i regionu.
16. Organizowanie/wspieranie przedsięwzięć przybliżających dzieciom i młodzieży kulturę wysoką (teatr, filharmonia, klub interesującej książki itp.)
17. Promocja prac młodych twórców (np. konkursy twórczości dziecięcej).
18. Promocja/wspieranie form spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież, które sprzyjają rozwojowi zainteresowań i przeciwdziałają nudzie.
19. Przygotowywanie corocznie oferty aktywnego spędzania ferii i wakacji.
20. Edukacja ekologiczna młodego pokolenia.
21. Doskonalenie kadry pedagogicznej uwzględniające nowoczesne techniki i potrzeby rozwojowe społeczności lokalnej.
22. Prowadzenie efektywnych programów profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży.
23. Organizowanie warsztatów psychologicznych dla dzieci i młodzieży oraz rodziców z zakresu komunikacji, twórczego radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania problemów.
24. Włączenie w proces edukacji i wychowania lokalnych autorytetów moralnych.
25. Propagowanie idei wolontariatu.
26. Pobudzanie zainteresowania dzieci i młodzieży pracą władz lokalnych i administracji gminnej, np. organizowanie Dnia Otwartego Urzędu Gminy.
27. Zorganizowanie, adaptacja infrastruktury szkolnej dla stołówek w każdej szkole w gminie.

Osoby starsze

Zadania

1. Promocja kształcenia ustawicznego - przygotowanie i realizacja oferty edukacyjnej dla osób starszych.
2. Organizowanie pokazów/konkursów umiejętności zawodowych seniorów.

3. Wspieranie różnorodnych form twórczości i ruchu artystycznego osób starszych.
4. Organizowanie imprez kulturalnych dla osób starszych i wspólnie dla wszystkich grup wiekowych.

Dzieci i młodzież

Lp.	Działania/zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych
1	Stać modernizacja bazy oświatowej i placówek kulturotwórczych.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Funkcjonalna baza oświatowa	Oświata
2	Doposażenie szkół w nowoczesny sprzęt i środki dydaktyczne.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
3	Rozwijanie/wspieranie bazy materialnej, intelektualnej i organizacyjnej służącej wdrażaniu idei społeczeństwa informacyjnego, w tym przede wszystkim wprowadzania/wykorzystywania technik informatycznych i INTERNETU w dydaktyce.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
4	Opracowanie i wdrożenie zasad dostępu do usług edukacyjnych różnych grup społecznych.	2006-2008	Bezinwestycyjne	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
5	Uruchomienie klasy na poziomie szkoły podstawowej dla dzieci z problemami emocjonalnymi jako alternatywy dla nauczania indywidualnego.	2010-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Większy dostęp do oświaty Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
6	Zapewnienie dostępu do informacji o możliwościach kształcenia ogólnego i zawodowego.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
7	Wczesna diagnoza uczniów z problemami w nauce połączona z tworzeniem grup edukacyjno-rozwojowych	2008-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Większy dostęp do oświaty	Urząd Gminy, Oświata
8	Wprowadzenie w placówkach oświatowych korepetycji w formie wolontariatu nauczycielskiego, uczniowskiego	2007-2013	Bezinwestycyjne	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
9	Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe,	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
10	Rozwój sieci świetlic środowiskowych.	2007-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, fundusze organizacji pozarządowych	Wykształcone społeczeństwo, mniej problemów edukacyjnych i wychowawczych dzieci	Urząd Gminy, Pomoc społeczna
11	Promocja i wspieranie uzdolnionych uczniów.	2007-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, Fundusze organizacji pozarządowych	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
12	Inicjowanie/premiowanie/wspieranie projektów dydaktycznych kształcących umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów, budowania kreatywności, otwartości i przedsiębiorczości.	2007-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
13	Poradnictwo/informacja na temat oczekiwań pracodawców, potrzeb i możliwości rynku pracy.	2007-2013	Budżet Gminy, Powiatowy Urząd Pracy fundusze pomocowe	Wykształcone społeczeństwo	
14	Inicjowanie/organizowanie/promocja różnorodnych form działań sprzyjających kształtowaniu u dzieci i młodzieży postaw patriotycznych oraz poszanowania dla tradycji, historii oraz dorobku gminy i regionu.	2007-2013	Budżet gminy, Fundusze zewnętrzne	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata Placówki kulturalne
15	Promocja prac młodych twórców (np. konkursy twórczości dziecięcej).	2006-2013	Budżet gminy	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Oświata
16	Promocja/wspieranie form spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież, które sprzyjają rozwojowi zainteresowań i przeciwdziałają nudzie.	2006-2013	Budżet gminy, Fundusze organizacji pozarządowych	Wykształcone społeczeństwo, Mniej problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach	Urząd Gminy, Oświata Pomoc społeczna
17	Przygotowywanie corocznie oferty aktywnego spędzania ferii i wakacji.	2006-2013	Budżet gminy, Fundusze organizacji pozarządowych	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Pomoc społeczna, Organizacje pozarządowe

18	Edukacja ekologiczna młodego pokolenia.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa	Urząd Gminy, Oświata
19	Doskonalenie kadry pedagogicznej uwzględniające nowoczesne techniki i potrzeby rozwojowe społeczności lokalnej.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Oświata
20	Prowadzenie efektywnych programów profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej dzieci, młodzieży i dorosłych	Urząd Gminy, Oświata
21	Prowadzenie efektywnych programów profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa kondycji psychicznej dzieci, młodzieży	Urząd Gminy, Oświata
22	Organizowanie warsztatów psychologicznych dla dzieci i młodzieży oraz rodziców z zakresu komunikacji, twórczego radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania problemów.	2008-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej dzieci, młodzieży i dorosłych, przeciwdziałanie patologizacji i marginalizacji	Urząd Gminy, Pomoc społeczna, Oświata
23	Włączenie w proces edukacji i wychowania lokalnych autorytetów moralnych	2006-2013	Bezinwestycyjne	Pełna realizacja zadania	Oświata
24	Propagowanie idei wolontariatu.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Wzrost liczby wolontariuszy	Urząd Gminy, Pomoc społeczna, Oświata
25	Pobudzanie zainteresowania dzieci i młodzieży pracą władz lokalnych i administracji gminnej, np. organizowanie Dnia Otwartego Urzędu Gminy.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Oświata

Osoby starsze

Lp.	Działania / zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych
1	Promocja kształcenia ustawicznego - przygotowanie i realizacja oferty edukacyjnej dla osób starszych.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, budżet państwa	Wykształcone, aktywne, zdrowe społeczeństwo	Oświata, Organizacje pozarządowe
2	Organizowanie pokazów/konkursów umiejętności zawodowych seniorów.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe,	Wykształcone społeczeństwo	Urząd Gminy, Pomoc społeczna, Organizacje pozarządowe
3	Wspieranie różnorodnych form twórczości i ruchu artystycznego osób starszych.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, środki własne organizacji pozarządowych	Aktywne, zdrowe społeczeństwo	Urząd Gminy, Pomoc społeczna, Organizacje pozarządowe
4	Organizowanie imprez kulturalnych dla osób starszych i wspólnie dla wszystkich grup wiekowych.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe, środki własne organizacji pozarządowych	Aktywne, zdrowe społeczeństwo	Urząd Gminy, Pomoc społeczna, Organizacje pozarządowe

Zdrowie i sprawność

Cel Strategiczny

Tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu

Cele operacyjne

- dobra opieka medyczna,
- dostępne specjalistyczne leczenie,
- profesjonalna profilaktyka.

Problem

Niedostateczna oferta profilaktyczno-korekcyjna, niedostateczna świadomość mieszkańców.

Wszyscy mieszkańcy

Zadania

1. Współuczestniczenie gminy w koordynowaniu usługami medycznymi w celu zwiększenia ich dostępności.
2. Diagnoza potrzeb zdrowotnych i opracowanie programu ich realizacji.
3. Promocja zdrowego stylu życia.
4. Realizacja programów pomocy osobom uzależnionym.

Dzieci i młodzież

Zadania

1. Monitorowanie stanu zdrowia, sprawności oraz zachowań zdrowotnych młodego pokolenia.
2. Opracowanie kierunków i programów ochrony zdrowia dzieci i młodzieży.

3. Realizacja zadań z zakresu ochrony zdrowia publicznego (higiena, szczepienia ochronne, epidemiologia, promocja zdrowia itp.).
4. Realizacja programów z zakresu edukacji zdrowotnej dla dzieci i młodzieży.
5. Wspieranie działań promujących zdrowy styl życia.
6. Realizacja programów promocji zdrowia dla uczniów - preferencja dla wad postawy, wzroku, uzależnień, prawidłowego żywienia.
7. Promocja/realizacja programów propagujących zasady bezpiecznego zachowania dzieci i młodzieży na ulicy/drozdze, w domu, podczas zabawy, na wakacjach, w kontaktach z innymi ludźmi (atrakcyjne zabawo-konkursowe formy realizacji).
8. Tworzenie/realizacja programów profilaktyki próchnicy dla dzieci i młodzieży.
9. Monitorowanie problemów uzależnień (alkohol, niktyna, narkotyki) wśród dzieci i młodzieży.
10. Kontrola zakazu sprzedaży papierosów i alkoholu nieletnim.
11. Ochrona dzieci i młodzieży przed uzależnieniami w rodzinie.
12. Prowadzenie pomiaru zasięgu i rodzaju niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży oraz diagnoza dostępności młodego pokolenia do świadczeń i usług rehabilitacyjnych.
13. Opracowanie gminnej bazy danych dzieci niepełnosprawnych.
14. Wspieranie grup samopomocowych działających na rzecz dzieci niepełnosprawnych.
15. Podejmowanie działań sprzyjających budowaniu tolerancji wśród dzieci i młodzieży wobec niepełnosprawności fizycznej i intelektualnej rówieśników.

Osoby starsze

Zadania

1. Organizowanie zajęć gimnastycznych dla osób starszych.
4. Udośćpnianie seniorom obiektów rekreacyjnych.
5. Utworzenie Klubu Seniora.
4. Wspieranie procesu rehabilitacji zdrowotnej i społecznej osób starszych (np. pomoc w wypełnianiu wniosków o dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i organizacjami pozarządowymi (fundacjami) w zakupie urządzeń rehabilitacyjnych dla osób potrzebujących, organizacja systemu usług opiekuńczych dla osób starszych - pomoc sąsiedzka, wolontariat, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych.
5. Dostosowywanie obiektów użyteczności publicznej i miejsc publicznych dla poruszania się osób starszych i niepełnosprawnych.
6. Rozwój integracji międzypokoleniowej (regularne kontakty osób starszych z młodszym pokoleniem jako jedna z najbardziej efektywnych form integracji społecznej. Osoby starsze, posiadające dużą wiedzę i doświadczenie życiowe mogą być ważnym partnerem, a ich wskazówki cennym drogowskazem na ścieżce życiowej młodych ludzi - prowadzenie zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży przez emerytowanych nauczycieli, organizowanie i uczestnictwo dzieci i młodzieży w spotkaniach okolicznościowych dla osób starszych).

Wszyscy mieszkańcy

Lp.	Działania / zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych
1	Współuczestniczenie Gminy w koordynowaniu usługami medycznymi w celu zwiększenia ich dostępności.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Służba Zdrowia
2	Diagnoza potrzeb zdrowotnych i opracowanie programu ich realizacji.	2006-2008	Budżet gminy, budżet państwa	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Służba Zdrowia
3	Promocja zdrowego stylu życia.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa zdrowia mieszkańców	Urząd Gminy, Służba Zdrowia.
4	Realizacja programów pomocy osobom uzależnionym (program wczesnej interwencji).	2006-2013	Budżet gminy, budżet państwa	Więcej osób wychodzących z uzależnienia	Urząd Gminy

Dzieci i młodzież

Lp.	Działania / zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych
1	Monitorowanie stanu zdrowia, sprawności oraz zachowań zdrowotnych młodego pokolenia.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Służba Zdrowia
2	Opracowanie kierunków i programów ochrony zdrowia dzieci i młodzieży.	2006-2008	Budżet gminy, budżet państwa	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Służba Zdrowia
3	Realizacja zadań z zakresu ochrony zdrowia publicznego (higiena, szczepienia ochronne, epidemiologia, promocja zdrowia itp.)	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa zdrowia mieszkańców	Służba Zdrowia

4	Realizacja programów z zakresu edukacji zdrowotnej dla dzieci i młodzieży.	2007-2013	Budżet gminy, budżet państwa	Większa świadomość zdrowotna	Urząd Gminy, Służba Zdrowia
5	Promocja zdrowego stylu życia.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa zdrowia mieszkańców	Urząd Gminy, Służba Zdrowia, Oświata
6	Realizacja programów promocji zdrowia dla uczniów - preferencja dla wad postawy, wzroku, uzależnień, prawidłowego żywienia.	2007-2013	Budżet gminy, budżet państwa	Poprawa zdrowia mieszkańców	Urząd Gminy, Służba Zdrowia, Oświata
7	Promocja/realizacja programów propagujących zasady bezpiecznego zachowania dzieci i młodzieży na ulicy/drodrodze, w domu, podczas zabawy, na wakacjach, w kontaktach z innymi ludźmi (atrakcyjne zabawowo-konkursowe formy realizacji).	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Wzrost świadomości mieszkańców	Urząd Gminy, Policja, Oświata
8	Tworzenie/realizacja programów profilaktyki próchnicy dla dzieci i młodzieży.	2007-2013	Budżet gminy, budżet państwa	Poprawa zdrowia mieszkańców	
9	Monitorowanie problemów uzależnień (alkohol, nikotyna, narkotyki) wśród dzieci i młodzieży.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Policja, Oświata, Pomoc społeczna
10	Kontrola zakazu sprzedaży papierosów i alkoholu nieletnim.	2006-2013	Budżet gminy	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Policja
11	Ochrona dzieci i młodzieży przed uzależnieniami w rodzinie.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej dzieci, młodzieży i dorosłych, przeciwdziałanie przemocy i demoralizacji w rodzinie	Policja, Oświata, Służba zdrowia, Pomoc społeczna
12	Prowadzenie pomiaru zasięgu i rodzaju niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży oraz diagnoza dostępności młodego pokolenia do świadczeń i usług rehabilitacyjnych.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Oświata, Służba zdrowia, Pomoc społeczna, Organizacje pozarządowe
13	Opracowanie gminnej bazy danych dzieci niepełnosprawnych.	2007-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Oświata, Służba zdrowia, Pomoc społeczna, Organizacje pozarządowe
14	Wspieranie grup samopomocowych działających na rzecz dzieci niepełnosprawnych.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Powstanie i działalność grup samopomocowych	Urząd Gminy, Oświata, Służba zdrowia, Pomoc społeczna, Organizacje pozarządowe
15	Podejmowanie działań sprzyjających budowaniu tolerancji u dzieci i młodzieży wobec niepełnosprawności fizycznej i intelektualnej rówieśników.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Zwiększenie tolerancji	Urząd Gminy, Oświata, Służba zdrowia, Pomoc społeczna, Organizacje pozarządowe

Osoby starsze

Lp.	Działania / zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych
1	Organizowanie zajęć gimnastycznych dla osób starszych.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Oświata
2	Udostępnianie seniorom obiektów rekreacyjnych.	2006-2008	Budżet gminy, budżet państwa	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy,
3	Utworzenie Klubu Seniora.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze zewnętrzne, fundusze pomocowe	Poprawa zdrowia mieszkańców	Urząd Gminy, Pomoc społeczna, organizacje pozarządowe
4	Wspieranie procesu rehabilitacji zdrowotnej i społecznej osób starszych (np. pomoc w wypełnianiu wniosków o dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i organizacjami pozarządowymi (fundacjami) w zakupie urządzeń rehabilitacyjnych dla osób potrzebujących, organizacja systemu usług opiekuńczych dla osób starszych - pomoc sąsiedzka, wolontariat, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych.	2006-2013	Budżet gminy, budżet państwa, fundusze zewnętrzne	Poprawa zdrowia i jakości życia mieszkańców	Urząd Gminy, Pomoc społeczna

5	Dostosowywanie obiektów użyteczności publicznej i miejsc publicznych dla poruszania się osób starszych i niepełnosprawnych.	2007-2013	Budżet gminy, budżet państwa, fundusze pomocowe	Lepsze funkcjonowanie w środowisku osób starszych i niepełnosprawnych	Urząd Gminy, Pomoc społeczna
6	Rozwój integracji międzypokoleniowej (regularne kontakty osób starszych z młodszym pokoleniem jako jedna z najbardziej efektywnych form integracji społecznej. Osoby starsze, posiadające dużą wiedzę i doświadczenie życiowe mogą być ważnym partnerem, a ich wskazówki cennym drogowskazem na ścieżce życiowej młodych ludzi - prowadzenie zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży przez emerytowanych nauczycieli, organizowanie i uczestnictwo dzieci i młodzieży w spotkaniach okolicznościowych dla osób starszych).	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Integracja społeczna osób starszych	Urząd Gminy, Pomoc społeczna

Pomoc społeczna

Cel strategiczny

Profesjonalna pomoc społeczna, wzmacniająca świadomość społeczną, wspierająca jakość życia lokalnej społeczności.

Cele operacyjne

- diagnozowanie i monitorowanie problemów społecznych,
- budowa systemu wsparcia na rzecz osób bezrobotnych,
- włączenie pracowników pomocy społecznej w system wsparcia dla osób uzależnionych,
- rozwijanie systemu wsparcia na rzecz osób starszych,
- rozwijanie systemu wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych,
- budowa systemu pomocy rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych i rodzinom dysfunkcyjnym,
- wspieranie rodzin zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem i marginalizacją społeczną.
- rozwój zasobów osobowych i instytucjonalnych Ośrodka Pomocy Społecznej.

Problem

Roszczeniowość klientów, niski poziom wykształcenia, bezradność w rozwiązywaniu własnych problemów, wysokie bezrobocie.

Zadania

Monitorowanie problemów społecznych w celu podejmowania działań/tworzenia programów odpowiadających na potrzeby osób i rodzin.

1. Utworzenie Klubu Integracji Społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwłaszcza długotrwale bezrobotnych.
2. Dążenie do pełniejszego zaspokajania potrzeb usługowych osób starszych.
3. Utworzenie Klubu Seniora.
4. Inicjowanie powstania i wspieranie rozwoju grup samopomocowych osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin.
5. Prowadzenie poradnictwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, np. pomoc w pozyskiwaniu środków PFRON, ułatwianie kontaktu z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych itp.
7. Świadczenie pracy socjalnej rodzinom problemowym z wykorzystaniem kontraktów socjalnych - priorytet dla rodzin z dziećmi.
8. Dostarczanie usług i świadczeń pomocy społecznej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej - priorytet dla rodzin z dziećmi, w tym wielodzietnych.
9. Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich posiłków w szkole, wyposażenia w podręczniki i przybory szkolne oraz wypoczynku letniego.
10. Budowanie systemu oparcia społecznego dla rodzin żyjących w ubóstwie.
11. Współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, Bankiem Żywności, związkami wyznaniowymi, Kościołem w zakresie wspierania rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych.
12. Współtworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
13. Przygotowanie i realizacja programów pomocowych i interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
14. Prowadzenie akcji promocyjnych i informacyjnych, uświadamiających mieszkańcom rolę i zasady funkcjonowania pomocy społecznej w gminie - przełamywanie wizerunku „zapomogowego” na rzecz wize-

runku instytucji wspierającej, zajmującej się poradnictwem i profesjonalną pomocą (psychologiczną, edukacyjną, prawną itp.).

15. Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej w gminie.

16. Pomoc mieszkańcom w poprawie warunków zamieszkania (doradztwo, dofinansowanie)

Lp.	Działania / zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych
1.	Monitorowanie problemów społecznych w celu podejmowania działań/tworzenia programów odpowiadających na potrzeby osób i rodzin.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Pełna realizacja zadania	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
2.	Utworzenie Klubu Integracji Społecznej.	2006	Budżet Gminy, fundusze pomocowe, fundusze organizacji pozarządowych	Pełna realizacja zadania	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
3	Dążenie do pełniejszego zaspokajania potrzeb usługowych osób starszych.	2006-2013	Budżet gminy	Poprawa funkcjonowania osób starszych w środowisku	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
4	Utworzenie Klubu Seniora.	2006	Budżet gminy	Poprawa aktywności społecznej i zawodowej osób starszych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
5	Inicjowanie powstania i wspieranie rozwoju grup samopomocowych osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Powstanie i działanie grup samopomocowych	Urząd Gminy
6	Prowadzenie poradnictwa dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, np. pomoc w pozyskiwaniu środków PFRON, ułatwienie kontaktu z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych itp.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Poprawa warunków mieszkaniowych osób niepełnosprawnych; Poprawa funkcjonowania społecznego osób niepełnosprawnych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje pozarządowe
7	Świadczenie pracy socjalnej rodzinom problemowym z wykorzystaniem kontraktów socjalnych - priorytet dla rodzin z dziećmi.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Zwiększenie aktywności, poziomu samodzielności oraz kompetencji wychowawczych rodziców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
8	Dostarczanie usług i świadczeń pomocy społecznej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej - priorytet dla rodzin z dziećmi, w tym wielodzietnych.	2006-2013	Budżet gminy	Pełniejsze zaspokojenie potrzeb rodzin	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
9	Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich posiłków w szkole, wyposażenia w podręczniki i przybory szkolne oraz wypoczynku letniego.	2006-2013	Budżet gminy, budżet państwa	Pełniejsze zaspokojenie potrzeb rodzin	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
10	Budowanie systemu oparcia społecznego dla rodzin żyjących w ubóstwie.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Pełniejsze zaspokojenie potrzeb rodzin	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
11	Współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, Bankiem Żywności, związkami wyznaniowymi, Kościołem w zakresie wspierania rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych.	2006-2013	Bezinwestycyjne	Pełniejsze zaspokojenie potrzeb rodzin	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
12	Współtworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.	2006-2013	Budżet Gminy, fundusze pomocowe, fundusze organizacji pozarządowych	Zwiększenie liczby placówek	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
13	Przygotowanie i realizacja programów pomocowych i interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	2006-2013	Budżet Gminy, fundusze pomocowe, fundusze organizacji pozarządowych	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
15	Pomoc mieszkańcom w poprawie warunków zamieszkania (doradztwo, dofinansowanie).	2007-2013	Budżet gminy, Budżet państwa, fundusze pomocowe	Poprawa warunków zamieszkania mieszkańców	Urząd Gminy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
16	Prowadzenie akcji promocyjnych i informacyjnych, uświadamiających mieszkańcom rolę i zasady funkcjonowania pomocy społecznej w gminie - przełamywanie wizerunku „zapomogowego” na rzecz wizerunku instytucji wspierającej, zajmującej się poradnictwem i profesjonalną pomocą (psychologiczną, edukacyjną, prawną itp.).	2006-2013	Budżet Gminy, środki zewnętrzne	Zmiana w postrzeganiu pomocy społecznej	Ankieta
17	Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej w gminie.	2006-2013	Budżet Gminy, fundusze pomocowe	Podniesienie kwalifikacji zawodowych pracowników	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Rodziny z dziećmi

Cel strategiczny

Tworzenie warunków sprzyjających umacnianiu rodziny

Cele operacyjne

- wspieranie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- promocja idei integracji i solidarności międzypokoleniowej,
- tworzenie warunków do organizowania aktywnego wypoczynku rodzinnego,
- tworzenie systemu pomocy rodzinom wielodzietnym.

Problem

Niska aktywność rodzin w zaspokajaniu własnych potrzeb, rosnąca liczba rodzin, szczególnie wielodzietnych, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Zadania

1. Diagnoza i monitorowanie warunków i jakości życia rodzin w gminie.
2. Organizowanie zajęć szkoleniowo-warsztatowych pogłębiających wiedzę rodziców na temat rozwoju dzieci i młodzieży.
3. Tworzenie i realizacja programów skierowanych do rodzin w kryzysie psychicznym, emocjonalnym i wychowawczym.
4. Budowanie systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych uzależnieniami i przemocą.
5. Wzmacnianie potencjału tkwiącego w rodzinie poprzez działania mające na celu pogłębianie więzi wewnątrzrodzinnych.
6. Wspieranie działań służących propagowaniu idei pomocy w rodzinie, sprawiedliwego podziału zadań, zwłaszcza opieki nad potrzebującymi wsparcia.
7. Organizowanie/wspieranie otwartych, plenerowych imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych o charakterze rodzinnym i integracyjnym.
8. Opracowanie i realizacja programów szkoleń z zakresu planowania budżetu domowego skierowanego do rodzin wielodzietnych.
9. Preferencje w przyjmowaniu dzieci pochodzących z rodzin wielodzietnych na obozy, kolonie organizowane przez parafie, organizacje pozarządowe itp.
10. Inicjowania powstawania grup samopomocowych dla rodziców rodzin wielodzietnych.

Lp.	Działania / zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych
1.	Diagnoza i monitorowanie warunków i jakości życia rodzin w gminie.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze zewnętrzne	Opracowanie raportu	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
2.	Organizowanie zajęć szkoleniowo-warsztatowych pogłębiających wiedzę rodziców na temat rozwoju dzieci i młodzieży.	2007	Budżet Gminy, fundusze pomocowe, fundusze organizacji pozarządowych	Pełna realizacja zadania	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Oświata
3	Tworzenie i realizacja programów skierowanych do rodzin w kryzysie psychicznym, emocjonalnym i wychowawczym	2007-2013	Budżet gminy	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
4	Budowanie systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych uzależnieniami i przemocą.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
5	Wzmacnianie potencjału tkwiącego w rodzinie poprzez działania mające na celu pogłębianie więzi wewnątrzrodzinnych.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	
6	Wspieranie działań służących propagowaniu idei pomocy w rodzinie, sprawiedliwego podziału zadań, zwłaszcza opieki nad potrzebującymi wsparcia.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje pozarządowe
7	Organizowanie/wspieranie otwartych, plenerowych imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych o charakterze rodzinnym i integracyjnym.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje pozarządowe
8	Opracowanie i realizacja programów szkoleń z zakresu planowania budżetu domowego skierowanego do rodzin wielodzietnych.	2006-2013	Budżet gminy, fundusze pomocowe	Zwiększenie aktywności, poziomu samodzielności oraz kompetencji wychowawczych rodziców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
9	Preferencje w przyjmowaniu dzieci pochodzących z rodzin wielodzietnych na obozy, kolonie organizowane przez parafie, organizacje pozarządowe itp.	2006-2013	Budżet gminy	Pełniejsze zaspokojenie potrzeb rodzin	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
10	Inicjowania powstawania grup samopomocowych rodziców rodzin wielodzietnych.	2006 -2013	Bezinwestycyjne	Powstanie i działanie grup samopomocowych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Dominujący problem społeczny

Bezrobocie

Cel strategiczny

Promowanie zatrudnienia i przedsiębiorczości

Cele operacyjne

- tworzenie warunków dla powstawania nowych miejsc pracy
- zmniejszenie poziomu i społecznych skutków bezrobocia w gminie

Problem

Wysokie bezrobocie, niski poziom wykształcenia mieszkańców gminy, mała aktywność zawodowa.

Zadania

1. Opracowanie i regularne aktualizowanie przez samorząd gminnego „Przewodnika dla osoby rozpoczynającej działalność gospodarczą”.
2. Organizacja corocznych konkursów na najlepsze przedsiębiorstwo oraz najlepszy produkt gminy z nadaniem tytułu przez wójta gminy.
3. Organizacja szkoleń i doradztwa dotyczącego zakładania własnego biznesu.
4. Wprowadzenie ulg w opłatach za wpis do ewidencji działalności gospodarczej dla osób, które wcześniej były bezrobotne.
5. Wspieranie wprowadzania do gimnazjum i szkoły podstawowej autorskich programów z zakresu kształtowania cech przedsiębiorczych realizowanych w formie różnorodnych zabaw, konkursów, gier symulacyjnych i warsztatów.
6. Monitorowanie wykształcenia i kwalifikacji młodych ludzi z terenu gminy.
7. Propagowanie działań opierających się na wolontariacie.
8. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizowania umów pomiędzy młodymi mieszkańcami gminy a pracodawcami - zdobywanie doświadczenia zawodowego.
9. Organizowanie pracy i edukacji osób młodocianych np. przy współpracy z OHP i Akcją Katolicką.
10. Wspieranie kobiet w godzeniu życia zawodowego i rodzinnego, np. poprzez współfinansowanie systemu opieki nad dzieckiem, organizacji pomocy domowej etc.
11. Organizacja spotkań integracyjnych i motywacyjnych dla kobiet z pracodawcami i kobietami - przedsiębiorcami oraz prowadzenie warsztatów aktywizujących.
12. Systematyczne badanie potrzeb szkoleniowych osób bezrobotnych.
13. Wdrażanie umów w zakresie szkoleń pomiędzy Powiatowym Urzędem Pracy, bezrobotnym i pracodawcą jako efektywnej formy współpracy, umożliwiającej zaspokojenie potrzeb osób poszukujących pracy oraz firm poszukujących odpowiednio przeszkolonego pracownika.
14. Organizacja kierunkowych kursów zawodowych (w tym z zakresu rolnictwa ekologicznego).
15. Organizacja we współpracy z pracodawcami prac krótkoterminowych (np. na zastępstwo, wolontariat) dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, bezrobotnych i poszukujących pracy.
16. Organizacja warsztatów i szkoleń aktywizujących dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
17. Realizacja programu prac społecznie użytecznych.

Lp.	Działania / zadania	Harmonogram realizacji	Nakłady	Wskaźniki osiągnięcia celu \ minimum realizacyjne	Źródła danych
1	Opracowanie i regularne aktualizowanie przez samorząd gminnego „Przewodnika dla osoby rozpoczynającej działalność gospodarczą”.	2006-2013	Budżet gminy	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy organizacje otoczenia biznesu, pracodawcy i organizacje pracodawców
2	Organizacja corocznych konkursów na najlepsze przedsiębiorstwo oraz najlepszy produkt gminy z nadaniem tytułu przez wójta gminy.	2007-2013	Budżet gminy, sponsorzy	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy
3	Organizacja szkoleń i doradztwa dotyczącego zakładania własnego biznesu.	Działania w miarę zidentyfikowanych potrzeb	Budżet gminy, Fundusz Pracy, fundusze pomocowe	Realizacja zadania	Urząd Gminy, PUP, przedsiębiorcy i organizacje przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, Urząd Skarbowy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych

4	Wprowadzenie ulg w opłatach za wpis do ewidencji działalności gospodarczej dla osób, które wcześniej były bezrobotne	Działania w miarę zidentyfikowanych potrzeb	Budżet gminy	Liczba osób rozpoczynających działalność	Urząd Gminy
5	Wspieranie wprowadzania do gimnazjum i szkoły podstawowej autorskich programów z zakresu kształtowania cech przedsiębiorczych realizowanych w formie różnorodnych zabaw, konkursów, gier symulacyjnych i warsztatów.	2006-2013	Budżet gminy, sponsorzy	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy, Powiatowy Urząd Pracy, pracodawcy i organizacje pracodawców
6	Monitorowanie wykształcenia i kwalifikacji młodych ludzi z terenu gminy.	2006-2013	Budżet gminy	Opracowanie raportu	Urząd Gminy, PUP, OHP pracodawcy i organizacje pracodawców
7	Propagowanie działań opierających się na wolontariacie	2006-2013	Środki zewnętrzne	Wzrost liczby wolontariuszy	Urząd Gminy, PUP, przedsiębiorcy, OPS
8	Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizowania umów pomiędzy młodymi mieszkańcami gminy a pracodawcami - zdobywanie doświadczenia zawodowego.	2006-2013	Fundusz pracy, fundusze pomocowe	Liczba zawartych umów	Powiatowy Urząd Pracy, Urząd Gminy
9	Organizowanie pracy i edukacji osób młodocianych np. przy współpracy z OHP.	Działania w miarę zidentyfikowanych możliwości	Środki własne przedsiębiorców, Fundusz Pracy, fundusze pomocowe	Liczba osób podejmujących pracę i kontynuujących edukację	PUP, przedsiębiorcy, Ośrodek Pomocy Społecznej OHP
10	Wspieranie kobiet w godzeniu życia zawodowego i rodzinnego, np. poprzez współfinansowanie systemu opieki na dzieckiem, organizacji pomocy domowej etc.	2006-2013	Fundusz Pracy, fundusze pomocowe	Liczba zatrudnionych kobiet	Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje kobiece, organizacje pozarządowe
11	Organizacja spotkań integracyjnych i motywacyjnych dla kobiet z pracodawcami i kobietami-przedsiębiorcami oraz prowadzenie warsztatów aktywizujących.	2006-2013	Fundusz Pracy, Fundusze pomocowe	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy Powiatowy Urząd Pracy, pracodawcy i organizacje pracodawców, organizacje kobiece, Ośrodek Pomocy Społecznej
12	Systematyczne badanie potrzeb szkoleniowych osób bezrobotnych.	2006-2013	Fundusz Pracy, Fundusze pomocowe, Budżet Gminy	Opracowywanie raportów	Urząd Gminy, PUP, firmy szkoleniowe, pracodawcy
13	Wdrażanie umów w zakresie szkoleń pomiędzy Powiatowym Urzędem Pracy, bezrobotnym i pracodawcą jako efektywnej formy współpracy, umożliwiającej zaspokojenie potrzeb osób poszukujących pracy oraz firm poszukujących odpowiednio przeszkolonego pracownika.	2007-2013	Fundusz Pracy, fundusze pomocowe	Liczba zawartych i zrealizowanych umów	Urząd Gminy Powiatowy Urząd Pracy
14	Organizacja kierunkowych kursów zawodowych.	2006-2013	Fundusz Pracy, fundusze pomocowe	Liczba uczestników kursów	PUP Urząd Gminy, jednostki szkoleniowe, pracodawcy
15	Organizacja we współpracy z pracodawcami prac krótkoterminowych (np. na zastępstwo, wolontariat) dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, bezrobotnych i poszukujących pracy.	Działania w miarę zidentyfikowanych potrzeb	Fundusz Pracy, Fundusze pomocowe	Liczba osób podejmujących prace	Powiatowy Urząd Pracy
16	Organizacja warsztatów i szkoleń aktywizujących dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Działania w miarę zidentyfikowanych potrzeb	Fundusz Pracy, fundusze pomocowe	Liczba uczestników warsztatów	Ośrodek Pomocy Społecznej, pracodawcy i organizacje pracodawców
17	Realizacja programu prac społecznie użytecznych.	2007-2013	Fundusz Pracy Budżet gminy	Pełna realizacja zadania	Urząd Gminy Powiatowy Urząd Pracy, Ośrodek Pomocy Społecznej

Proces aktualizacji strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, lecz w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Pamiętać jednak należy, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków strategii.

Ze względu na zmieniające się - czasem trudne do przewidzenia - uwarunkowania zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu, modyfikacjom poddaje się zapisy w części operacyjnej Strategii. Najlepszą metodą wydaje się być weryfikacja dokonywana w procesie społecznym dwukrotnie podczas okresu jej funkcjonowania. Pamiętać jednak należy o konsekwentnym dążeniu do realizacji priorytetów oraz celów strategicznych, te bowiem elementy Strategii zmianom i modyfikacjom nie powinny być poddawane.

Podstawowym warunkiem realizacji Strategii jest stworzenie odpowiednich form i mechanizmów zarządzania tym dokumentem. Celowe jest więc powołanie przez wójta gminy Zespołu Koordynacyjnego ds. Wdrażania i Realizacji Strategii.

Oceny realizacji Strategii dokonywać winna Rada Gminy na podstawie corocznego sprawozdania przygotowanego przez Zespół.

- Harmonogram
Harmonogram musi uwzględniać preferencje partnerów oraz wszystkie bariery, których pokonanie może odwlekać zakończenie działań.
 1. pierwszy etap przygotowawczy - mobilizacja sił i środków, operacjonalizacja celów, ustalenie zasad współpracy z partnerami, ustalenie liderów i osób odpowiedzialnych,
 2. drugi etap działanie - bezpośrednia realizacja celu,
 3. trzeci etap - porównanie działania i jego celu z osiągniętymi rezultatami według wcześniej przewidzianych i przyjętych wskaźników.
- Preliminarz
Każde działanie pociąga za sobą wydatki. Sposoby finansowania Strategii pochodzą albo ze środków na statutową, ustawową działalność instytucji lub ze środków dodatkowych, przeznaczonych na konkretny program.
- Ocena efektu końcowego i jego promocja
Ocena, czy osiągnięto cel i w jakim stopniu, jest potrzebna i tym, którzy realizowali strategię, i otoczeniu. Efekt działań musi być porównany z sytuacją wyjściową. Osiągnięcie celu operacyjnego pociągać powinno za sobą pytanie: co dalej? Jak utrzymać stan, który się osiągnęło? Jak go umacniać i rozwijać? Niezbędne, więc w ostatnim etapie oceny Strategii jest określenie rekomendacji na przyszłość. Osiągnięciu celu powinna towarzyszyć jego promocja. Gdy jej nie ma, społeczność nie wie, że cel został osiągnięty, a to wywołuje wyraziste, negatywne skutki.
- Profilaktyka
Problem biedy nie może być traktowany jako zadanie administracyjne, do wykonania, którego powołany jest wyłącznie Gminny Ośrodek Pomocy. W gminie Gowarczów ludzie nauczyli się żyć biedą i bezrobociem i wszystkie służby społeczne w Gminie muszą przyjąć do wiadomości fakt, że bieda w ogóle, a wśród dzieci i młodzieży w szczególności, jest nie dającym się zbagatelizować złem, ponieważ zagraża rozwojowi, a przez to ogranicza kapitał ludzki.
Profilaktyka - eliminowanie społecznego wykluczenia dzieci i młodzieży i stwarzanie im wszelkich możliwości do społecznej integracji, a więc niedopuszczenie do kulturowego dziedziczenia biedy, musi być traktowane jako wyzwanie dla elit samorządowych gminy

Wydawca: Wojewoda Świętokrzyski

Redakcja: Zakład Obsługi i Informatyki
Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach
Al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce
tel. 0 (prefix) 41 3421673, e-mail: org07@kielce.uw.gov.pl

Skład, druk i rozpowszechnianie: Zakład Obsługi i Informatyki
Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach,
25-516 Kielce, Al. IX Wieków Kielc 3
tel. 0 (prefix) 41 3421807, 3421249

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego Województwa Świętokrzyskiego wynosi 2.900,00 zł.
Nr konta Bank Przemysłowo-Handlowy PBK S.A. O/Kielce, Nr 25 10600076-0000320000163506
Dziennik w Internecie – <http://www.kielce.uw.gov.pl/dziennik.htm>

Zbiory Dzienników Urzędowych wraz ze skorowidzami wyłożone są do powszechnego wglądu w siedzibie Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach, Al. IX Wieków Kielc 3, pok. 426 w godzinach pracy Urzędu

Tłoczono z polecenia Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 24 lipca 2007r.